IACOBI ZABARELLAE ... TABULAE LOGICAE IN QUIBUS SUMMA CUM...

Giacomo Zabarella, Antonino Compagna, Farnese

Digitized by Google

IACOBI ZABARELLAE NOBILIS PATAVINI TABVLAE

In introductionem Porphyrij.

Quicquid prædicatur, vel prædicatur.
- De vno, & dicitur indiuiduũ, quod vel eſt.
  - Vagum, quod propriè vocatur particulare, vt aliquis homo,
  - Signatũ, quod propriè vocatur ſingulare, vt Socrates
- De plurib. quorum vel ſignificat
  - Eſſentiam, & eſt vel
    - Genus prędicatur.n. de ſpeciebus, & de indiuiduis, ipſorumque eſſentiam ſignificat, ideſt partem eſſentialem, quæ locum habet materiæ.
    - Differentia, prædicatur enim de ſpeciebus, & de indiuiduis & eorum eſſentiam conſtituit tanquam forma.
    - Species, prædicatur enim de indiuiduis, & eſt tota ipſorum eſſentia.
  - Accidens
    - Proprium, ita auocatum, quia vni tantum ſpeciei competit, & omnibus indiuiduis ſub ea cõtentis, vt riſibile homini, ideo definitur à Porphyrio, quod ſoli ſpeciei competit, & omni, & ſemper.
    - Commune quod à Porphyrio vocatur Accidẽs, vt ipſum diſtinguat à proprio; pluribus enim ſpeciebus commune eſt, ut album, & à Porphyrio definitur, qđ adeſt, & abeſt pręter ſubiecti corruptionem, ſeu quod poteſt ſeparari vel
      - Re, vt ambulatio ab homine.
      - Mente, vt nigredo corui, nõ ꝗ imaginemur accidens ſine ſubiecto, ſed ſubiectũ ſine illo accidẽte.

Verbum, prædicari, & verbum eſſe, idem ſignificant ordine tamen contrario, nam animal prædicatur de homine.i. homo eſt animal.

In quid: quia illud prædicatum reſpondetur ad interrogationem factam per quid, qua quæritur ſubſtantia rei; ſic prædicatur genus de ſpecie, & ſpecies de indiuiduo; nam ſi quis quærat, quid eſt homo? reſpondetur, eſt animal; ſi quærat, quid eſt Socrates? reſpondetur, eſt homo.

Digitized by Google

Prædicatio eſt vel

- in quale
  - Eſſentiale: Sic differentia prædicatur de ſpecie in quale, quia reſpondetur ad interrogationem de ſpecie factam per quale; ſed hæc talis qualitatis interrogatio non fit niſi poſt reſponſionem ad interrogationem factam per quid, vt, quid eſt homo?eſt animal;quale animal?rationale, ſic enim eſſentialis qualitas interrogatur, quæ eſt forma eſſentiam ſpeciei conſtituens.
  - Accidenta'e:ſic accidens de ſubiecto prędicatur, vt album de homine, quia cum hominis eſſentia nullam affinitatem habet.
  - Medium inter eſſentiale,& accidentale,ſic prædicatur,proprium de ſpecie, & de indiuiduis eius ſpeciei,& aliquam cum eſſentia ſpeciei affinitatem habet,non quòd illam conſtituat, ſed quia illam iam cōſtitutam inſequitur,& ab illa deriuatur,vt riſibile ab eſſentia hominis.

Quinque vocum communitates, & diſcrimina, quæ in prædicatione conſiſtunt, hæc ſunt.

Genus eſt	quod prædicatur de pluribus	differentibus ſpecie	in quid	vt animal eſt genus, quod de homine, & boue, & aſino prædicatur in quid.
Species eſt	quæ prædicatur de pluribus	differentibus numero	in quid	vt homo eſt ſpecies, quæ de Socrate,& Platone prædicatur in quid.
Differentia eſt	quæ prædicatur de pluribus	differentibus ſpecie	in quale eſsētiale	vt rationale eſt differētia. quæ prædicatur de homine, & de angelo in quale poſt reſponſionem factam ad quid.
Proprium eſt	quod prædicatur de pluribus	differentibus numero	in quale	vt riſibile eſt propriū hominis, quod de Socrate, & de Platone prędicatur in quale.
Accidens eſt	quod prædicatur de pluribus	differentibus ſpecie	in quale	vt nigrum eſt accidens, quod de coruo, & de Aethiope prædicatur in quale.

Differt aliquid ab aliquo vel

- Specie — quando differt natura,& eſſentia,vt homo ab equo.
- Numero ſolo — quando eadem eſt vtriuſque natura,differunt autem ſola accidentium collectione, vt Plato, & Socrates:eadem enim eſt in vtriſque natura humana, & aliquod etiam accidens poteſt in vtriſque idem repetiri, vt ſi vterque ſit philoſophus, vel grammaticus;ſed tota omnium accidentium collectio, quæ in Socrate eſt, non poteſt in vllo alio homine eadem reperiri.

Genus vel eſt
- Generaliſsimum, quod eſt genus, & non eſt ſpecies, quia non habet ſupra ſe aliud genus, vt ſubſtantia.
- Subalternum quod eſt genus, & ſpecies, genus quidem ſpecierum inferiorum, ſpecies autem generis ſuperioris, vt animal.

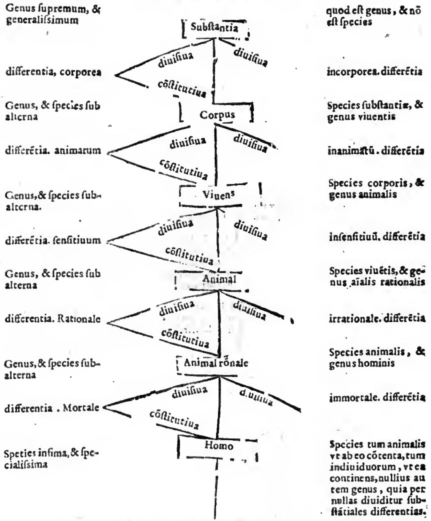
Species vel eſt
- Specialiſſima, quæ eſt ſpecies, & non eſt genus, quia non habet ſub ſe alias ſpecies, ſed ſola indiuidua, vt homo.
- Subalterna, quæ eſt ſpecies, & genus, ſpecies quidem generis ſuperioris, genus verò ſpecierum inferiorum, vt animal.

Differētia eſt id, quo res differt à re, & eſt vel
- Accidentalis, quæ non facit aliud, ſed alteratum, quæ vel ſumitur ab aliquo.
  - Accidente ſeparabili, & dicitur differentia communiter dicta, vt ambulatio eſt accidens ſeparabile faciens differre hunc hominem ab illo, & eundē etiam a ſeipſo, qui prius non ambulabat.
  - Accidente inſeparabili, & vocatur differentia propriè dicta, vt coruus differt à multis auibus per nigredinem, quæ eſt accidēs inſeparabile; ſic differt Aethiops ab alijs hominibus; ſic aliquis homo per cicatricem differt ab aliis.
- Subſtantialis, quæ facit aliud, vt rationale adueniens animali facit hominem, qui eſt aliud ab animali, aliam enim definitionem habet homo, aliā animal, hæc appellatur tum
  - Diuiſiua reſpectu generis ſuperioris, q̄a ipsā diuidit in ſpecies, vt rationale, reſpectu animalis, diuiditur.n.animal per rationale, & irrationale.
  - Cōſtitutiua reſpectu ſpeciei inferioris, q̄a ſpeciei ſubſtantiam complet, atq; conſtituit, ideo vocatur differentia ſpecifica, quia aduenies generi ſpeciem facit, vt rationale reſpectu hominis. Hæc ſola ſumitur in definitione ſpeciei, ex genere enim tanquàm materia, & hac differentia tanquàm forma definitio ſpeciei conflatur.

    Hęc ſola tertiam Porphyrij vocem cōſtituit, differentia verò accidentalis ſub accidente potius continetur, quàm ſub differentia.

Genus

Digitized by Google

Socrates, Plato, & alij homines indiuidui.

Genera omnia, & ſpecies, & indiuidua, quæ iu linea media continentur, dicuntur vnum prædicamentum conſtruere, quod ſumit nomen à genere ſupremo: quia illud prædicatur de omnibus inferioribus generibus, & ſpeciebus, & indiuiduis; nam omne ſuperius de omni inferiori prædicatur tam propinquo, quàm remoto. Illud igitur, quod ſupra deſcriptum eſt, vocatur prædicamentum ſubſtantiæ, in quo ſola genera, & ſpecies, & indiuidua dicuntur propriè, & directè contineri; differentiæ verò in lateribus prædicamenti deſcriptæ non ſunt in prædicamento directè, ſed ſolum reductiuè, quatenus ſunt eſſentiales partes ſpecierum ab eis conſtitutarum.

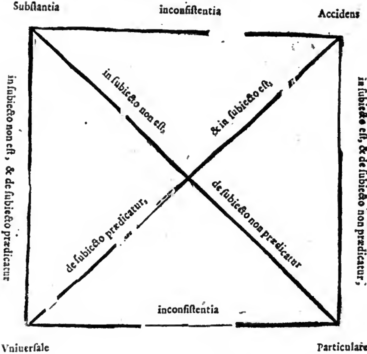
Vox

Vox omnis pluribus rebus communis, ſi
- Nullam habeat eiſdem rebus communem definitionem, dicitur AEQVIVOCA, vt hæc vox animal reſpectu
  - hoĩs viui
  - hominis picti
  - Nulla enim eſt cõmunis definitio aĩalis, in qua cõueniant viuus hõ, & pictus
    - ideo quando aliquid de aliquo prædicatur ſecundum nomen ſed non ſecundum definitionem, dicitur prędicari ęquiuocè, vt album de homine: prædicatur enim de homine nomen albi, ſed nõ definitio albi.
- Cõmunem quoque habeat eiſdem rebus definitionem dicitur VNIVOCA vt hæc vox animal reſpectu
  - Hominis
  - Bouis
  - prædicatur enim de homine, & de boue, & commune nomẽ animalis, & cõmunis definitio eius nominis: vterque enim eſt ſubſtãtia animata ſenſitiua.
    - ideo quando aliquid de aliquo prædicatur, & ſecundum nomen, & ſecundum definitionem, dicitur prædicari vniuocè, vt genus de ſpecie, & ſpecies de indiuiduo: nam & nomẽ hominis, & eius definitio prædicatur de Socrate, ſic nomen animalis, & eius definitio prædicatur de homine, & ita vniuocè.

Quando vox aliqua ab alia voce deriuatur, & idem eſt vtriuſque vocis initium & finis eſt.
- Diuerſus, nomen illud dicitur DENOMINATIVVM, vt nomen (Grammaticus) dicitur à Grammatica ſcientia, & differunt hæ duæ voces ſolo caſu. i. ſola cadentia, quia in initio non differunt: ideo nomen (Grammaticus) dicitur denominatiuum à Grammatica; ſic albus ab albedine, & fortis à fortitudine.
- Idẽm dicitur nomen æquiuocum, ut mulier Grammatica dicitur à Grammarica ſcientia æquiuocè, ſed non denominatiuè, quum Ariſtot. hanc denominatiuorum conditionem exprimat, vt differant id fine vocis ab eo, à quo habent appellationem; Grammatica igitur eſt nomen æquinocum ſignificans & mulierem præditam arte Grammatica, & artem ipſam.

Diuiſio

Diuiſio eorum, quæ ſunt.

Subiectū duplex ē, alterū vocat̄

inhærentiæ quale ſubiectum eſt ſubſtantia reſpectu omnium accidentium, eſt enim fundamentum, in quo accidentia omnia inhærent, vt exiſtant, & de ipſo non prædicantur, niſi æquiuocè. Ideo tale ſubiectum ſignificauit Ariſtot. cum prępoſitione, in, quando enim dixit, eſſe in ſubiecto, vel non eſſe in ſubiecto, ſubiectum inhærentiæ intellexit.

Prædicationis vniuocæ, quale ſubiectum eſt ſpecies reſpectu generis, & indiuiduū reſpectu ſpeciei, & generis in eodem prædicamento; non.n. dicitur ſpecies ſubiecta generi quia genus in ipſa inhęreat, ſed quia genus de ſpecie vniuocè prædicatur, & ſic ſpecies de indiuiduo. Hoc ſubiectum ſignificauit Ariſt. cum prępoſitione, de, quando enim dixit, dici de ſubiecto ſubiectum vniuocæ Prędicationis intellexit.

Proprium eſt omnis ſubſtantiæ non eſſe in ſubiecto inhærentiæ.
Proprium eſt omnis accidentis eſſe in ſnbiecto inhærentiæ.
Proptium eſt omnis vniuerſalis dici de ſubiecto prędicationis vniuocæ.
Proprium eſt omnis particularis non dici de ſubiecto prædicationis vniuocæ, quia nihil ſub ſe habet.

Caput de ſubſtantia in duas partes ſecatur, in primà declarat Ariſt. naturam ſubſtantiæ quantum tironibus ſatis eſt, in ſecunda quaſdam ſubſtantiæ proprietates conſyderat; & nomine ſubſtantiæ ſolas compoſitas ſubſtantias complectitur, quæ continėntur in media linea prædicamenti, videlicet genera, & ſpecies, & indiuidua.

Naturam

Naturam ſubſtantiæ vult Ariſtot. in hoc conſiſtere ꝙ alijs ſubeſt, per hoc enim & ſubſtantiam omnem ab accidentibus, & ſubſtantias à ſeinuicem diſtinguit Subſtantia enim eſt illa, quæ ſubeſt; & magis ſubſtantia, quæ magis ſubeſt; per quam ſubſtanriarum inter ſe diſtinctionem, & earum ſeparationem ab accidentibus natura ſubſtantiæ pro occaſione ſatis declarata erit.

Subſtantia
|
Corpus
|
Viuens
|
Animal
|
Homo

} Superiora de inferiotibus prædicantur vt de ſubiecto, i. vniuocè.

Genera, & ſpecies dicuntur ſecundæ ſubſtantiæ, inter quas magis ſubſtantia eſt inferior, quàm ſuperior.

|
Indiuiduum — quod dicitur prima ſubſtantia quæ ab Ariſt. vocatur principaliter, & propriè, & maximè ſubſtãtia, & ita definitur. Quæ neq; de ſubiecto pdicatur neq; in ſubiecto eſt; Cũ.n. ipſa nullũ habeat ſubiectũ quod ei ſubeſt, ſed ipſa oĩb. alijs rebus ſubeſt; eſt maxime omnium ſubſtãtia; ſubſtat.n. ſecũdus ſubſtantijs, quæ de ipſa pdicant, & ſubſtat accidentibus, quæ in ipſa inhærent.

Nouem prædicamenta accidentium, quæ ſunt in prima ſubſtantia vt in ſubiecto, & de ea prædicantur ſecundum nomen ſolum, i. æquiuocè. { Quantum, Quale, Relatio, Situs, Vbi, Quando, Habere, Agere, Pati.

Primæ partis declaratio.

Subſtantiarum triplex fieri poteſt cõparatio.

- Primæ ſubſtantiæ cum alijs rebus. i. cum ſecunda & cum accidentibus omnibus. — Sic ſola prima ſubſtantia maxime omniũ meretur nomen ſubſtantiæ, ipſa.n. alijs rebus oĩb. ſubſtat, nam eſt ſubiectum ſecundæ, quia de ipſa prædicãtur oẽs ſecundæ ſubſtantiæ; & eſt ſubiectum accidentiũ, in quo inſunt; eſt igitur rerum omniũ fundamentũ, & ea ſublata neceſſe eſt oẽs alias res auferri, i. ſecundas ſubſtantias, & accidentia omnia.

- Secundarum ſubſtãtiarum inter ſe, nempè ſpeciei cum genere. — Sic ſpecies eſt magis ſubſtantia, quàm genus, quod ꝓbatur duplici argumento.
  - Primo, quia ſpecies eſt propinquior primæ ſubſtãtiæ, quàm genus, i. magis ſignificat eius naturam, quàm genus, nã ſi interrogemur de aliqua ſubſtãtia prima quid ſit, magis propria eſt reſpõſio ſi reſpõdeamus ſpeciẽ, quàm genus, vt ſi quis quærat de Socrate quid ſit, magis propriè reſpõdemus hominem, quàm animal; ſed illa eſt magis ſubſtãtia, quæ propinquior eſt primæ, quæ maximè omniũ eſt ſubſtãtia; quod enim in vnoquoque genere primum eſt, debet eſſe norma, qua cętera eius generis magis, vel minus talia eſſe iudicemus.
  - Secũdo, quia ſpecies eſt ſubiectum, de quo genus prædica.ur; ergo ſicuti prima ſubſtãtia eſt magis ſubſtantia, quàm ſecũda, quia prima ſubijcitur ſecundæ & ſecũda nõ ſubijcitur primæ, ita inter ſecundas dicendum eſt ſpeciem eſſe magis ſubſtanriam, quàm genus, quia ſpecies ſubſtat generi genus autem non ſubſtat ſpeciei.

Secundarũ ſubſtantiarum cũ accidentibus omnibus

Sic præter primã ſubſtantiam ſolæ ſecundæ merẽtur vocari ſubſtantiæ,quod probatur ſimiliter duplici argumento.

Primo,quia ſolæ ſecundæ ſubſtantiæ ſignificant naturam primæ ſubſtantiæ, nam illa ſignificant naturam rei, quæ reſpondentur ad quęſtionem quid eſt,atqui de aliqua prima ſubſtantia interrogati quid eſt,reſpondemus vel ſpeciem, vel genus,licet magis propriè ſpeciem,accidentia verò non reſpondemus, hæc igitur non ſignificant naturam primæ ſubſtantiæ, quare nullo modo ſunt ſubſtantiæ,ſed ſolæ ſecundæ ſubſtantiæ præter primam ſubſtantiam merentur nomen ſubſtantiæ.

Secundo, quia ſicuti primæ ſubſtantiæ ſunt maxime ſubſtantiæ, quia ſubſtant omnib.ita ſecundæ ſubſtantiæ ſunt dicendæ ſubſtantiæ,quia ſubſtant accidentibus, accidentia enim etiam in ſecundis ſubſtantijs inhærent,vt in ſubiecto;accidentia verò nulli amplius ſubſtant, ergo nullo modo nomen ſubſtantiæ merentur.

Solæ igitur inter omnia entia primæ, & ſecundæ ſubſtantiæ nomen ſubſtantiæ merentur.

Proprium eſt omnie ſubſtantiæ.

1. Non eſſe in ſubiecto, quod probatur dupliciter.

Per inductionem, quia prima ſubſtantia nõ eſt in ſubiecto, ſpecies verò, & genera prędicantur quidem de ſubiecto, ſed non ſunt in ſubiecto.

Quia quę ſunt in ſubiecto, prędicantur de eo ſecundum nomen, i. equiuocè, at ſecundę ſubſtantiæ prędicantur vniuocè de ſubiecto, ergo non ſunt in ſubiecto.

Cum ſumatur hic ſola ſubſtantia compoſita, hoc nõ eſt verè proprium,quia non ſoli conuenit, quoniam etiam differentiæ;quòd autem differẽtia non ſit in ſubiecto probatur hoc modo: Differentia prędicatur vniuocè de ſubiecto, vt de ſpecie;quæ prædicantur vniocè de ſubiecto,non ſunt in eo vt in ſubiecto,ergo differentia nõ eſt in ſubiecto.

Hic ſoluitur dubiũ de partibus ſubſtantiarum,vt manu,& pede hominis, videtur enim eſſe in ſubiecto, qa ſunt in roto,ſed ſoluitur,quia hic intelligitur eſſe in ſubiecto eſſe in alio, & nõ eſſe eius pars,vt dictum eſt in cap. 2.

2. Vniuocè prædicari: Probatur per inductionem, nam ſpecies prædicatur vniuocè de indiuiduis,& genus de ſpecie,ergo omnis ſubſtantia vniuocè prędicatur.Hoc non eſt verè proprium,quia non omni ſubſtantiæ conuenit, non enim primę,quia indiuiduum non prędicatur;neque etiam ſoli, quia etiam differentiæ prædicantur vniuocè de ſpeciebus.Poterat dicere Ariſt. quòd etiam accidentia vniuocè prædicantur,quia habẽt ſua genera,& ſpecies,ſed ſatis fuit per differentiam oſtendere quòd non ſoli ſubſtantiæ conuenit.

3. Significare hoc aliquid.Videtur omni ſubſtantiæ conuenire, non tamen verũ eſt,quia ſoli primæ ſubſtantiæ conuenit,non ſecundæ, ratio eſt quia ſola prima ſubſtantia ſignificat verè vnum,quod non eſt diuiſibile in plura,& ideò demonſtrabile eſt,& verè hoc aliquid;ſecunda verò ſubſtantia videtur ſignificare qualequid potius,quàm hoc aliquid,non quòd ſignificet qualitatem, ſed qualitatem ſubſtantialem,quod dictum Ariſt.eſt potius vulgare,quàm uerum.

4. Non

Digitized by Google

4. Non habere contrarium. Probatur per inductionem, quia primæ ſubſtantiæ nihil eſt contrarium; ſimiliter neque ſpeciei, neq; generi; ergo nulla ſubſtantia habet contrarium.
Non eſt verè proprium; quia licèt omni ſubſtantiæ conueniat, non tamen ſoli, nam multa alia pręter ſubſtantiam non habent contrarium, quæ non nominat Ariſtoteles, ſed ſolam quantitatem, quæ & ipſa nullum habet contrarium.

5. Non ſuſcipere magis & minus. Non intelligitur comparando inferius cum ſuperiori. Nam dictum eſt inferiora eſſe magis ſubſtantias, quàm ſuperiora, ſed intelligitur, quòd ea eſt natura ſubſtantiæ, vt non poſſit intendi, nec remitti, neque in vno, neque in diuerſis eiuſdem gradus; aliqua vero accidentia vtroque modo intenduntur, & remittuntur, vt album.
Non eſt verè proprium, quia omni ſubſtantiæ conuenit, ſed non ſoli, ſicut etiam non habere contrarium, hæc enim proprietas ſequitur illam.

6. Cùm vna, & eadem numero ſit, eſſe ſuſceptiuam contrariorum. Maximè proprium ſubſtantiæ eſt, quoniam ſoli conuenit, nam accidētia licèt mutentur de contrario in contrarium; non tamen manet idem numero accidens. Dubium eſt de oratione, quæ eſt quantitas, & de opinione, quæ eſt qualitas, harum enim vtrauis eadem numero manens contraria ſuſcipit, i. veritatem & falſitatem; ſoluitur dupliciter. primum per fiduciariam reprobationem, dato, & non conceſſo quòd hæc ſuſcipiant contraria, tamen eſt differentia in modo, Subſtantia enim cum mutatione, ideſt alteratione ſui contraria recipit: oratio verò, & opinio fit vera, & falſa ſine aliqua ſui alteratione; ſoluitur ſecundò per inſtantiam negando eas ſuſcipere contraria; nam quod ſuſcipit, patitur, at in his nulla ſit paſsio, ſed in alio, ideſt in ipſa re, ergo oratio & opinio non ſuſcipiunt contraria.

Ex ſe proprijs ſubſtantiæ quatuor ſunt maximè omnium repellenda, primum, ſecundũ, quartum quintum, quia non ſoli ſubſtantię conueniunt, verùm etiam alijs, magis enim neceſſaria conditio hæc eſt quòd ſoli conueniat, quàm quòd omni; reliqua verò duo, nempe tertium, & ſextum ſoli quidem conueniunt, ſed non omni, quoniam ſoli primæ.

Quare dubitatur quomodo Ariſtot. dixerit ſextum eſſe maximè proprium, cùm non omni conueniat, quòd ſit ſatis ſoli conuenire; & ſi non omni, dicam ego ſimiliter & tertium eſſe verè proprium, quia ſoli & non omni conuenit. Reſpondet Ammonius tertium proprium non eſſe verè proprium, quia non eſt aliquid reuera ſubſtātiæ in exiſtens, ſed in ſola noſtra appellatione conſiſtit; ſextum verò etiam nobis non appellantibus ineſt per ſe ipſum ſubſtantiæ, imò verè ſequitur naturam ſubſtantiæ, nam ſi ſubſtantia dicta eſt a ſubſtando, proprium eius ſolius erit ſubſtare poſſe cōtrariis, quare ex eius natura ſuperiùs declarata videtur pendere: fuit igitur ab Ariſtotele antepoſitum tertio ſextum. Ad dubium verò reſpondere poſſumus Ariſtotelem non dixiſſe hoc eſſe verè proprium, ſed maximè aliorum quinque hoc enim inter alia præcipuum eſt; poſſumus etiam dicere quòd competit omni ſubſtantiæ quodam modo, quia dicimus, proprium eſt omnis ſubſtantiæ quod omnia eius indiuidua ſunt ſuſceptiua contrariorum, cum ipſa eadem numero maneat; efficimus enim quodam modo commune & ſecundis ſubſtantiis, nã & indiuiduis corporis, & indiuiduis animalis, & aliarum ſecundarum ſubſtantiam, hoc proprium conuenit.

Notandum eſt non intelligi ſubſtantiam ſuſceptiuam contrariorum eodem tempore, ſed diuerſis temporibus præterea non eſt proprium ſubſtantiæ ſuſcipere contraria, ſed eſſe ſuſceptiuam, i. habere poteſtatem ſuſcipiendi, ſicuti etiam Porphyrius dixit non eſſe proprium hominis ridere, ſed riſibilem eſſe, ideſt habere facultatem ridendi.

Digitized by Google

Caput de Quanto in duas diniditur partes, in prima Ariſt.docet naturã quãti, in ſecũda proprietates quãti declarat. Naturam quanti in hoc conſiſtere vult quòd per proprias partes menſuratur: menſuram enim habet internam.i. partem, quæ multoties ſumpta conſumit totum; cætera autem entia præter quantum menſuram internam non habent, ſed menſurant'r per quantitatem connexam, vt albedo dicitur tãta, quia tãta eſt ſuperficies, in qua eſt; actio dicitur longa, quia longum eſt tempus, quo menſuratur; hæc igitur nõ per ſe menſurantur. ſed per quantum. Per hoc ſeparans Ariſt. quantum ab alijs prædicamentis, & ſpecies omnes quanti declarans docet nos pro occaſione naturam huius prædicamenti.

Quantum aliud eſt —

- Diſcretum, cuius partes in communi termino non copulantur.
  - Numerus: quòd ſit quantum diſcretum manifeſtum eſt, quia partes omnes, quæ ſunt vnitates, diſiunctas habet, & in nullo communi termino copulatas.
  - Oratio: probatur quòd ſit quantum, quia per proprias partes menſuratur, nempe per ſyllabas lõgas, & breues, probatur etiam quòd ſit diſcretum, quia ſyllabæ omnes diſiunctæ ſunt, & in nullo communi termino copulantur.
    Intelligitur autem illa oratio, quæ per vocem ſit, nam illa, quæ eſt in mente, eſt potius Qualitas, quàm Quantitas.
- Cõtinuum: cuius partes in cõmuni termino copulantur.
  - Linea: longitudo ſine latitudine, cuius partes copulantur in communi termino puncto, ideo eſt continua.
  - Superficies; longitudo cum latitudine ſine profunditate, cuius partes copulantur in communi termino linea, ideò eſt, quantum continuum:
  - Corpus; longitudo cum latitudine, & profunditate; cuius partes copulantur in communi termino linea, vel ſuperficie, ideo eſt continuum.
  - Locus; eſt continuus, quia corpus, quod eſt in loco, eſt continuum, locus enim eſt æqualis locato.
  - Tempus; Eſt continuum, quia eius partes præterita, & futura copulantur in cõmuni termino, qui vocatur Nunc, ſiue inſtans.

  Cõmunis termin⁹, ĩ quo partes inngũtur, intelligẽdus ẽ poteſtate non actu; nõ.n. põt ſumi actu, niſi diuidat̃ continuum, & tunc non eſt ampli⁹ continuũ.

Probıt Ariſt. ſingulum iſtorum eſſe continuũ, vel diſcretum, vt prædictum eſt, quòd autem ſ.nt quanta non probat, ſupponit enim notum eſſe quòd per proprias partes menſurantur; d: ſola tamen oratione hoc probat, quia obſcurius erat quòd ſit Quanta, quod ipſe oſtendit propriam naturam Quanti,

Alia

Alia quanti diuiſio

Quantum aliud habet partes.

- Habentes poſitionem inuicē, vt
  - Linea
  - Superficies.
  - Corpus
  - Locus.
  - Hæc quatuor dicuntur habere ī ſuis partibus poſitionem, Ea habent has tres conditiones, quæ requiruntur ad habēdam partium poſitionem.
    1. vt omnes partes in termino communi copulētur, quo fit vt nullū quantū habeat in ſuis partibus poſitionem.
    2. vt partes ſint ſitæ alicubi ita, ut conſpici poſsint
    3. vt omnes partes permaneāt, ac ſimul ſint, nec fluant.
- Non habentes poſitionem inuicem, vt
  - Tēpus; cuius partes non habent poſitionem inuicem, quia duæ conditiones deſunt, 2. & 3.
  - Numerus; cuius partes nō habent poſitionē inuicem, quia deſunt eis omnes conditiones.
    - Licet non habeant poſitionem partium, tamen habent ordinem partium naturalem, quia prius eſt ſecundum naturam præteritum futuro. & binarius ternario; quem ordinem peruertere nos non poſſumus. quia eſt naturalis.
  - Oratio; cuius partes non habent poſitionem inuicem, quia deſunt eis omnes conditiones.
    Neq; poſitionem partium habet, neque ordinem naturalē, ſyllabæ nanque à nobis diſpoſitæ ſunt, non à natura, quare mutari quoque, & tranſponi à nobis poſſunt.

Si quis de motu quærat cur inter ſpecies Quantitatis non ponatur, dicendum eſt cum reuera quantitatis ſpeciem non eſſe, imò in nullo eſſe determinato prędicamento; quia non eſt ens perfectum, ſed via in ens, proinde in eo eſt prædicamento, ad quod fit tranſitus, uidelicet uel in ſubſtantia, uel in Quanto, uel in quali, vel in vbi, ut mox dicetur in poſt prædicamentis, uel dicendum eſt quòd ſi in aliquo determinato prędicamento eſt ponendus motus, eſt in prędicamento actionis, qnatenus producitur ab agente, & in prædicamento paſsionis, quatenus recipitur in patiente. Prior reſponſio vera fuit de motu prout eſt forma fluens, hæc autem poſterior & ipſa vera eſt, quatenus motus ſumitur pro ipſo fluxu.

Corpus ſumitur dupliciter, aliud enim eſt.

- Species Quantitatis; & nil aliud eſt, quàm trina dimenſio, longitudo, latitudo, & profunditas non comprehenſo ſubiecto, ideo non eſt ſubſtantia, ſed accidens, quia eſt in ſubiecto.
- Species ſubſtantiæ: Et eſt ſubſtantia ipſa ſubiecta tribus dimenſionibus, ideo corpus de prædicamento ſubſtantiæ ſubijcitur corpori prædicamento Quantitatis.

Quan-

Quantitatis proprium eſt

- **Non habere contrarium. De hoc vide infra aliã tabulam.**
  - An hæc duo ſint verè propria Quanti Ariſt. nihil dicit, ſupponit enim nos eſſe memores eorum, quæ dicta ſunt in cap. de ſubſtantia, nam ſi ſubſtantię quoque competunt, ergo non ſoli quanto, quare non ſunt verè propria Quanti.
- **Non ſuſcipere magis, & minus**
  - Quòd omni quanto conueniat, probatur per inductionẽ; nam neque numerus eſt magis numerus, quàm alius numerus, neq; tempus eſt magis tempus, quam aliud tempus, maius quidem tempus eſſe poteſt, ſed non magis, & ſic de cęteris; igitur nullũ quantum ſuſcipit magis, & minus.
- **Dici ęqualẽ, & inæqualẽ.**
  - Quòd omni quanto competat, probatur per inductionem; numerus enim dicitur numero æqualis, & inæqualis; & tempus tẽpori, & linea lineę, & ſuperficies ſuperficiei, & ſic reliquæ ſpecies quanti, ergo omni quanto competit dici æquale, & inæquale.
  - Quòd ſoli quanto competat probatur, qualia.n. non dicũtur per ſe æqualia, vel inæqualia, ſed per accidẽs, & meritò quanti, ut album ſi dicatur albo æquale, eſt per accidens, quia propter ſuperficiem, in qua eſt, nã album per ſe ſumptũ cum ſit qualitas, dicitur potius ſimile, vel diſsimile, ſic per alia entia diſcurrendo vidcmus nullum dici per ſe ęquale, vel inæquale, ſed per quantum, ergo ſoli quanto competit.
  - Eſt igitur verè ꝓpriũ Quanti quia, & omni, & ſoli competit.

Quantum non habere contrarium.

- In quantis definitis, ac determinatis manifeſtum eſt per inductionem, nam linea, & ſuperficies, & bicubitum, & tricubitum, & alia eiuſmodi nullum habent contrarium, ergo omne quantum determinatum caret contrario; dicitur autẽ quantum definitum, ſeu determinatum, quod per ſe quantitatem ſignificat ſine reſpectu ad aliud.
  Bicubitum, & tricubitum non ſunt aliæ ſpecies quãti præter nominatas, ſed earũ ſpecies, ſiue eadem vt per proprias partes menſuratæ, ut tricubitum ſignificat lineam prout per cubitum tanquàm per partem ter ſumptam menſuratur.
- Dubium eſt in quantis non determinatis, ſed habentibus reſpectum, ad aliud, qualia ſunt magnum, & paruum, multum, & paucum, eſt enim magnum contrarium paruo, & multum pauco.
  Soluit hoc dubium Ariſt. duobus modis.
  - Primo, *
  - Secundo, †
- Si qua eſt in Quanto contrarietas, ea eſſe videtur in loco, dicunt enim locum medium in mundo eſſe infimum, circunferentiam autem cœli eſſe locum ſupremũ, inter quæ videtur maximè propriè eſſe contrarietas, cũ inter ſe maximè diſtent, & ex maxima diſtantia ſumatur definitio contrariorum, dicunt enim contraria eſſe illa, quę ſub eodem genere maximè dicant: atqui diſtantia propriè dicitur de loco, ergo propriè in loco eſt contrarietas.

Non

Digitized by Google

Non dicit hoc Ariſt. ex propria ſententia, ſed ſecundũ alios, loquitur enim in tertia perſona, nec vult in præſentia de hoc diſputare: non eſt autem verum quòd in partibus loci ſit contrarietas, nam ſurſum, & deorſum non opponuntur contrariè, ſed relatiuè; in definitione autem contrariorum ponitur diſtantia non ſecundum locum ſumpta, ſed metaphoricè pro diſtantia ſecundum eſsentiam, & naturam.

* Primo per inſtãtiam dicens hæc nõ eſſe quãta, ſed relatiua, quod etiam probatur duob. argumentis.

Primo ſic: Quæ per ſeipſa non ſunt quanta, ſed per reſpectum ad aliud, ea non ſunt in prædicamento Quanti, ſed relationis,
Magnum, & paruum multum, & paucum non ſunt quanta per ſeipſa ſed per reſpectum ad aliud,
Ergo non ſunt in prædicamento Quanti, ſed relationis.

Maiorem Ariſt. non probat quia manifeſta eſt ex ipſa quanti natura, ſi enim quantum per proprias partes menſuratur, non eſt quantum per aliud, ſed per ſeipſum.

Minorem ita probat. ſi magnum diceretur magnum per ſe, & paruũ per ſe paruum, nũquàm diceretur mons paruus, & milium magnum, quum milium ſit minus monte, dicimus tamen montem paruum, & milium magnum, ergo non per ſeipſa ſic appellantur, ſed per reſpectum ad alia ſui generis, dicitur enim mons paruus comparatione aliorum montium, & milium magnum comparatione aliorum miliorum. ſic dicimus in domo centum homines eſſe multos reſpectu aliarum domorum, & in theatro mille homines dicimus eſſe paucos, quia plures in theatro adeſse ſalent, pauciores tamen ſunt centum, quàm mille.

Secundo ſic: vera quanta ſignificant certam rei Quantitatem,
At magnum, & paruum, multum, & paucum non ſignificant certam rei quantitatem,
Ergo hæc non ſunt verè quanta.

Maior clara eſse ſupponitur, Minor probatur, quia ſi quis interroget quanta ſit res, non ſatisfacimus dicendo eam eſse magnam, ſic. n. non reſpondemus certam rei quantitatem, ſed potius relationem; Hæc igitur ſunt potius relatiua, quàm quanta, quæ ad hoc prædicamentum pertineant.

Primo ſic ex natura contrariorum, contrarium exiſtit ſine pendentia à ſuo contrario, vt album ſine pendentia à nigro,
Sed magnum dicitur magnum cum pendentia à paruo, ad quod refertur, quia niſi daretur aliquod milium paruum, hoc milium non diceretur magnum proinde ſublato paruo etiam magnum auffertur.
Ergo magnum paruo non eſt contrarium.
Idem dicas de multo, & pauco.

† Secundo

Digitized by Google

† Secundo per fiduciariam reprobationem dicens, dato, & non conceſſo quod ſint quanta, non eſt tamen in quanto contrarietas, quia non ſunt contraria, quod probatur tribus argumentis.

Secundo ſic, ſi magnum, & paruum ſunt contraria, ſequitur quòd duo cõtraria eodem tempore ſimul ſunt in eodem ſubiecto, quod eſt impoſsibile; conſequentia probatur, quia idem reſpectu diuerſorũ eſt ſimul magnum, & paruum, ergo ſi magnum eſt contrarium paruo, duo contraria ſimul erunt in eodem ſubiecto, quod eſt impoſsibile. quia ſi quid eſt quod contraria ſuſcipiat, ſicut ſubſtantia, nunquàm tamen eodem tempore ea recipit, ſed diuerſis temporibus: magnum igitur non eſt contrarium paruo, nec multum pauco.

Tertio ſic, ſi magnum, & parnum eſsent contraria, ſequeretur idem eſse ſibi ipſi contrarium, quod eſt impoſsibile; probatur conſequentia, quia idem homo poteſt reſpectu diuerſorum eſse ſimul magnus, & paruus, igitur ſi hæc ſunt contraria, idem ſibi cõtrarius erit, at hoc eſt impoſsibile, ergo illa nõ ſunt contraria.

Ergo etiam ſi concedamus hæc eſse Quanta, non eſt propterea in Quãto cõtrarietas quia non ſunt contraria, ſed ſunt oppoſita relatiuè: reuera enim ſunt in prædicamento relatiuorum.

Relatiua, ſeu ea, quæ ſunt ad aliquid in plurali numero dicuntur, quia duo ſunt, quæ mutuam inter ſe relationem habent, ut pater, & filius; Relatio autem dicitur ille reſpectu medius; ideo relatiua duo ſunt, relatio autem una. Duorum autem relatiuorum alterum uocatur fundamentum, alterum uerò terminus, fundamentum uocatur illud, à quo denominatur relatio, vt ſi reſpectum, qui eſt inter dominum & ſorum appellamus dominium, dominus eſt fundamentum huius relationis, ſeruus uerò terminus, quòd ſi eundem appellemus ſeruitutem, ſeruus erit fundamentum dominus autem terminus.

Caput de Relatiuis in duas præcipuas partes diuiditur, in prima loquitur Ariſt. de hoc prędicamento ſecundum opinionem antiquorum, in ſecunda illam opinionem corrigit, & ex propria ſententia loquitur. Vtraque pars ſubdiuitur in duas, quoniam in utraque conſyderat prius naturam relatiuorum, deinde proprietates; naturam declarat definiens, ſeu deſcribens ipſa relatiua, & in primis definitionem afferr ſecundum antiquos quæ talis eſt,

Ad aliquid dicũtur illa, quæ hoc ipſum, quod ſunt, aliorũ eſſe dicũtur, vel quomodolibet aliter ad aliud.

Aliorum eſſe dicuntur illa, quæ in caſu genitiuo referuntur,
Vt pater filij pater, maius minoris maius (Gręcè loquendo) ſcientia rei ſcibilis ſcientia, habitus rei habentis habitum habitus eſt, poſitio rei poſitæ poſitio, quare & omnes poſitionis ſpecies ſunt ad aliquid, ut ſeſsio, ſtatio, & reliquæ. Aduerſus hæc Ariſt. cum artificio dubium affert; & ſoluit, ut oſtendat ſe non deſyderare impugnationem opinionis aliorum, ſed potius conari, eam defendere quantum poteſt.
Dubium autem tale eſt, Quoniam inter relatiua nominauerat poſitionem. & eius ſpecies, videtur quòd etiã poſitum eſſe, & ſedere, & ſtare ſint relatiua; tamen poſitum eſſe eſt ipſum prædicamentum ſitus, quod diſtinctum eſſe debet a prædicamento relatiuorum. Reſponder Ariſt. aliud eſſe poſitionem, aliud eſſe poſitum eſſe, hoc enim dicitur denominatiue a poſitione, at denominatiuũ non eſt idem cum illo, à quo denominatur; igitur poſitum eſt prædicamentum ſitus, poſitio verò eſt in prædicamento relatiuorum. Attamen rei veritas eſt, quòd hæc definitio eſt relatiuorum ſecundum dici, nõ ſecundum eſſe, ideo nimis ampla eſt, ideo Ariſtot. vt oſtendat eius abſurditatem affert cum aſtutia exempla in alijs prędicamentis, vt ſignificet hanc definitionem competere & alijs, quæ non ſunt relatiua, nam virtus, habitus, & ſcientia ſunt qualitates, non ſunt propriè relatiua.

Quo-

Quomodolibet aliter ad aliud dicũtur illa, quæ non in genitiuo caſu referũtur ſed vel in

- Datiuo: vt imperans ſubiectis imperans eſt.
- Accuſatiuo: vt verberans verberatum verberans eſt.
- Ablatiuo; vt ſenſibile ſenſu ſenſibile; & vapulans à verberante vapulans eſt;
- Nullo caſu, ut magnum dicitur quidem magnum reſpectu parui, ſed in nullo caſu pronuntiatur relatiuo hæc.

Relatiua, vel referuntur.

- Ad idem nomen; Quando relatio eſt inter res pares, ut frater eſt fratris, frater, ſimile eſt ſimili ſimile, æquale æquali æquale.
- Ad nomen diuerſum; Quando relatio eſt inter res diſpares, quarum altera ſuperior, vel prior ſit, altera inferior, uel poſterior, ut pater non eſt patris pater ſed filij; & dominus non eſt domini dominus, ſed ſerui.

Propriorum eſt relatiuorum.

1. Habere contrarium; vt virtus ſtudioſi virtus eſt, & vitium vitioſi vitium contraria autem ſunt virtus, & vitium.
   Hoc non competit omnibus relatiuis, nam duplum, & dimidium ſunt relatiua, & nullum habent contrarium.
   Ratio huius eſt quia quũ relatiua per ſe nõ ſint, ſed fundẽtur in alijs prędicamentis, ſequuntur naturam prædicamenti, in quo fundantur; nam ſi relatio in qualitate fuerit, contrarium habent, vt virtus, & vitium. At ſi relatio fuerit in prædicamento non habente contrariũ, vt in ſubſtantia, vel in Quãto, ipſa quoq; relatiua contrarium non habẽt, vt duplum, & dimidiũ, quia in quantitate fundantur. Non eſt autem intelligendum quòd relatiuum ſit contrarium alteri correlatiuo, vt virtus habenti virtutem, ſed alicui alij rei, vt virtus vitio, ambo enim ſunt relatiua, ſed non ad ſeinuicem.
2. Suſcipere magis, & minus; Vt ſimile, & diſsimile, ęquale, & inæquale dicuntur magis, & minus talia.
   Hoc non competit omnibus relatiuis, quia ſi relatio fuerit in prædicamento non habente magis, & minus, vt in quanto, ipſa quoque relatiua nõ habent magis, & minus.
   Dubitatur quomodo Ariſt. dicat æquale dici magis, & minus æquale, tũ quia eſt in quantitate, tum quia clarum eſt quòd ęqualitas cõſiſtit in indiuiſibili, citra quod, & vltra quod inæqualitas eſt, quare nõ dicitur magis, neque minus æquale.
   Reſpondet Porphyrius quòd æquale, & inæquale nõ ſunt ſpecies Quanti, ſed proprietas, at proprietates non ſunt in eo prędicamẽto, cuius ſunt proprietates, vt riſibilitas eſt proprietas hominis, nec tamen eſt ſubſtantia, ſed accidens. Ideo æquale, & inæquale poſſunt habere magis, & minus, quia nõ ſunt quantitates, ſed propria quantitatis.
   Melius reſpondet Ammonius non poſſe reuera ęquale dici magis, vel minus æquale, ideo vel delenda eſſe illa verba Ariſt. vel ſi admittantur, Ariſt. pingui Minerua locutum eſſe, & ſecutum eſſe ipſum loquendi abuſum.
3. Dici ad quæ reciprocantur; de hoc infra,
4. Simul eſſe natura; de hoc infra,

1. In eodem caſu: vt dominus ſerui dominus, & ſeruis domini ſeruus; ſic maius minore maius, & minus maiore minus.

2. Non in eodem caſu; vt ſcientia rei ſcibilis ſcientia, & ſcibile ſcientia ſcibile, ſed non ſcientiæ; ſic ſenſus rei ſenſibilis ſenſus eſt, ſenſibile autem non dicitur ſenſus ſenſibile, ſed ſenſu.

Dici ad ea, quę reciprocātur.

3. Dubium eſt in quibuſdam, quę non videntur reciprocari, vt ala refertur ad auem, & dicitur eſſe auis ala, & non reciprocatur, quia auis non dicitur alæ, neque ala, neque vllo modo reciprocatur ad alam.
Soluit Ariſt. dicens, iſta non reciprocari, quia non rectè fit aſſignatio correlatiui, ala enim ad alatū refertur, non ad autem, ergo ſi aſsignatio conueniēs fiat, ſemper reciprocātur, ala.n. dicitur alati ala, & alatum, dicitur ala alatū.
Adhuc aduerſus hoc dubitatur, quia ſæpe contingit vt non habeamus proprium nomen, ad quod relatio fiat, vt temonem ad nauigium referre nō poſſumus, cum aliqua nauigia temonem non habeant, quare non reciprocabitur nauigium ad temonem, nihil tamen adeſt, ad quod melius referatur nomen temonis.
Reſpondet Ariſt. nomina tunc à nobis eſſe fingenda. & dat regulam vt ab eo relatiuo, quod iam habemus, vt à temone, formemus nomen denominatiuum alterius correlatiui, ad quod fiat cōneniens relatio, & dicamus, temoe temonati temo, & temonatum temone temonatum, & caput capitati capu, & capitatum capi-te capitatum.
Quòd autem, ſi conueniens aſsignatio relatiuorum fiat, ſemper relatio conuertatur, probat Ariſt. duabus tationibus. De quibus in ſequenti A

A

Prima ſumitur à relatiuis notis, in quibus nullū eſt dubium, na m certum eſt quòd refertur dominus ad ſeruum, & è conuerſo ſeruus ad dominum; attamen ſi in his quoque aliquis non rectam faceret aſsignationem, non fieret reciprocatio, nam ſi diceret, dominus hominis dominus, non reciprocaretur, non enim dici poteſt, homo domini homo, hoc igitur inditio eſt, quòd in his quoque, in quibus dubitatum eſt, contingit, vt reciprocatio non fiat, quia nō recta aſsignatio relatiui facta eſt; hæc itaque ſi recta fiat, ſemper relatio reciprocabitur,

Secunda ratio eſt, illud eſt verum correlatiuum, quo manente etiam ſi alia per intellectum, auferantur relatio manet; illud autem non eſt verum correlatiuum, quo manente, & ablatis alijs relatio non manet, vt idem homo eſt, & homo, & albus, & dominus, ad hominem, & ad album nō fit recta aſsignatio relationis ſerui, ſed ad dominum, quia ablato, quòd ſit homo, & quòd ſit albus, & manente domino relatio ſerui adhuc manet, ſed ablato domino, & manente homine, vel albo, relatio ſerui auſertur, ſolus igitur dominus eſt verum correlatiuū ſerui, ad quem relatio reciprocatur. ſed non ad alia; quare ſi recta aſsignatio fiat, ſemper relatio conuertitur.

An ad reciprocantia dici ſit verum proprium relatiuorū Ariſ. nihil dicit, quia non ex propria ſententia loquitur, ſed ex ſententia antiquorū; nos autem dicere poſſumus nō eſſe verè proprium, quia licèt competat omnibus relatiuis, vt probatum eſt, tamen non cōpetit ſolis, nam homo, & riſibile reciprocantur inter ſe, nec tamen ſunt relatiua, quia nec homo refertur ad riſibile, nec riſibile ad hominem.

Simul

Simul eſſe natura, i. altero poſito alterum poni, & ablato auferri, vt patet definit eſſe parer ablato filio, & ponit poſito alio, ſimul. n. ponuntur, & ſimul tolluntur. Hoc non videtur competere omnibus relatiuis; quia non competit

Scientiæ, & ſcibili, q̃ ſũt relatiua, idq; oſtẽdit dupliciter

Primo ſic: Quicquid eſt ſimul natura cum alio, eſt etiam ſimul tempore cum illo.
Sed ſcibile non eſt ſimul tempore cum ſcientia,
Ergo ſcibile, & ſcientia non ſunt ſimul natura,
Maior clara eſt, minor probatur, quia prius tempore fuerũt res ſcibiles, deinde fuit acquiſita earum ſcientia, ergo ſcibile eſt prius tempore, quàm ſcientia.

Secundo ſic, Illud, quo ablato alia auferuntur, & iis ablatis nõ aufertur, eſt prius natura, quàm illa,
At ſcibili ablato aufertur ſcientia, & ablata ſcientia non aufertur ſcibile.
Ergo ſcibile eſt prius natura, quàm ſcientia, ergo non ſimul natura.
Maior clara eſt per definitionem prioris natura,
Minor probatur dupliciter †

Senſui, & ſenſibili, q̃ ſunt relatiua idq; oſtẽditur dupliciter

Primo ſic: Quicquid eſt ſimul natura cum alio, eſt etiam ſimul tempore cum illo,
Sed ſenſibile non eſt ſimul tempore cum ſenſu,
Ergo ſenſibile, & ſenſus non ſunt ſimul natura,
Maior clara eſt, minor probatur, ſenſibile exiſtit antequàm ſentiatur, ergo eſt prius tempore, quàm ſenſus.

Secundo ſic: Illud, quo ablato alia auferuntur, & iis ablatis nõ aufertur, eſt prius natura, quàm illa.
At ſenſibili ablato aufertur ſenſus, & ablato ſenſu non aufertur ſenſibile,
Ergo ſenſibile eſt prius natura, quàm ſenſus, ergo non ſunt ſimul natura.
Maior clara eſt per definitionem prioris natura,
Minor probatur dupliciter. *

†

Primo ſic, Multa ſcibilia actu exiſtunt quorum nulla extat ſcientia, vt quadratura circuli, at non datur ſcientia alicuius ſcibilis, quod nõ extet, ergo ſcibile poteſt eſſe abſque ſcientia, & ſcientia non poteſt eſſe ſine ſcibili.

Secundo ſic, Ablato omni animali aufertur omnis ſcientia, quia non datur aliud ſciens præter animal, manent tamen aliæ res ſcibiles, ergo ſciẽtia ablata ſcibile non aufertur, contra verò ablatis omnibus rebus ſcibilibus aufertur etiam animal, quare etiã ſcientia omnis tollitur, ergo ſcibili ablato ſcientia aufertur.

*

Primo ſic, Ablato omni ſenſibili aufertur omne corpus, quia omne corpus eſt ſenſibile, ergo ablato ſenſibili aufertur omne animal, quia omne animal eſt corpus, proinde aufertur omnis ſenſus, quia nõ datur ſenſus niſi animali; ſed ablato omni ſenſu, & omni animali ſentiente manent aliæ res ſenſibiles, Ergo ſenſibili ablato aufertur ſenſus, & ablato ſenſu non aufertur ſenſibile.

Digitized by Google

Secundo ſic,Senſus ſimul eſt cum ſenſitiuo,hoc eſt cum animali,nam omne ſenſitiuum eſt animal,
Sed ſenſibilia ſunt priora,quàm ſenſitiuum,quia elementa ſunt ſenſibilia,& ſunt priora natura,quàm animal,
Ergo ſimiliter ipſa ſenſibilia ſunt priora natura,quàm ſenſus,& ijs ablati aufertur ſenſus,ſed non è conuerſo.
Minor probatur,quia animal ex elementis conſtituitur tãquàm ex materia. quare ſunt priora natura animali,& ijs ablatis auſertur animal,ſed non è cõuerſo.

Hæ omnes obiectiones,quæ ſumuntur à ſcientia,& ſcibili,& à ſenſu,& ſenſibili,ſolui poſſunt, vt Ammonius notat,nam ſcientia,& ſcibile ſunt ſimul tempore,dummodo vtrunque eodẽ modo ſumatur,i.vel vtrunque actu,vel vtrunque potentia,ſed non alterum actu,& alterum potentia,vt in obiectionibus ſumebatur; dum enim aliquid actu non eſt cognitum, vt quadratura circuli, non eſt actu eius ſcientia, ſed poteſtate,& ipſa quoque quadratura nõ eſt actu ſcibilis,ſed poteſtate;ablato autem omni animali aufertur omne ſciens,quare & omnis ſcientia tam actu,quàm poteſtate auſertur,ſic autem etiam ſcibile auſertur, nam res quidẽ aliæ manent,non tamen vt ſcibiles,ſi nihil manet,a quo ſciantur,quando igitur ſcientia nõ eſt nec actu,nec potentia ſimiliter ipſum ſcibile,neque actu eſt,neque potentia. Ariſt. autẽ hanc ſolutionem omiſit vel quia eam nobis conſiderandam reliquerit; vel quia non eſt eius conſilium in hoc libro exactè de his rebus loqui,ſed craſſa Minerua, præſertim hic,vbi non ſecundum propriam ſententiam de relatiuis loquitur,ſecundum opinionem aliorum.

In ſecunda parte capitis oſtendere volens Ariſt.non rectè definita eſſe relatiua ab antiquis, & meliorem ipſe definitionem adducere,dubitare incipit aduerſus illam antiquorum definitionem,& inquit videri illam definitionem complecti aliquas ſubſtantias, vnde ſequetur, quòd aliquæ ſubſtantię erunt in prædicamento relatiuorum,quod eſt abſurdum,de quibus autem ſubſtantiis hoc dubium oriatur ſequens ſubſtantiarum diſtinctio indicat.

Subſtantia alia eſt
- Prima, i. indiuidua
  - Totalis:vt hic homo:De hac nullum dubium oritur,quia clarum eſt hanc non referri,nec dici eſſe alterius, nam hic homo non dicitur alicuius hic homo.
  - Partialis: vt hæc manus: De hac nullum dubium oritur, quia clarum eſt hanc non referri,nec dici alterius,nam hæc manus non dicitur alicuius hæc manus.
- Secunda, .i.vniuerſalis.
  - Totalis vt homo: De hac nullum dubium oritur, quia clarum eſt hanc nõ referri,nec dici alterius,homo enim non dicitur alicuius homo.
  - Partialis: Vt manus: De hac ſola oritur dubium, quia videtur eſſe relatiua,quia dicitur eſſe alterius,nam manus dicitur alicuius manus, & caput alicuius caput, quare ſi definiamus relatiua per id, quod eſt dici alterius,non poſſumus euitare quin dicamus partes ſecundarum ſubſtantiarum eſſe in prædicamento relatiuorum, quod eſt abſurdum,quia pars ſubſtantiæ eſt ſubſtantia,nec poteſt eſſe accidens.

Dubium

Digitized by Google

Dubium hoc ſolui non poteſt admiſſa definitione relatiuorum ab antiqnis tradita; afferamus igitur meliorem definitionem, quam Ariſt. talem affert,

Relatiua ſunt, quibus hoc ipſum eſt eſſe, ad aliud quodammodo ſe habere.

Quæ definitio ſignificat Relatiua nullam aliam eſſentiam habere, quàm poſitam in relatione ad aliud; ideo diſtinguitur hæc definitio ab illa, quam antiqui attulerunt, quia ipſi definiebant Relatiua per id, quod dicuntur, Ariſtot. autem vult eſſe definienda per id, quod ſunt; quare apud illos Relatiua erant quæcunq; dicuntur alterius, etiam ſi ipſa ſecundùm ſe propriam eſſentiam habeant abſolutam, & liberam ab omni reſpectu, quo fit vt multæ ſubſtantiæ, & multæ qualitates comprehendantur ſub definitione relatiuorum, quia dicutur alterius, ut virtus ſecundùm ſe eſt Qualitas, & ens abſolutum, dicitur tamen alicuius virtus; ſic etiam caput dicitur alicuius caput, quum tamen ſit ſubſtantia. At ſecundum Ariſt. hæc non ſunt relatiua, quia quanuis dicantur eſſe alicuius, non tamen totam ſuam eſſentiam habent in hac relatione poſitam, ſed habent eſſentiam abſolutam, imò ſunt primariò entia abſoluta, ſecundariò autem dicuntur eſſe alterius. Vera autem relatiua ſunt ut pater, & filius, quia pater quatenus eſt pater nihil eſt niſi reſpectu filij, & filius nihil eſt niſi reſpectu patris.

Vera igitur relatiua definiuntur ſecundùm eſſe, non ſecundũ dici, & ita facilè ſoluitur dubiũ de partibus ſubſtantiarum, non eſt enim inconueniens quòd caput ſit relatiuum ſecundum dici, per hoc enim non ponitur in prædicamento relatiuorum, ſed eſt in prædicamẽto ſubſtantiæ, quia eſſentiam habet abſolutam, non in reſpectu poſitam.

Proprium verorum Relatiuorum ſecundum Ariſt. eſt quòd altero diſtinctè cognito alterum quoque diſtinctè cognoſcitur, ut per inductionem facilè oſtenditur, nam ſi diſtinctè cognoſcam aliquod eſſe duplum, neceſſe eſt ut diſtincte cognoſcam etiam dimidium, & è conuerſo; ſic ſi diſtinctè cognoſcam aliquem ut patrem, neceſſe eſt ut filium quoque diſtinctè cognoſcam; ſi verò confusè alterum, etiam alterum confusè; idque ſimiliter verum eſſe comperimus in omnibus, quæ ſint Relatiua ſecundum eſſe, eodem enim modo alterum eſt notum, uel ignotum, quo alterum; Relatiuis autem ſecundùm dici hęc proprietas non competit, vnde patet ea non eſse vera Relatiua, poſſumus enim diſtinctè cognoſcere caput, & ignorare id cuius eſt caput.

Caput de Qualitate in duas præcipuas partes diuiditur, ſicut alia quoque prædicamenta, in altera Ariſt. docet naturam Qualitatis, in altera eius proprietates inquirit;

Naturam Qualitatis docet eam deſcribens, & poſtea in ſpecies diuidens; ſatis enim Qualitatis naturam cognoſcemus, ſi cognouerimus omnes eius partes, & quomodo totum prædicamentum cum ſuis partibus diſtinguatur ab alijs prædicamentis.

Qualitatẽ ita deſcribit, Qualitas eſt, ſecundùm quam quales quidem eſſe dicuntur. i. à qua dicimur quales; ſic autem non omnino deſcribit idem per idem, quale nanq; ſignificat accidens concretum, qualitas verò abſtractum, at notius eſt concretum abſtracto, Ideò declarat ignotius per notius, dicit autem (Quidam) denotans ſubſtantiam particularem, quæ primariò appellatur Qualis à Qualitate, nam dixerat in cap. de ſubſtantia accidentia omnia præcipuè ineſſe in prima ſubſtantia vt in ſubiecto, in ſecunda verò ſubſtantia ineſſe ſecundariò, & merito primæ.

Qualitatis quatuor ſunt ſpecies ſubalternæ, ideoque ab Ariſt. modo vocatæ ſpecies, modo genera	Diſpoſitio, & habitus.	1
	Naturalis potentia, & impotentia.	2
	Paſsio, & patibilis Qualitas.	3
	Figura, & circa vnumquodque conſiſtens forma.	4

Di-

1 Diſpoſitio, & habitus, eſt qualitas non naturaliter inexiſtẽs ſed aduentitia, & acquiſita, quæ propriè eſt in reb. animatis, & nullum generat affectum in ſenſibus, ad differẽtiam tertiæ ſpeciei. Non ſunt duæ ſpecies diſtinctæ diſpoſitio, & habitus, ſed vna, & eadem, quæ appellatur

- Diſpoſitio ſi leuiter ſit impreſſa
  - Vt ſcientia debilis, ac facile mobilis; morbus facile ſeparabilis; ſanitas in eo, qui ſit facilis ad ægrotandum; calor aduentitius, ut aquæ calefactæ.
  - Probatur hoc ex cõſuetudine loquendi, dicimus.n.nos habere habitum Grãmaticæ, quando eam firmiter tenemus, ſi verò non firmiter, tũc dicimus nos eam habere vt diſpoſitionẽ.
- Habitus, ſi firmiter inhæreat
  - Vt ſcientia firma, vel ſaltẽ mediocris; virtus ſanitas firma; morbus inſeparabilis, aut ægrè ſeparabilis, vt febris illa, quæ dicitur Hectica, i. habitualis.

Hæc ſpẽs Qualitatis in ſubiecto eſt

- Anima vt ſcientia, virtus.
- Corpore, ut ſanitas, morbus.

2 Naturalis potentia, & impotentia

- Ad facilè agere. Vt pugilatores dicutur à naturali potentia pugilandi; & curſores à naturali potentia currendi; qui verò ad hæc non ſunt naturali apti, habent ad ea impotentiam naturalem.
- Ad nihil facilè pati: Vt ſalubres à naturali potentia dicuntur, quia ita ſunt naturaliter affecti, vt à multis accidentibus, & incommodis non facilè patiantur; inſalubres verò dicuntur illi, qui impotẽtiam habent, i. debilem vim reſiſtendi, proinde facilè in morbum incidunt.

Sub hac ſpecie locantur durum, & molle, nam durum habet naturalem potentiam reſiſtendi, ut non facilè ſecetur; molle autem habet naturalem impotentiam, quia non facilè reſiſtit ſed facilè ſecatur.

Nõ ſũt duę ſpecies Qualitatis potentia, & impotentia, ſed vna idque ob duas rõnes

- Prima ratio eſt, quia impotentia eſt veluti priuatio potentiæ, priuatio autem reducitur ad ſpeciem, in qua eſt habitus
- Secunda ratio eſt, quia eadem qualitas poteſt diuerſis modis dici tum potentia, tum impotentia, nam molle habent naturalem potentiam, ut ſecetur, & habet naturalem impotẽtiam ad reſiſtendum ſecanti: ſic ſalubre habet naturalem potentiam ad ſanitatem, & ad reſiſtendum cauſis morborum; & habet impotentiam naturalem ad ægrotandum.

Hæc ſpecies qualitatis eſt in ſubiecto

- Anima, vt naturalis potentia, vel impotentia ad diſcendam Grãmaticã, vel artem aliquam
- Corpore, vt ſalubritas, & inſalubritas, durities, & mollicies

3. Paſsio, & patibilis qualitas: Non ſunt duæ ſpecies, ſed vna, & eadem, & eſt Qualitas tum naturalis, tum aduentitia, tam in rebus animatis, quàm in inanimatis; appellatur autē paſſio, vel patibilis Qualitas, quia non eſt ſine paſſione, id autē eſt duobus modis, aut enim

- Paſsionem in ſenſu generat, vt dulcedo, amaritudo, calor, & frigus, nō enim ideo vocant paſsiones, vel patibiles qualitates, quia ſubiectū dum eas recipit, patiatur, ut mel dulcedinē; ſed quia dulcedo paſſionem in ſeuſu guſtus generat, & ſic calor, & frigus in ſenſo tactus.
- Non paſsionem in ſenſu generat, ſed ex paſsione innaſcitur, vt colores oēs, nulla enim materiali paſsione ſenſum viſus afficiunt; ſed patibiles Qualitates dicuntur quia ex paſsione innaſcuntur, ꝙ Ariſt. ita probat, quemadmodum pallor in timente fit ex paſsione in eo facta, quæ eſt timor; ita ille, qui pallorē habet naturalem, ex ſimili inter naturali paſsione eum habet, vterque enim habet ſanguinem remotū à facie. Sic etiam rubicundi habent eum colorem ex paſsione materiali ſimili illi paſsioni, qua etiam verecundi rubeſcunt, nam vterq; ſangninem habet in facie.
  Alia quoque omnia rubea ex tali, uel ſimili aliqua paſsione interna eum colorem habere veriſimile eſt. Hæc aurem accidentia, quæ ex paſsione innaſcuntur, duplicia ſunt, alia enim

Huc refertur ſequens tabula

Alia enim
- Naturaliter, & ab ortu inſūt, ideoq;, vel ſūt immobilia, vel magna cum difficultate mobilia; ſunt autem alia in
  - Anima: ut naturalis amentia, naturalis ira ex aliqua naturali paſsione interna
  - Corpore vt naturalis pallor, naturalis rubedo, vel nigredo
  - → Hæc eſt verè in prædicamento Qualitatis ſub ea ſpetie, quæ dicitur paſsio, ſeu patibilis qualitas innata ex paſſione naturali; quòd enim ſit qualitas oſtēditur per definitionem Qualitatis, quia ſubiectum ab hac nominatur Quale, æthiops enim à naturali nigredine dicitur niger.
- Non ſunt ab ortu, ſed aduentitia, idq; duob. modis, vel.n.
  - Per tēpus notabile, aut etiam per totam vitam permanent, quia ægrè remouentur; ſuntq; tum in
    - Anima: vt amentia, vel ſtoliditas ex morbo concepta
    - Corpore: ut pallor ex diuturno morbo & nigredo ex æſtu.
    - → Eſt in prædicamento Qualitatis, & vocatur patibilis qualitas, vel paſsio de genere Qualitatis, quod probatur, quia ſubiectum ab hac uominatur Quale.
  - Facile mobilia ſunt, & breui ſe parantur, ſuntq; tū in
    - Anima: vt ira ob aliquod improuiſum accidens
    - Corpore: vt rubedo ex verecundia, pallor ex timore
    - → Hæ non ſunt qualitates, ſed ſunt paſsiones de prædicamento Pati, quod probatur per definitionem Qualitatis, q̃a ſubiectū ab eis non denominatur Quale, non enim dicimus eſſe pallidum, ſed timere, quod eſt pati; ſic nō dicimus eſſe rubeum, ſed verecundari; ſic non dicimus eſſe iracundum, ſed iraſci; hæc autem omnia dicendo dicimus pati, nō dicimus Qualitatē.

Figura,

Digitized by Google

4. Figura, & circa vnumquodq; conſiſtẽs forma. Hæc ſpecies poteſt vocari terminatio, uel figuratio Quanti, cõſyderatur.n. in quã to cõtinuo, & vocatur

- Figura In rebus inanimatis, vt in mathematicis ſicuti in ſuperficie, & in corpore; in ſuperficie, vt triangulum, quadrangulum; in corpore autem vt cubicum, pyramidale.
- Forma In rebus animatis, quæ eſt quidem figura quædã, ſed magis elaborata, quàm figura inanimatorum. Ariſt. autem adiecit illa verba (circa vnumquodque cõſiſtens) ne intelligeremus formam internam, quæ eſt ſubſtantia, & pars rei intelligit enim eam formam, quæ ſolum in externa, ac ſuperficiali figuratione, ac lineatione conſiſtit.
- Rectitudo, & curuitas In terminis figuratum, vt in linea

Quòd hæ omnes ſint Qualitates probatur ex definitione Qualitatis, Ab his .n. ſubiecta nominantur Qualia, vt à figura triangulari hæc ſuperficies nominatur triangulum, & linea à rectitudine vocatur recta

Soluit Ariſto. dubium de quatuor infraſcriptis, quę videntur eſſe qualitates, nec tamẽ ſunt, ſed potius ſunt in prædicamento ſitus, quia ſignificant poſitionem partium inter ſe, ut ex eorum definitionibus manifeſtum ſit, ſunt autem hæc

- Rarum Cuius partes diſtant ab inuicem
- Denſum Cuius partes inuicem ſunt propinquæ
- Aſperum Cuius partes alia aliam excedit, ac ſupereminet
- Lene Cuius partes omnes ſecundum rectitudinem poſitæ ſunt, ita vt nulla ſupereminéat.

Poſtquam Ariſt. declarauit ſit Qualitas, mox etiam declarat quid ſit Quale, & inquit Qualia eſſe illa, quæ à ſupradictis qualitatibus dicuntur denominatiuè aut quomodocunque aliter Quum enim in principio capitis dixiſſet qualitatem eſſe à qua nominamur quales, nũc vult docere quot modis quale à qualitate dicatur, non enim ſemper dicitur denominatiuè, ſed etiam alijs modis, ut in ſequenti tabella videre eſt.

Quale dicĩ à qualitate vel

- Solum à re, ſed non nomine, tum
  - Quando nullum eſt poſitum qualitati nomen, vt euenit in ſecũda ſpecie qualitatis, nam potẽtia naturalis currendi nullũm nomen habet; tamen ipſe qualis habet nomen, & dicitur curſor, non quidem à nomine qualitatis, quum eius nomen non extet, ſed ab ipſa qualitate, quam habet.
  - Quando qualitas habet nomen, ſed non eſt in vſu vt quale denominetur ab eo, vt virtus eſt qualitas primæ ſpeciei, tamen habens virtutem non vocatur virtuoſus, ſed ſtudioſus; qualis igitur ab ipſa re nominatur, nempe à virtute, quam habet, ab ea enim dicitur ſtudioſus, ſed non à nomine virtutis, quum aliunde ſit ſumpta nominatio, videlicet à ſtudio.
- etiam à nomine, idq; vel
  - Denominatiuè: vt à Grammatica Grammaticus, & ab albedine albus
  - Aequiuocè: vt à Grammatica ſcientia, quæ eſt Qualitas, mulier appellatur Grammatica.

Habere

Digitized by Google

Proprium è qualitatis

Habere contrarium; vt contraria eſt iuſtitia iniuſtitiæ, & albedo nigredini, ſimiliter in qualibus. nam contrarium eſt iuſtum iniuſto, & album nigro: Non eſt verè proprium, quia non omni competit. Non competit quartæ ſpeciei, quia figuræ, & triãgulo nihil eſt contrarium; Neq; competit qualitatibus medijs inter extremas, nam colores medij, vt viridis, ac rubeus nullum habent contrarium. Hoc antem craſſa Minerua dicitur, teuera enim etiam in medijs eſt contrarietas, licèt minor, & minus apparens. Tradit autem Ariſt. regulam notatu dignam, ꝙ in quo prædicamento eſt vnum contrarium, in eodem eſt alterum contrarium, vt ſi iuſtitia eſt qualitas, iniuſtitia quoque eſt qualitas, quod patet per omnia diſcurrendo, nullum enim aliud prædicamentum ei aptari poteſt, ergo neceſſario eſt qualitas.

Suſcipere magis, & minus. Huc refertur ſequens tabula.

Secundum eam ſimile, ac diſsimile dici. Competit omni qualitati, & ſoli, ergo eſt verè proprium, probatur per inductionem, per quamlibet enim ſpeciem qualitatis res dicuntur ſimiles, ac diſsimiles ſi verò cætera prædicamenta conſyderentur, nulli eorum competit vt per ipſum res dicantur ſimiles, vel diſsimiles; nam per conuenientiam in ſubſtantia vocatur idem; per conuenientiam in quantitate vocatur æquale; per conuenientiam in qualitate vocatur ſimile.

Suſcipere magis, & minus, vt album dr̃ magis, & minus album tum alterum altero, tum idẽ ſeipſo ẽ.n. aliqua res nunc magis nũc minus alba: Nõ cõpetit omni qualitati, nam

In prima ſpecie qualitatis dubium eſt, videtur. n. quibuſdam ꝙ iuſtitia non poſsit eſſe magis, & minus iuſtitia, quod quidem in præſentia concedimus, quia hic nõ eſt locus, in quo de hac re diſputemus; dicimus tamen ꝙ licèt iſtæ qualitates non dicantur magis, neque minus; attamen ipſa qualia dicuntur magis, & minus, dicitur enim aliquis magis alio iuſtus, vel iniuſtus, & magis Grammaticus.

In quarta ſpetie qualitatis manifeſtum eſt non eſſe magis, & minus, cuins rõnem affert Ariſ. dans nobis notmam, qua cognoſcamus q̃nã recipiant magis, & minus, & q̃ non recipiant, q̃ talis eſt, vt aliqua dici poſſint magis, vel minus talia, duæ conditiones requiruntur

Prima eſt vt ambo participẽt definitione illius, vt ſi quid debet dici magis album, quàm alterũ, debet vtrunq; participare definitione albi; Propterea non poſſumus dicere triangulum eſſe magis triangulum circulo, quia circulus non participat definitione trianguli.

Secunda eſt vt alterum magis, quàm alterum eam definitionem recipiat, vt definitionem albi magis huic rei competere, quàm illi,

Ideo non poſſumus dicere triangulum eſſe magis figuram quàm circulum, quia licèt ambo participent definitione figuræ, non tamen alterum magis, alterum minus, ſed æqualiter.

In fine capitis affert Ariſt. dubium hoc, non põt eadem res eſſe in pluribus prædicamentis, tñ aliàs in c. de relatiuis numerauimus inter relatiua diſpoſitionem, & habitum, & ſciẽtiam eius ſpeciem; hic verò hæc eadem numerauimus inter qualitates primæ ſpeciei. Soluit duobus modis, primo dicit genera eſſe relatiua, quia habitus dicitur alicuius habitus, & ſcientia dicitur rei ſcibilis ſciẽtia; ſed horũ ſpecies ſpecialiſsimas eſſe qualitates quia Grammatica nõ dicitur alicuius Grammatica, nec Rhetorica alicuius Rhetorica. ſed videns hanc reſponſionem verã non eſſe, quia neceſſarium omnino eſt, vt oẽs ſpecies ſint in eodem prædicamento, in quo eſt earum genus, ideo ſecundam affert reſponſionem meliorem dicens non eſſe inconueniens ꝙ vna res diuerſis modis conſyderata in pluribus ſit prædicamentis, quemadmodum enim hic homo quatenus eſt homo eſt ſubſtantia, & quatenus eſt albus eſt qualis, & quatenus eſt pater eſt ad aliquid, ita ſcientia, & eius genus habitus, & alia eiuſmodi ꝓpriè ſunt qualitates exiſtẽtes in anima, ſed conſyderata ſcientia reſpectu ſcibilis, & habitus reſpectu habentis, hæc alterius eſſe dicuntur, proinde hac ratione ſunt in prædicamento relatiuorum modo quodam. Propterea nos ibi diximus hæc non eſſe vera relatiua, quia ſunt relatiua ſolùm ſecundùm dici, nam præter nunc reſpectum habent naturam abſolutam, quæ eſt Qualitas. At vera relatiua ſunt ſecundùm eſſe, & nullam aliam naturam habent præter reſpectum ad aliud; ideo hæc ſunt propriè in prædicamento relatiuorum, illa verò impropriè, & quodammodo, quum propriè ſint in aliquo alio prædicamento.

Reliqua ſex prædicamenta oriuntur ex ſubſtantia cũ alijs tribus videlicet, Ex ſubſtantia

- Cum qualitate
  - Agere; vt calefacere
  - Pati; vt calefieri

  Subſtantia enim eſt, quæ agit, & patitur, ſed nõn calefaceret niſi per calorem, qui eſt qualitas, neque calefieret niſi per calorem; ſequitur autem paſsio actionem, uel non eſt ſine paſsione, quia vbi eſt actio, ibi eſt etiam paſsio; propterea poſt prædicamentum, Agere, ſequitur ſtatim prædicamentum, Pati.
- Cum quantitate
  - Vbi; vt in foro. Ex illa ſpecie quanti, quæ vocatur locus, & ex ipſa ſubſtantia, quæ in loco eſt, oritur prædicamentum ubi, quod ſignificat ipſam locationem ſubſtantiæ corporeæ in loco.
  - Quando; ut heri. Ex illa ſpecie quanti, quæ dicitur tempus, & ex ſubſtantia, quæ in tempore eſt, oritur prædicamentum Quando.
- Cum Relatione
  - Situm eſſe, vt iacere. Ex reſpectu partium corporis inuicem oritur prædicamentum ſitus, quando enim ita ſunt poſitæ partes corporis, vt caput ſupremum locum habeat, pedes infimum, & aliæ partes rectæ ſint, non inflexæ, tunc corpus dicitur ſtare, quæ eſt ſpecies ſitus; quum verò omnes dictæ partes ita ſunt poſitæ, ut nulla ſit ſuperior, dicitur iacere, &c.
  - Habere, ut veſtitum eſſe; Ex reſpectu corporis ad corpus externum, quod circa ipſum eſt, & ipſum tangit, oritur prædicamentum Habere, ut habere veſtem, habere calceos, habere annulum in digito.

Quamuis hæc ſex prædicamenta originem ducant ex alijs quattuor, non propterea ſequitur hæc non eſſe genera generaliſſima, nam licet alia prædicamenta ſint ueluti cauſæ iſtorum, non propterea ſunt genera eorum, nam etiam iſta ſex ſunt genera ſuprema, quæ nullum habent ſupra ſe aliud genus; Quare aliud eſt habere cauſam, uel originem, aliud eſt habere genus; prædicamentum poteſt habere cauſam ex alio prædicamento, ſed non poteſt habere aliud genus.

Hæc vox Habere, eſt æquiuoca, & multas habet ſignificationes, quæ aliis quoq; prædicamentis poſſunt accõmodari, Ideo Ariſ. ne credamus omnem ſignificationẽ huius uerbi pertinere ad prædicamentum Habere, diſtinxit ipſum in ſex ſignificationes hoc modo, videlicet

1. Habere aliquam qualitatem, ut quum dicimus, habere ſcientiam, vel albedinem. Hoc non eſt illud prædicamentum, quod uocatur habere, ſed eſt eſſe quale, & ad prædicamentum Qualitatis pertinet.
2. Habere tantam quantitatem, ut eſſe tricubitum. Hoc non facit prædicamentum Habere, ſed pertinet ad prædicamentum Quanti.
3. Habere illa, quæ circa corpus ſunt, & hoc dupliciter
   - In toto corpore, ut habere ueſtem
   - In parte corpis, vt in digito annulũ.

   Hæc ſignificatio facit propriè prędicamentum Habere.
4. Continere, ſicuti vas continens aquam dicitur eam habere. Hoc non facit prædicamentum Habere, ſed potius pertinet ad prædicamentum Vbi.
5. Habere poſſeſsionem, ut diuitias, uel agrum. Hoc non eſt prædicamentum habere, ſed potius pertinet ad prædicamentum Relatiuorum, eſt enim reſpectus domini ad ſeruum, & poſsidentis ad rem poſſeſſam.
6. Habere uxorem. Hic modus eſt valde impropriè dictus, nam etiam è conuerſo dicitur uxor habere uirum, & ſignificat ſimul viuere. Quare non pertinet ad prædicamentum Habere.

Oppo-

Digitized by Google

Oppoſitio habet quatuor ſpecies

- Relatiuam: vt duplum; & dimidium opponuntur relatiuè, ſicuti etiam pater, & filius.
- Cõtrariam, quæ vel eſt
  - mediata; vt inter albnm & nigrum, habent enim alios colores medios: In ſubiectis aptis natis ad hæc ſuſcipienda, non eſt neceſſarium omne corpus eſſe vel album, vel nigrum, quum poſsit eſſe rubeum, vel viride.
  - immediata: vt par, & impar, ſanitas, & ægritudo. Neceſſe eſt vt in ſubiectis ſuſceptiuis horum contrariorum ſemper alterum duorum inſit, nam omne corpus animarnm eſt ex neceſsitate vel ſanum, vel ægrum, & omnis numerus eſt par, vel impar.
- Priuatiuam: Inter priuationem, & habitnm, vt viſionem, & cæcitatem. Conſyderatur vtrunque in ſubiecto apro nato ad recipiendum, vt in homine, qui verè poteſt dici & videns & cæcus; at lapis non poteſt vocari cæcus, quoniam non eſt aptus ad videndum, vocatur autem cæcum id, quod eſt capax viſus, & aliquando videt.
- Contradictoriam: Inter affirmationem, & negationem. Semper alternm oppoſitorum eſt verum, & alterum falſum, ſi enim affirmatio eſt vera, negatio falſa eſt, ſi negatio vera, affirmatio eſt falſa.

Prius

- Tempore: vt bellnm Troianum prius fuit bello Romano. Et hic eſt maxime proprius modus, ac ſignificatio huius vocis Prius.
- Natura: In quibus non conuertitur exiſtendi conſequentia Tale autem eſt, quod ablatum aufert, ſed poſitum non ponit, vt prius eſt animal homine, quia ablato animali aufertur homo, ſed non poſito animali ponitur homo. Hoc modo prior eſt omnis cauſa ſuo affectu, quando cauſa eſt communior, & non conuertitur cum effectu.
- Ordine: vt proœmium eſt prins narratione, & in ſcientijs priora ſunt principia concluſionibus.
- Preſtãtia, & nobilitate: vt qni in ciuitate honorabilior eſt, vocatnr cæteris prior, qua etiam ratione poſſumus inter alia animalia appellare hominem priorem, quia præſtãtior eſt. Qui modus eſt improprius, & alienus à ſignificatione Prioris, ſed fortaſſe vulgaris eſt iſte modus loquendi.
- Natnra: In quibus conuertitur exiſtendi conſequentia, ſed alrernm eſt cauſa alterius. Hic modus eſt in comparatione cauſæ cum effectu conuertibili, cauſa enim ſecundùm naturam eſt prior effectu, vt rationale, & riſibile, nam vtrouis ablato aufertur etiam alterum, vtrouis poſito ponitur etiam alterum, tamẽ rationale eſt natura prius riſibili, quia eſt eius cauſa. Sic etiam ſi vera eſt oratio mea quòd cęlum mouetur, verum eſt etiam in re ipſa quòd cęlum mouetur, & conuertitur, quia ſi realiter cœlum mouetur, vera eſt oratio mea de illo, quòd moueatur; Conuertitur ergo exiſtendi conſequentia tamen prior natura eſt motus in cœlo oratione mea de ipſo, q̃a veritas rei eſt cauſa veritatis, quæ eſt in oratione, nõ autem veritas orationis eſt cauſa veritatis in re; ex eo enim ꝙ res eſt, vel non eſt, oratio dicitur vera, vel falſa eſſe.

Digitized by Google

Simul

- **Tempore:** Quorum generatio in eodem tempore eſt, vt ſimul tempore in homine ſunt rationale, & riſibile. Hic eſt proprius modus, & propria ſignificatio huius aduerbij, Simul.
- **Natura.**
  - Quæ conuertuntur ſecundùm exiſtendi conſequentiam, ſed neutrum eſt cauſa alterius, vt relatiua, dicũtur enim ſimul eſſe natura duplum & dimidium.
  - Quę ex eodem genere prodeuntia è diuerſo inuicẽ diuiduntur; vt oppoſitæ differentię diuidentes aliquod genus, vt corporeum, & in corporeum ſunt ſimul natura; ſimiliter omnes ſpecies ſub aliquo genere contentæ, & æqualiter ab eo diſtantes, vt homo, & equus: Si enim cõparatio fieret nõ inter æqualia, ſed inter ſuperius, & inferius, nõ ſunt ſimul natura, nam ſuperius eſt prius natura inferiore.

Motus ſpecies ſunt ſex

- in ſubſtantia
  - Generatio — Motus de nõ eſſe ad eſſe, vt generatur homo, qui prius nõ fuit.
  - Corruptio — Motus de eſſe ad non eſſe, vt quum moritur homo, non eſt amplius homo, qui prius erat homo.
- in quantitate
  - Auctio — Motus de minore quantitate ad maiorem.
  - Diminutio — Motus de maiore quantitate ad minorem.
- Alteratio, in qualitate: Vt calefactio aquæ, eſt enim motus de frigido in calidum aqua eadem manente.
- Secundùm locum mutatio, in Vbi; Motus de loco ad locum, vt de domo ad forum.

Motui in genere, & vniuerſaliter ſumpto eſt contraria quies, quare omnes etiã ſpecies motus habent ſingulæ propriam quietem contrariam illi motui.

Habent etiam ſingulæ ſpecies motus proprium contrarium, nam generatio habet contrariam corruptionem Auctio habet contrariam diminutionem.

Alteratio verò habet contrariam mutationem in oppoſitam qualitatem, vt frigefactio eſt contraria calefactioni, ſed latet hæc cõtrarietas, quia vterq; contrarius motus adeptus eſt idẽ nomen, vocatur enim vterque alteratio; nõ autem ſicuti in ſubſtantia alter generatio, alter corruptio vocabatur.

Motus ſecundum locum habet contrarium motum, qui eſt in oppoſitum locum, vt aſcenſus eſt contrarius deſcenſui.

IACOBI

IACOBI ZABARELLAE NOBILIS PATAVINI TABVLAE

IN LIBRO DE INTERPRETATIONE.

- Interpretatio ē vox articulata ex humano arbitrio facta ad ſignificandū conceptū rei, qui eſt in animo, & eſt alia
  - Simplex, quia ſignificat conceptū ſimplicem, & eſt vel
    - Nomen, quod rem ſignificat ſine conſignificatione temporis.
    - Verbum, cuius tres ſunt vires
      - Significare rem. per hanc conditionē verbū non differt à nomine, nam ēt (curro) eſt nomen rei, ſignificat.n. curſum. Excipitur verbum(eſt)qn̄ eſt tertium adiacens, nullam.n. rem ſignificat, vt quū dico, homo eſt albus
      - Significare tēpus, per hanc diſtinguitur verbū à nomine, ſed non à participio, qđ ſimiliter rē ſignificat cum conſignificatione tpis. Aliud aūt eſt ſignificare tēpus, aliud eſt ſignificare cū tpe, nam hora ſignificat tempus tanquā rem quandam, ſed nō cum tpe, verbum verò non ſignificat tempus, ſed eſt nomen rei, quam ſignificat cum tempore.
      - Habere vim copulatiuam prædicati cum ſubiecto. Hanc neque nomē habet, neq; participium, ſed ſolum verbum; quum enim dico, Petrus currit, verbum hoc & curſum ſignificat, & cum tēpore præſenti, & connectit curſum cum Petro, quod non facerem ſi dicerem, Petrus curſus; hinc fit vt verbū ſit ſemper prædicatum, vel prædicato iunctū, quando enim ſumitur, ut ſubiectum non eſt verbum, quia fungitur tunc officio nominis, vt ſi dicam currere eſt moueri.
        - (on the 2nd and 3rd:) Has duas vires ſolas habet verbum (eſt)qn̄ ē tertium adiacēs, vt quum dico, homo eſt albus, ſignificat enim copulationem, qua albū coniungitur cū hoīe & conſignificat tēpus p̄ſens.
      - (on all three:) Sed has omnes tres vires hēt verbū(eſt) quādo p̄dicatur vt ſecundum adiacens, vt quū dico. homo eſt, ſignificat.n.exiſtentiā tāquàm rē quandam, & tempus prēſens, & copulam, qđ patet reſolutionē in participiū dicendo, hō ē ens, hæc enim eundē ſenſum habet, ſed in hac ſeparātur vires verbi (eſt) ſecundi adiacētis, res.n. ſignificata manet in illo participio, ens, tempus autem & copula manent in verbo(eſt) medio; ideo rectè dicitur quòd verbum (eſt) quando eſt tertium adiacens, non eſt prædicatum, ſed copula prædicati cum ſubiecto. In omnibus autem alijs verbis hæ omnes tres uires inſunt ut pater ſimiliter per reſolutionem in participium, & copulam, homo eſt currit, homo eſt currens, ut de verbo (eſt) ſecundo adiacente dictum eſt.
  - Cōplexa, qua ſignāt conceptū compoſitum, q̄ dicitur oratio,

Oratio

Digitized by Google

Oratio alia eſt
- Perfecta, q̃ ſententiam cõplet, & hæc vel
  - Significat verum, vel falſum, quam ſolam conſyderat logicus — quæ dicitur Enuntiatio, & eſt vel
    - Affirmatio; quæ etiam dicitur compoſitio, quia prædicatum cum ſubiecto componit, vt homo eſt albus.
    - Negatio; quæ etiam dicitur diuiſio, quia ſeparat prædicatum à ſubiecto, vt homo non eſt equus.
  - non ſignificant verum, neque falſum, quæ ad Logici conſyderationem non pertinet; eſt autem vel
    - Vocatiua, vt O bone Socrates
    - Interrogatiua, vt quid me vis facere?
    - Imperatiua, vt vade in fotum
    - Peccatiua, vt adiuua me.
    - Optatiua, vt vtinam eſſe Romæ.
- Imperfecta, quę ſententiam nõ cõplet, ut ſi ego eſſem Romæ.

Enun-

Digitized by Google

Enunciatio, uel ẽ de ſubiecto.

- vniuerſali, ut homine
  - Vniuerſaliter ſumpto, & dicitur VNIVERSALIS
    - Affirmatio, ut omnis homo eſt iuſtus
    - Negatio, ut nullus homo ẽ iuſtus

    Non ſunt contradictoriæ, quia hæc nõ eſt negatio huius affirmationis, quia negat aliquid pręter id, quod fuit affirmatum; ſed ſunt inter ſe contrariæ, quia nũquàm ſunt ſimul veræ, ſed in materia contingente ſunt ſimul falſæ, in neceſſaria uerò una eſt vera & altera falſa.

  - Particulariter ſumpto, & dr̃ PARTICVLARIS
    - Negatio, ut aliquis homo non eſt iuſtus, ſeu non omnis homo eſt iuſtus, nam hæ duæ idem ſignificant
    - Affirmatio, ut aliquis homo eſt iuſtus

    Hæc eſt negatio huius affirmationis, ideo sũt oppoſitæ contradictoriè, quia ſemper una eſt vera, & altera falſa

    Hæc eſt negatio huius affirmationis, ideo sũt oppoſitæ contradictoriè, quia ſemper una eſt uera, altera falſa.

    Nullam inter ſe habent poſitionẽ, quia poſſunt eſſe ſimul ueræ, ut in materia contingente; ſed ſolent vocari ſubcontrariæ.

  - Abſque vlla nota q̃titatis, & dicitur INDEFINITA
    - Affirmatio, ut homo eſt iuſtus
    - Negatio, ut homo non eſt iuſtus

    Nullam reuera inter ſe habent oppoſitionem ſecundum rem, quia uim habent particularium, & poſſunt eſſe ſimul ueræ, ut in materia contingente; ſed ſecundum uocem habent apparentem contradictionem, ideo Ariſt. eas vocat contradictorias, quia huius affirmationis nulla eſt alia negatio.

- Singulari, ut — & dicitur de Socrate SINGVLARIS
  - Affirmatio, ut Socrates eſt iuſtus
  - Negatio, vt Socrates non eſt iuſtus

  Opponuntur cõtradictoriè, quia huius affirmationis hæc eſt negatio, ideo ſemper una eſt uera, & altera falſa.

Parti-

Digitized by Google

Particula negatiua NON

- extra enunriationem appoſita nomini facit nomen infinitum, ut Non homo, & appoſita verbo facit verbum infinitum, vt non currit.
- in enuntiatione ſi apponatur
  - Nomini ſubiecto, non facit negationem, ſed affirmationẽ de ſubiecto infinito, vt non homo eſt, cuius eſt negatio, nõ homo non eſt
    - Idem dicendum eſt ſi ſubiectum ſit aliquod verbum acceptum inſtar nominis, vt non moueri eſt quieſcere
  - Nomini prædicato, non facit negationẽ, ſed affirmationem de prædicato infinito, ut homo eſt non iuſtus, cuius eſt negatio homo non eſt non iuſtus
    - Idem dicendum eſt ſi prædicatũ ſit aliquod verbum acceptum inſtar nominis, vt, moueri eſt non quieſcere
  - Verbo fungenti officio verbi facit negationem, vt homo non currit, homo non eſt albus
    - Hinc fit vt in enuntiatione non poſsit eſſe verbum infinitum fugens officio verbi; quod euenit propter vim copulatiuam, quam verbum habet, dum.n. nomen verbo apponitur, ut verbo infinito (non currit) ſi apponatur homo, negatiua aufert copulationem cum homine ſubiecto, quę eſt negatio, ideo non eſt amplius verbum infinitum, ſed negatum.
  - Notæ quantitatis, facit negationem, ut non omnis homo eſt albus, quæ eſt negatio particularis; ſic etiam dicitur, nullus homo eſt equus, quaſi non vllus, i. non aliquis, & eſt negatio affirmationis particularis.
    - Ratio huius eſt, quia licèt nota quantitatis non apponatur niſi ſubiecto, tamen eius ſignificatio reſpicit totam compoſitionem, ſignificat enim ſubiectum illud vt ſubiacens illi prædicato; quoniam, igitur ad faciendam negationem eſt apponenda negatiua dictioni notanti compoſitionem prædicati cum ſubiecto, ideo ſicut verbo appoſita, facit negationem, ita etiam appoſita notæ quantitatis facit negationem.
  - Modo in enuntiatione modali facit negationem, vt non poſsibile eſt hominem volare, perinde enim eſt ac ſi dicatur, non eſt poſsibile hominem volare, ſed de his loco dicetur.

Nume-

Numerus omnium enuntiationum de ſecundo adiacente, & de verbo adiectiuo temporis præſentis, poſſunt autem totidem aliæ fieri præteriti temporis, & totidem futuri.

- Enuntiatio alia eſt
  - De ineſſe, quæ ſimpliciter enuntiat prædicatum ſine ſubiecto, & est vel
    - De ſecundo adiacẽte, in qua ſolum verbum (eſt) prædicatũ, ut Homo eſt
    - De uerbo adiectiuo in qua nõ ponitur uerbum (eſt) ſed aliquod aliud uerbum, ut Hõ ambulat
      - His duabus eadem præcepta aptantur, nã utraque eſt reſolubilis ĩ participium, & verbũ (eſt) tertiũm adiacens, vt, homo ẽ ens, homo ẽ ambulãs, & vtraq; poteſt fieri de ſubiecto infinito, & neutra põt fieri de prædicato infinito; hæc igitur, uel eſt
        - De ſubiecto finito
          - indefinita
            - affirmatio homo eſt
            - negatio homo non eſt
          - uniuerſalis
            - affirmatio omnis homo eſt
            - negatio nullus homo eſt
          - particularis
            - affirmatio aliquis homo eſt
            - negatio aliquis homo non eſt
          - ſingularis
            - affirmatio Socrates eſt
            - negatio Socrates non eſt
          - Harum oppoſitiones ex ijs, quæ ſupra de enũtiatione generaliter dicta ſunt, petãtur, nam ea omnia ad vnguẽ his accommodãtur.
        - De ſubiecto infinito
          - indefinita
            - affirmatio non homo eſt
            - negatio nõ homo non eſt
          - vniuerſalis
            - affirmatio omnis non hõ eſt
            - negatio nullus non homo eſt
          - particularis
            - affirmatio aliquis non hõ eſt
            - negatio aliquis non hõ non eſt
          - Harum oppoſitiones ex ij, quæ ſupra de enũtiatione generaliter dicta ſunt, ad vnguem petantur.
          - ſingularis
            - affirmatio non Socrates eſt
            - negatio non Socrates non eſt
          - Nõ eſt inter has reuera illa contradictoria oppoſitio, quæ eſt inter ſingulares finitas imò hæ nullam prorſus habent oppoſitionem, quum ſenſum habeant indefinitum, & poſſunt eſſe ſimul veræ; ratio autem huius eſt, quia non datur reuera enuntiatio ſingularis de ſubiecto infinito, nam ſingulare eſt indiuiduum ſignatum, quod non poteſt ſignificari, per nomen infinitum, non Socrates enim ſignificat indiſtinctè quicquid eſt præter Socratem, ſed vocatur ſingularis hæc enuntiatio ſecundum apparentiam quandam, & ratione termini finiti, vt Socratis, qui eſt ſingularis.
  - Modalis, quæ modũ quoq; adiecit, quo pdicatũ ĩ eſt ſubiecto vt Hoĩem ambulare poſſibile ẽ.
    - De tertio adiacente in qua uerbum (eſt) copulat nomen pdicatum cum nomine ſubiecto, ut Homo eſt iuſtus

Numerus omnium enuntiationum de tertio adiacente temporis præſentis,poſſunt autem tō tidem aliæ fieri præteriti temporis,& totidem aliæ futuri.

- Enuntiatio de tertio adiacente vel eſt
  - De ſubiecto finito, quæ vel eſt
    - De prædicato finito
      - Indefinita
        - affirmatio, homo eſt iuſtus
        - negatio,homo non eſt iuſtus
      - vniuerſalis
        - affirmatio , omnis homo eſt iuſtus
        - negatio nullus homo eſt iuſtus
      - particularis
        - affirmatio,aliquis homo eſt iuſtus
        - negatio,aliquis homo non eſt iuſtus
      - ſingularis
        - affirmatio, Socrates eſt iuſtus
        - negatio , Socrates non eſt iuſtus
    - De prædicato infinito
      - indefinita
        - affirmatio , homo eſt non iuſtus
        - negatio,homo non eſt non iuſtus
      - vniuerſalis
        - affirmatio, omnis hō eſt non iuſtus
        - negatio,nullus homo eſt non iuſtus
      - particularis
        - affirmatio, aliquis hō eſt non iuſtus
        - negatio, aliquis hō non eſt nō iuſtus
      - ſingularis
        - affirmatio, Socrates eſt non iuſtus
        - negatio , Socrates non eſt non iuſtus
  - De ſubiecto infinito quæ vel eſt
    - De prædicato finito
      - indefinita
        - affirmatio, non homo eſt iuſtus
        - negatio, non homo non eſt iuſtus
      - vniuerſalis
        - affirmatio, omnis homo eſt iuſtus
        - negatio , nullus non homo eſt iuſtus
      - particularis
        - aliquis non homo eſt iuſtus
        - aliquis non homo non eſt iuſtus
      - ſingularis
        - affirmatio, non Socrates eſt iuſtus
        - negatio, non Socrates non eſt iuſtus
    - De prædicato infinito
      - indefinita
        - affirmatio, non homo eſt non iuſtus
        - negatio,non homo non eſt nō iuſtus
      - vniuerſalis
        - affirmatio , oīs non hō eſt non iuſtus
        - negatio , nullus nō hō eſt non iuſtus
      - particularis
        - affirmatio,aliquis nō hō eſt nō iuſtus
        - negatio, aliqs nō hō nō eſt nō iuſtus
      - ſingularis
        - affirmatio,non Socrates eſt nō iuſtus
        - negatio,nō Socrates nō eſt nō iuſtus

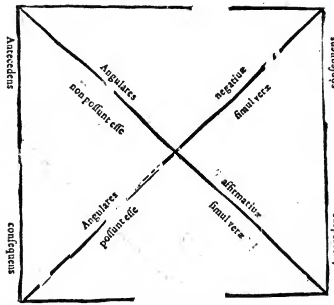
De harum omnium oppoſitionib. idem dicēdum eſt, qđ dictum eſt antea de enuntiationib. de ſecūdo adiacente.

Enuntiatio de tertio adiacente poteſt fieri infinita tum ratione ſubiecti infiniti , tum ratione prædicati; cum hoc tamen diſcrimine quod enuntiatio de prædicato finito affinitatem aliquam habet cum enuntiatione de prędicato infinito,quia ex aliqua finita poteſt inferri aliqua infinita,& ex aliqua infinita poteſt inferri aliqua finita;ſed illæ quæ ſubiectum habent finitum cum illis,quæ habent ſubiectum infinitum,nullam prorſus affinitatem habent, ex nulla enim finita poteſt inferri aliqua infinita . & ex nulla infinita aliqua finita . Cuius diſcriminis ratio eſt quia in enuntiatione ſubiectum habet locum materiæ,prædicatum verò formæ , ideo ſicut in rebus nulla datur tranſmutatio,& nullus tranſitus inter illa, quæ non habent eandem materiam, ſed ſolum inter illa,quæ materiam habent eandem,formas verò contrarias;ita in enuntiationibus euenire neceſſe eſt,illæ nanque,in quibus finitum ſubiectum ſumitur,vt Homo,& illæ,in quibus ſumitur infinitum , vt non Homo, nullam inter ſe conſequentiam habent; at ſubiecto eodem conſtituto ſiue finito ſiue in finito,conſequentia datur inter illas,in quib. prædicatū eſt finitum,vt iuſtus & illas in quibus eſt infinitum,vt non iuſtus;ideo docet Ariſt.ꝙ vno ſubiecto propoſito . quodcunque illud ſit. de illo duæ oriuntur oppoſitiones inter quatuor enuntiationes,duas finitas,& duas infinitas,

nam

nam ſi ſubiectum ſtatuatur homo, oriuntur hæ quatuor, homo eſt iuſtus, homo non eſt iuſtus, homo eſt non iuſtus, homo non eſt non iuſtus; ſi verò ſubiectum ſtatuatur omnis homo, de eo aliæ quatuor oriuntur; ſimiliter ſi ſubiectum ſit non homo, vel omnis non homo, & ſic de cæteris. Quomodo igitur hæ quatuor inter ſe conſequentiam habeant docet Ariſt. tum in indefinitis, tum in vniuerſalibus, & prius quidem in indefinitis, vt in hac tabella ſubſcripta videre eſt.

Homo eſt iuſtus — Oppoſitæ finitæ — Homo non eſt iuſtus

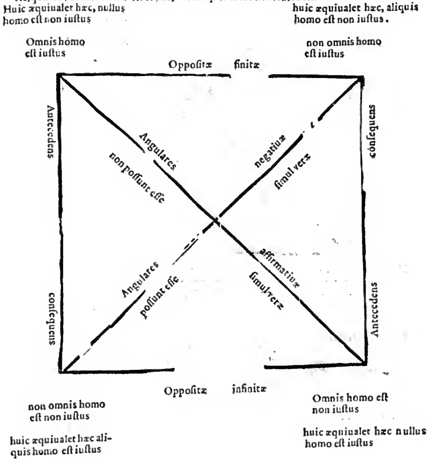

Homo non eſt non iuſtus — Oppoſitæ infinitæ — Homo eſt non iuſtus

Homo non eſt iniuſtus — Oppoſitæ priuatiuæ — Homo eſt iniuſtus

Conſeqnentiam inter has vult eſſe talem qnòd ex vtralibet affirmatiuà inferatur negatiua alterius, videlicet affirmatiuam finitam ſequatur negatiua infinita, & affirmatiuam infinitam ſeqnatur negatiua finita, ſed non è conuerſo vult enim prędicatum infinitum idem valere, ac priuatiuum, & ſic non iuſtum ſignificare iniuſtum, ideo ſi de pueto loquamur, non bona eſt hæc conſequentia, homo non eſt non iuſtus, ergo homo eſt iuſtus, puer enim neque iuſtus eſt, neque iniuſtus, bona tamen ſemper eſt ab affirmatiua ad negatiuam, nam ſi homo eſt iuſtus, ſeqnitur ex neceſſitate quòd non ſit non iuſtus, ſimiliter ſi eſt uon iuſtus, ſequitur quòd non ſit iuſtus.

In vniuerſalibus autem, & earum oppoſitis eodem modo ſe habent conſequentiæ, quo in indefinitis, ſed non ſimiliter ſe habent in veritate angularium vniuerſales, & indefinitæ, nam in vniuerſalibus affirmatiuam vnius ſequitur negatiua alterius, & negatiuam non ſequitur affirmatiua, idq; multò clarius eſt, quàm in indefinitis, quia negatiuæ ſunt particulares cõtradictoriæ vniuerſalium affirmatiuarum, ideo clarum eſt quod vniuerſalem ſequitur particularis, & particularem non ſequitur vniuerſalis, nam ſi omnis homo iuſtus, ſequitur ex neceſsitate quòd non omnis homo eſt non iuſtus, ſed ſi non omnis homo eſt non iuſtus, non ſequitur quòd omnis homo ſit iuſtus. De angularibus verò dictum eſt in indefinitis, quòd angulares affirmatiuæ poſſunt eſſe ſimul veræ, & ſic etiam angulares negatiuæ; at in vniuerſalibus non ſic eſt, nam duæ quidem angulares negatiuæ, quum ſint particulares, poſſunt eſſe ſimul veræ, nam negatiua infinita, non omnis homo eſt non iuſtus, æquiualet affirmatiuæ finitæ, aliquis homo eſt iuſtus, quæ eſt ſubcontraria alterius angularis, non omnis homo eſt iuſtus. Sed duæ angulares affirmatiuæ poſſunt quidem eſſe ſimul falſæ, ſed non ſimul veræ, quia ſunt contrariæ, nam affirmatiua infinita, omnis homo eſt non iuſtus, æquiualet negatiuæ vniuerſali finitæ, nullus homo eſt iuſtus, quæ eſt contraria alterius angularis, quæ eſt, omnis homo eſt iuſtus, ut in ſequenti tabella videre eſt.

Neceſſe eſſe contradictionis alteram partem eſſe veram, & alterã falſam poteſt intelligi, vel

- Diſtinctè, ideſt determinatè hãc veram, & illam falſam; quæ neceſsitas põt eſſe, vel
  - Simpliciter dicta — Et hæc non habet locum in omni contradictione, ſed in ea tantum, quæ fit in materia neceſſaria, in hac enim altera pars determinatè ſumpta vera, ac neceſſaria eſt, etiam de tempore futuro, ut ſi dicamus, neceſſe eſt cras vel ſolem oriri, uel non oriri, partem affirmatiuam ex neceſsitate veram eſſe manifeſtum eſt, & partem negatiuam falſam ex neceſsitate ſimpliciter dicta. In materia verò contingente neutra pars eſt vera neceſſario tali neceſsitate, etiam ſi iam euenerit, poterat enim non euenire, quia contingenter euenit.
  - Ex ſuppoſitione, Et hæc locum habet in contradictionibus in materia contingente, nõ tamen in omnibus, ſed in ijs tantum modò, quæ ſunt de præterito tempore, uel de præſenti; quoniam enim altera pars determinatè ſumpta iam contigit, & ſi potuit non contingere, facta eſt neceſſaria ex ſuppoſitione, nam ſupponendo quòd iam euenerit pars affirmatiua, neceſſarium eſt affirmatiuam eſſe veram, & negatiuam falſam. In contingentibus autem ſingularibus futuri temporis neceſsitas hæc locum non habet, quum enim neutra pars adhuc euenerit, neutra eſt neceſſaria neque ſimpliciter, neque ex ſuppoſitione.
- Indiſtinctè, ideſt neque determinatè hanc, neq; determinatè illam, ſed alteram duarum verã eſſe neceſſariũ eſt, ſiue hanc, ſiue illam, & alteram falſum — Hæc neceſsitas locum habet in omni contradictione, etiam ſingularium futuri temporis in materia cõtingẽte, neceſſe eſt enim vel fore cras nauale bellum, vel non fore; neutra tamen pars eſt ſimpliciter neceſſaria, quia vtraque eſt cõtingens & æquè poteſt eſſe, & non eſſe; neutra etiam eſt neceſſaria ex ſuppoſitione, quia neutra adhuc contigit; ſed ſolum dicimus neceſſarium eſſe vt altera pars ſit vera, nõ magis hęc, quàm illa, nec magis illa, quàm hæc, ſed altera duarum indiſtinctè; Hæc eſt propria neceſsitas principij contradictionis, ex qua nõ põt inferri neceſsitas alterius partis determinatè ſumptæ, quare nec arbitrij noſtri libertatem, nec rerum contingentiam de medio tollit. Quando igitur dicimus neceſſarium eſſe alteram contradictionis partem ueram eſſe, & alteram falſam, talem neceſsitatem intelligere debemus, hæc enim omnes contradictiones complectitur; neceſsitas verò alterius partis determinatè ſumptæ non eſt communis omnibus contradictionibus, ut dictum eſt.

Digitized by Google

An ex prædicatis diſiunctis liceat inferre coniunctum

Quando duo prędicata, vel plura de eodem ſubiectoſeparatim prędicantur, ea coniunctim, vt prędicatum vnum de illo enuntiare.

- licet, ſi alterum de altero prædicetur per ſe. i. non per aliud, hoc autem eſt quando vnum habet locum materiæ, ſeu determinati, & alterum formę, ſeu determinantis, idq; eſt duobus modis vel enim
  - Alterum eſt differentia eſſentialis, & ſpecifica, quæ cũ altero facit vnum per ſe
    - vt de homine prædicatur ſeparatim animal, & ſeparatim rationale, & ex his duobus fit unũ per ſe, ſit enim definitio hominis, ideo poſſumus coniunctim hæc duo de homine enuntiare tanquàm prædicatum vnum dicendo, hõ eſt animal rationale.
  - Alterum non eſt differentia ſpecifica, ſed accidens, & alterum eſt per ſe ſubiectum illius accidentis, quare ex ijs fit unum, licèt non vnum per ſe, ſed vnum per accidens;
    - vt de Socrate prędicantur ſeparatim & homo, & album, poſſuntque de illo coniunctim prędicari tanquam prædicatum vnum, quia licèt album non inſit homini per ſe, i. eſſentialiter, ſed ut differentia accidentalis, tamen ineſt per ſe in alio ſenſu, quia non per aliud, homo enim per ſeipſum eſt ſubiectum albedinis, & locum habet materiæ recipientis, & albedo habet locum formæ receptæ, ideo ex his duobus prædicatis fit ſufficienter unum, vt inferi poſsit ergo Socrates eſt homo albus, tanquàm prædicatum vnum.
- non licet *

* Non licet

- Si alterum inſit alteri per accidens, i. per aliud, non per ſeipſum, ex his. n. nullo modo fit vnũ, nec per ſe, nec per accidens; vt de aliquo homine prędicantur ſeparatim coriarius, & bonus, quę duo prædicata non ſe habent inuicem, vt recipiens, & receptum, non. n. alterum alteri ineſt; ſed prædicatur alterum de altero per accidens, i. ratione ſubiecti tertij, quatenus. n. vtrunque in eodem homine ineſt, eatenus alterum de altero prædicatur, & neutrum eſt ſubiectum alterius per ſeipſum. Non licet igitur inferre coniunctim quod ille ſit coriarius bonus, quia ſi ſumatur bonitas
  - pro bonitate ſimpliciter dicta, quæ eſt bonitas morum, ſicut in prædicatione diuiſa prius ſumpta fuerat, vt hac, & arte coriaria nullo modo fit vnum, ut prædictum eſt; ideo non poſſumus inferre ergo ille eſt coriarius bonus tanq̃ prædicatũ vnum. Similiter de eodem homine prædicantur diuiſim muſicus, & albus, ex quibus non poteſt vllo modo fieri vnum, quia alterum non ſe habet ad alterum vt determinans ad determinatum, & vt actus ad potentiam, ſed ſunt duo actus, ex quibus non fit vnum.
  - pro bonitate dicta ſecundum quid. i. pro ea, quæ eſt bonitas artis coriariæ, fit quidem vnum ex coriario, & bono tanquam ex determinato, & determinante, & dicere poſſumus aliquem eſſe coriarium bonum, tanquàm prædicatum vnum: attamen hæc non eſt illa bonitas, quæ accepta fuerat in prædicatione diuiſa, quando enim dicebamus Socrates eſt coriarius, Socrates eſt bonus, non ſumebamus bonitatem artis coriariæ, ſed bonitatem ſimpliciter dictam, quæ ad mores pertinet, ex qua, & arte coriaria non fit vnum, ut prædiximus.

Si alterum in altero contineatur actu

vel expreſsè, vt ſi dicamus, Socrates eſt homo albus, Socrates eſt albus, non licet inferre, ergo Socrates eſt homo albus, quia in Socrate albo iam continetur albus, quare nugatio fieret dum idem bis prædicaretur.

vel implicitè, vt ſi dicamus, Socrates eſt homo, Socrates eſt rationalis, non licet inferre, ergo Socrates eſt homo rationalis, fieret enim ſimiliter nugatio dum idem bis prædicaretur, quia iam in nomine continetur rationale.

An ex prædicato coniuncto liceat inferre diuiſa.

Quando plura ſimul iuncta cõſtituunt prædicatum, quod de aliquo ſubiecto enuntiatur vt vnum, illa eadem ſeparatim accepta de eodem enuntiare.

non licet

ſi in adiecto inſit oppoſito, cui iuncta ſit contradictio, vt ſi dicamus. Socrates eſt homo mortuus, non licet inferre, ergo Socrates eſt homo, quia inter hominem ſeorſum acceptum, & mortuum eſt oppoſitio priuatiua, quam conſequitur oppoſitio contradictoria, nã homo eſt corpus viuens, mortuus autem ſignificat priuatum vita, cũ quo eſt coniunctum contradictorium viuentis, quod eſt non viuẽs: Homo igitur ſimpliciter prolatus habet ſuam naturalem ſignificationem, qua ſignificat rem viuentem; in hac autem enuntiatione, Socrates eſt homo mortuus, non retinet ſuam naturalem ſignificationẽ hæc enim interimitur ab illo adiecto mortuus, ſed ſtat ſubdeterminatione ipſius adiecti, quare nõ licet ſimpliciter inferre, ergo Socrates eſt homo, quia tunc reuertitur ad ſuam naturalem ſignificationem, cui opponitur prædicatum adiectum, mortuus.

Si alterum prędicatũ de illo ſubiecto prędicetur per accidẽs. i. per alterum, cui appoſitum eſt, non per ſeipſum, vt ſi quis dicat, Homerus eſt poeta, nõ licet ſeparatim inferre, ergo Homerus eſt, quia verbum (eſt) non prædicabatur de Homero per ſeipſum, & ratione ſui, ſed per poetam, non enim dicebatur Homerus eſſe, ſed eſſe poeta. Ad hoc autem declarãdum pertinent ea, quæ in principio diximus de verbo (eſt) nam quãdo ponitur vt tertium adiacens, nullam rem ſignificat, ſed eſt ſolum copula, vt quãdo dicimus, Homerus eſt poeta, per verbum (eſt) non ſignificamus vllam rem, quæ de Homero prædicetur, ſed ſolam copulationem poetæ eum Homero; ſic igitur prædicatur verbum (eſt) de Homero nõ per ſe, ſed per accidẽs. i. per poetam; quare non licet inferre ergo Homerus eſt, quia tũc verbum hoc recipit alium ſenſum, quem prius non habebat, ſignificat. n. exiſtentiam tanquàm rem quandam, & illa prædicatur per ſe, non amplius per accidẽs, ſic etiam ſi quis dicat, ille eſt coriarius bonus, nõ licet inferre, ergo eſt bonus, quia in illo coniunctio bonus nõ prędicabatur per ſe de illo homine, ſed per coriarium, i. vt determinatio coriarij, nõ enim ineſt in illo homine bonitas, ſed in arte coriaria, quam ille habet.

Licet — Si tum in adiecto non ſit contradictio, tum ambo illa prædicata per ſe prædicentur de illo ſubiecto, vt quãdo dicimus, Petrus eſt homo albus, licet vtrũque inferre ſeparatim, quia album ineſt quidem homini, cuius determinatio quædam eſt, attamẽ de Petro prædicatur non ſolùm per hominem, cui adiectum eſt, ſed etiam per ſeipſum, quum Petrus ſit per ſe ſubiectum illiuſmet albedinis.

De

Digitized by Google

De Enuntiationibus Modalibus.

Enuntiatio Modalis duas partes habet, videlicet enuntiationem de ineſſe, quę vocatur dictũ, & modum ei adiectum; ſumpta enim hac enuntiatione de ineſſe, homo eſt albus; & mutato verbo in infinitiuum apponimus ei modum dicentes, hominem eſſe album poſsibile eſt, in qua enuntiatione totum dictum habet locum ſubiecti, modus autem habet locum prædicati, ſiue anteponatur dicto, ſiue poſtponatur, vt in hac tabella videre eſt.

Enunciatio modalis conſtat ex
- dicto, quod in ea eſt ſubiectum — vt, hominem eſſe album — hominem eſſe animal
- modo, qui in ea eſt prædicatum — vt poſsibile eſt — neceſſarium eſt.

Modus in enũtiatione ſignificat qualitatem, vel
- Prædicati, vt in hac enuntiatione Petrus currit velociter, aduerbium (velociter) ſignificat qualitatem prædicati tantum
- Subiecti, vt in hac enuntiatione, bonus philoſophus eſt honorandus, bonus ſignificat qualitatem ſubiecti tãtum

Hi modi ſunt plurimi, & innumerabiles, & ab his non vocatur Enuntiatio Modalis.

- compoſitionis prædicati cũ ſubiecto, vt in hac enunciatione, hominem eſſe album poſsibile eſt, poſsibile ſignificat qualitatem cõpoſitionis albi cum homine, non enim dicimus poſsibilem hominem, neque poſsibile album, ſed compoſitionem albi cum homine. Ab huiuſmodi modo dicitur hic enuntiatio modalis; ſunt autem hi modi ad ſummum quatuor
  - poſsibile, vt poſsibile eſt hominem eſſe album
  - contingens, vt contingit hominem currere
  - neceſſarium, vt neceſſarium eſt hominem eſſe animal
  - impoſsibile, vt impoſsibile eſt hominem volare.

Negatio in modalibus fit per appoſitionem particulæ negatiuæ ad modum, non ad dictum huius enim affirmationis, poſsibile eſt hominem ambulare, non eſt negatio hæc, poſsibile eſt hominem non ambulare, ſed hæc, non poſsibile eſt hominem ambulare, ideo hæc eſt illi cõtradictoriè oppoſita. Ratio huius eſt quia ſicuti in Enuntiatione de ineſſe negatio apponitur verbo tanquàm notanti compoſitionem, ita in enuntiatione modali negatio eſt apponenda modo tanquàm notanti qualitatem compoſitionis, hanc enim negare oportet, ſi debeat eſſe oppoſitio contradictoria; ideo nihil refert an negatio apponatur ipſimet modo an verbo modi, quia non poſsibile eſt, & non eſt poſsibile, eundem prorſus ſenſum habent: quod ſi verbo dicti apponatur particula negatiua, vt dicendo, poſsibile eſt hominem non ambulare, non fit negatio, ſed affirmatio de dicto negato, quam Auerroes vocat affirmationem infinitam, cui opponitur contradictoriè hęc negatio, non poſsibile eſt hominem non ambulare, quam ſimiliter vocat negationem infinitam, quia ſimilitudine quadam reſpondet illi enuntiationi de ineſſe, quæ habet ſubiectum infinitum, vt non homo currit.

Sunt antem omnes Enunciationes Modales ad ſummum xvj. nempe octo finitæ, & octo infinitæ, & inter has omnes ad ſummum octo oppoſitiones contradictoriæ, ut hic ſubſcriptum eſt.

Affirmationes finitæ	poſsibile eſt rem eſſe	contingit rem eſſe	Quatuor oppoſitiones finitarum.
Negationes finitæ	nó poſsibile eſt rem eſſe	non contingit rem eſſe	
Affirmationes finitæ	neceſſarinm eſt rem eſſe	impoſsibile eſt rem eſſe	
Negationes finitæ	non neceſſarium eſt rem eſſe	non impoſsibile eſt rem eſſe	
Affirmationes infinitæ	poſsibile eſt rem non eſſe	contingit rem non eſſe	Quatuor oppoſitiones infinitarum
Negationes infinitæ	non poſsibile eſt rẽ non eſſe	non contingit rem non eſſe	
Affirmationes infinitæ	neceſſatium eſt rem non eſſe	impoſsibile eſt rem non eſſe	
Negationes infinitæ	non neceſſarlum eſt rem non eſſe	nõ impoſsibile eſt rem non eſſe	

Non eſt ignorandum ꝙ omnis Enuntiatio modalis eſt ſingularis, & nunquam eſt vniuerſalis, etiam ſi dicamus, omnem hominem ambulare poſsibile eſt, nam ſi ſubiectum eſſet homo, vtique hæc eſſet vniuerſalis, at non eſt homo ſubiectum, ſed tota hæc enuntiatio vna, & indiuidua, omnem hominem ambulare, de toto nanque hoc dicto tanquàm de ſubiecto quodam ſingulari prædicamus, quòd eſt poſsibile: poteſt igitur Enuntiatio Modalis habere ſubiectum Dicti vniuerſale, nec propterea ipſa dicetur vniuerſalis, ſed erit ſingularis.

Alio tamen modo poteſt in modalibus conſyderari vniuerſalitas, & particnlaritas, nõ quidẽ ratione alicuius, quòd prędicetur de pluribus, vel nõ de pluribus, ſed ratione temporis ſignificati, nam illę, quæ totum tempus ponũt, vim habent affirmatiuarum vniuerſalium, ẽt ſi ipſa Enuntiationis forma ſit negatiua, vt hæc, non eſt poſsibile cœlum non moueri, negatiua eſt habita ratione fotmæ, ſed habita ratione temporis ſignificati eſt inſtar affirmatiuæ vniuerſalis, quia ponit cœlum omni tempore moueri, & æquiualet huic, neceſſe eſt cęlum moueri. Quæ verò vniuerſum tempus tollunt, ideſt per totum tempus rem negant, ſunt veluti negatiuæ vniuerſales, etiam ſi forma enuntiationis ſit affirmatiua, vt hæc, impoſsibile eſt hominem eſſe equum, eſt. n. formaliter affirmatiua, ſed ratione temporis eſt inſtar negatiuę vniuerſalis, quia ęquiualet huic, non eſt poſsibile hominem eſſe equum; ob id iſtæ, quæ totum tempus tollunt, ſunt contrarie oppoſitę illis, quæ totũ tempus ponunt, quemadmodum in Enuntiationibus de ineſſe duæ vniuerſales erant inter ſe contrariæ. Hoc modo ſunt vniuerſales omnes affirmatiuæ de neceſſario, & de impoſsibili, & omnes negatiuę de poſsiblli, & de contingente. Illæ verò, quæ per aliquòd tantum tempus rem ponũt, ſunt inſtar affirmatiuarum particularium; & illæ, quæ per aliquod rantum tempus rem tollunt, ſunt inſtar negatiuarum particularium, & ſunt inter ſe ſubcontrariæ per ſimilitudinẽ Enũtiationum de ineſſe. Hoc modo particulares ſunt omnes negarinæ de neceſſario, & de impoſsibili, quia omnes negant vniuerſitatem temporis, & omnes affirmatiuę de poſsibilis, & de contingentæ. Quæ omnia in tabella ſequente diſtinctè deſcripta ſunt.

Digitized by Google

Contrariæ	non poſsibile eſt rem eſſe	non contingit rem eſſe	impoſsibile eſt rem eſſe	neceſſe eſt rem non eſſe	Hæ quatuor æquiualent, & ſunt tanquã vniuerſales negatiuæ
	non poſsibile eſt rem non eſſe	non contingit rem non eſſe	impoſsibile eſt rem non eſſe	neceſſe eſt rẽ eſſe	Hæ quatuor æquiualent, & ſunt tanquàm vniuerſales affirmatiuæ

Non poſsunt eſſe ſimul veræ, ſed poſſunt eſſe ſimul falſæ

vt neceſſe eſt Petrum ambulare
neceſſe eſt Petrum non ambulare } ſunt ſimul falſæ, quemadmodum etiam in Enuntiationibus de ineſſe duæ vniuerſales ſunt ſimul falſæ in materia contingente

Subcótrariæ	poſsibile eſt rẽ eſſe	contingit rem eſſe	non impoſsibile eſt rẽ eſſe	non neceſſe eſt rem non eſſe	Hæ quatuor æquiualent, & ſunt tanq̃ particulares affirmatiuæ
	poſsibile eſt rẽ non eſſe	contingit rem non eſſe	non impoſsibile eſt rem nõ eſſe	non neceſſe eſt rem eſſe	Hæ quatuor æquiualent, & ſunt tanq̃ particulares negatiuæ.

Poſſunt eſſe ſimul veræ, vt

poſsibile eſt Petrum ambulare.
poſsibile eſt Petrum non ambulare } ſunt ſimul veræ, quemadmodum etiam in Enuntiationibus de ineſse duæ particulares ſubcontratiæ ſunt ſimus veræ in materia contingente.

Ex his manifeſtum eſt, quòd in modalibus ſicut oppoſitio contradictoria fit per appoſitionem negationis ipſi modo, ita oppoſitio contraria fit per appoſitionem negationis verbo dicti. hæ nanque ſunt contrariæ, neceſſe eſt rem eſſe, neceſse eſt rem non eſse: ideo diſcriſcrimen eſt inter contrarietatem Enuntiationum de ineſse, & cõtrarietatem modalium. in illis enim contrarietas ſemper eſt inter affirmatiuam, & negatiuam, ut omnis homo eſt albus, nullus homo eſt albus; in modalibus verò contrarietas ſemper eſt inter affirmatiuam, & negatiuam, ut omnis homo eſt albus, nullus homo eſt albus; in modalibus verò contrarietas eſt inter vtranque affirmatiuam, uel utranque negatiuam; ſemper tamen inter finitam, & infinitam. Hoc idem de ſubcontrarijs dicimus.

Poſt

Poſtquàm dictum eſt de oppoſitionibus modialium, dicendum eſt de earum conſequentijs, nempe quomodo ex poſsibilibus ſequantur impoſsibiles, & quomodo neceſſariæ ex impoſſibilibus, & quomodo ex poſsibilibus neceſſariæ; contingentes enim breuitatis gratia omittemus, quia poſsibiles, & contingentes ſe mutuò conſequuntur conformiter, nam ſi poſsibile eſt eſſe, contingit eſſe, & è conuerſo, ſic ſi non poſsibile eſt eſſe, non contingit eſſe, & è conuerſo; ſic etiam de reliquis, quia poſsibile, & contingens non differunt in materia, vt hic ſubſcriptum eſt.

Id quod non eſt			Id, quod eſt		
ſi eſſe poteſt		ſi eſſe non poteſt	ſi poteſt non eſſe		ſi non pōt non eſſe
vocatur poſsibile	oppoſita	vocatur impoſsibile	vocatur contingens	oppoſita	vocatur Neceſſarium

Tres igitur ſunt ordines materiarum, nam aliquæ ſemper ſunt, & dicuntur neceſſariæ, aliquæ nunquàm ſunt, & vocantur impoſsibiles, aliquæ verò quandoque ſunt, quandoq; non ſunt, & vocantur tum poſsibiles, tum contingentes, propriè quidem loquendi vocantur poſsibiles quando non ſunt, poſſunt enim eſſe; contingentes autem, quando ſunt, poſſunt enim non eſſe; quoniam igitur propriæ horum ſignificationes diſtinctæ ſunt, ideo Ariſtot. hos duos modos diſtinctè nominauit, licet eos etiam confundat, quia rem eandem ſignificant, præſertim quia amplíſsimè hic ſumit poſsibile, & cōtingens, vt poſtea dicemus. Quoniam igitur in his conſequentijs conſyderandis eadem præcepta poſsibilibus, & contingentibus aptantur, ideò omiſsis contingentibus ſolas poſsibiles conſyderabimus, quia quæ de his dicentur, de contingentibus quoque dicta intelligentur.

Conſequentiæ impoſsibilium ex poſsibilibus.

Poſsibile, & impoſsibile habent inter ſe oppoſitionem contradictoriam ratione ſignificati, ſi vtrunque ſumatur affirmatum, vel vtrunque negatum, nam poſsibile eſt eſſe, & impoſsibile eſt eſſe, ſenſum habent contradictorium, & ſi non ſint oppoſita ſecundum formam, quia vtraque eſt affirmatio; quoniam igitur oppoſitio contradictoria fit per appoſitionem negationis ad modum manente eodem dicto, neceſſe eſt vt contradictorium poſsibilis æquiualeat impoſsibili, & contradictorinm impoſsibilis æquiualeat poſsibili nulla facta mutatione in dicto, hoc ſignificauit Ariſt. dicens poſsibile, & impoſsibile ſe conſequi contradictoriè conuerſim, i. vt negatio vnius ſequatur affirmationem alterius, & affirmatio negationem ſeruato eodem dicto, vt hic ſubſcriptum eſt.

poſsibile eſt rem eſſe	non poſsibile eſt rem eſſe
ergo non impoſsibile eſt rem eſſe	ergo impoſsibile eſt rem eſſe
poſsibile eſt rem non eſſe	non poſsibile eſt rem non eſſe
ergo non impoſsibile eſt rem non eſſe	ergo impoſsibile eſt rem non eſſe

Digitized by Google

Conſequentiæ neceſſariarum ex impoſsibilibus

Impoſsibile,& neceſſarium habent inter ſe oppoſitionem contrariam ratione ſignificati, nam quandoque ſunt ſimul falſa,ſed nunquam ſimul vera, vt hæ duæ enuntiationes, neceſſarium eſt me ambulare, impoſsibile eſt me ambulare, ſunt ſimul falſæ, ſenſum igitur habent cõtrarium, licet vtraq; ſit affirmatiua. Quoniam igitur oppoſitio contraria fit per appoſitionem negationis ad verbum dicti, non ad modum manifeſtum eſt quòd, ſi impoſsibile, & neceſſarium vniformiter ſumpta habent ſenſum contrarium, contrarium vnius æquiualebit alteri, & ita earum conſequentia conſiſtet in cõtrarietate dicti, vt in altera dictum ſit affirmatum, in altera ſit negatum, manente vniformitate modi, qui ſit vel in vtraque affirmatus, vel in vtraque negatus. Hoc ſignificauit Ariſt. dicens, impoſsibile, & neceſſarium ſe conſequuntur non contradictoriè, ſed contrariè; vt in ſequenti tabella videre eſt.

impoſsibile eſt eſſe	non impoſsibile eſt eſſe	impoſsibile eſt non eſſe	non impoſsibile eſt non eſſe
neceſſarium eſt non eſſe	non neceſſarium eſt non eſſe	neceſſarium eſt eſſe	non neceſſarium eſt eſſe

Conſequentiæ neceſſarium ex poſsibilibus

Quum impoſsibile ex poſsibili ſequatur contradictoriè, i. cum oppoſitione in modo, & conuenientia in dicto; neceſſarium autem ex impoſsibili ſequatur contrariè, i. cum oppoſitione in dicto, & conuenientia in modo, manifeſtum eſt à primo ad vltimum quòd neceſſarium ſequitur ex poſsibili cum oppoſitione in vtriſque ſimul, vt ſi in altera modus eſt affirmatus, in altera ſit negatus, & ſimiliter ſi dictum in altera ſit affirmatum, in altera ſit negatum, vt infra legere eſt.

poſsibile eſt eſſe	non poſsibile eſt eſſe	poſsibile eſt non eſſe	non poſsibile eſt nõ eſſe
non neceſſarium eſt non eſſe	neceſſarium eſt non eſſe	non neceſſatium eſt eſſe	neceſſatium eſt eſſe

Omnium igitur modalium conſequentiæ ſimul collectæ hoc modo ſe habent

poſsibile eſt eſſe	poſsibile eſt non eſſe	non impoſsibile eſt eſſe	non poſsibile eſt non eſſe
non impoſsibile eſt eſſe	non impoſsibile eſt non eſſe	impoſsibile eſt eſſe	impoſsibile eſt nõ eſſe
nõ neceſſarium eſt non eſſe	non neceſſarium eſt eſſe	neceſſarium eſt non eſſe	neceſſarium eſt eſſe
Antiqui errauerunt qui loco huius de neceſſario poſuerunt hanc Non neceſſarium eſt eſse	Antiqui errauerunt, qui loco huius de neceſsario poſuerunt hanc Nõ neceſsarium eſt non eſse		

Et ita ex affirmatione poſsibilis tam finita, quàm infinita putabant ſequi negationes impoſsibilis, & neceſsarij omnino inter ſe conformes & in modo, & in dicto, quod nullo pacto dicẽdum eſt, quum enim impoſsile, & neceſsarium habeant inter ſe contrarios ſenſus, non poſsunt ſe mutuò conſequi cum conuenientia in omnibus. Præterea ex hac, neceſsarium eſt eſse, poteſt inferri, ergo poſsibile eſt eſse, ſed ex hac ſequitur ſecundum antiquos hæc, non neceſsarium eſt eſse, ergo à primo ad vltimum ſi neceſsarium eſt eſse, non neceſsarium eſt eſse, & ſic contradictorium ſequetur ex ſuo contradictorio, quod eſt abſurdum.

Dubi-

Digitized by Google

Dubitatur an verum ſit id, quod aduerſus antiquos argumentando ſumptum eſt, ex hac, neceſsarium eſt eſse, ſequi hanc, poſsibile eſt eſse, nam ex vtraque parte eſt ratio; primũ quidẽ videtur ꝙ hoc rectè inferarur, quia ſi hæc non ſequirur, ergo ſequetur eius contradictoria, quę eſt, non poſsibile eſt eſse, hoc autem eſt manifeſtè abſurdum ꝙ id, quod eſt neceſsarium eſse, nõ ſit poſsibile eſse, ergo ſi hæc non ſequitur, ſequitut alrera, & ita bona eſt conſequentia, neceſsarium eſt eſse, ergo poſsibile eſt eſse; ſed ex altera parte nõ videtur eſse recta, quia poſsibile dicitur id, quod poteſt eſse, & non eſse, ergo ſi rectè dicimus, neceſsarium eſt eſſe, ergo poſsibile eſt eſse, ſequitur quòd neceſsarium poteſt eſse, & non eſse, quod eſt abſurdũ, quare non poteſt prædicati poſsibile de neceſsario. vt hoc dubium ſoluatur diſtinguenda eſt potentia, vt inde colligamus diſtinctionem poſsibilis.

Potentia alia eſt
- rationalis, qualem habet homo — & hæc eſt oppoſitorum — hõ enim poteſt legere, & non legere
- irrationalis
  - actiua — & hæc non eſt oppoſitorum — vt ignis hẽt potentiã calefaciendi, & non poteſt non calefacere
  - paſsiua — & hæc eſt oppoſitorum — vt veſtis poteſt incidi, & poteſt nõ incidi.

Poſſibile dupliciter ſumitur, quandoq; enim dicitur poſsibile
- id, quod actu eſt, & eſt vel
  - neceſſariũ ſimpliciter — qđ in tebus tantùm æternis locum habet — vt poſsibile eſt Deum eſſe, quia iã Deus eſt, & eſt neceſſarium Deum eſſe.
  - neceſſariũ ex ſuppoſitione — quod habet locum in rebus caducis, poſsunt enim eſse, & non eſſe, ſed ſuppoſito, ꝙ actu ſint neceſsatium eſt eas eſse — vt poſsibile eſt me legere dum actu lego, & eſt neceſsarium me legere dum lego, quæ dicitur neceſsitas ex ſuppoſitione.
- id, quod non eſt actu, eſſe tamen poteſt — Hæc eſt proptia acceptio ipſius poſsibilis, ſicut vox ipſa indicat — vt ſi me nõ legente dicam poſsibile eſse me legere.

Per hanc diſtinctionem ſoluitur dubium propoſitum, quum enim quæritur an ex neceſsario ſequatur poſsibile, necne, dicendum eſt non ſequi, dum ſumitur poſsibile propriè, pro eo, quod poteſt eſse, & non eſse ſic enim ſequeretur ꝙ neceſsarium poſset eſse, & non eſſe, ut antea dicebatur; ad illud verò, quod obijciebatur, ſi hãc, neceſsarium eſt eſse, non ſequitur hæc, poſsibile eſt eſse, ſequetur oppoſita, non poſsibile eſt eſsc, concedimus totum, dum in eadem poſsibilis acceptione perſiſtimus; quum enim dicimus, neceſsarium eſt cęlum moueri, ergo non eſt poſsibile cęlum moueri, hac negatione non negamus motum in cœlo, ſed modum tantùm, negamus enim motũ cęli ita eſse poſsibilem, vt poſsit eſse, & nõ eſse. Ex neceſsario igitur ſequitur poſsibile ſumptũ altero modo pro illo quod actu eſt; & quia ſpeciem ſequitur genus, nam ſi aliquid eſt homo, id ex neceſsitate eſt animal, ideo ſi ex neceſsario ſequitur illud poſsibile, quod actu eſt, cogimur confiteri quòd ex neceſsario ſequitur nomen poſsibilis latiſsimè ſumptum prout amplectitur tam id, quod eſt actu, quàm id, quod nõ eſt actu. Ideo rectè illi ſentiunt, qui dicunt Ariſt. in his modalibus intellexiſse poſſibile altum, i. commune, & amplum, quod omnes dictas ſignificationes amplectatur.

In fine capitis notat Ariſt. quòd licèt conſequentiæ modalium prædictæ veræ ſint, tamen melius eſse videtur ſi primo loco ponamus neceſsarium, deinde ſecundo loco poſsibile, & contingens, poſtremo autem loco impoſsibile, in nullo prædictum ordinem variando, prærerquam ſumendo in ſingula ſerie enuntiationem de neceſsario, quæ in ultimo loco erat, & eam omnium ſupremam conſtituendo in hunc, qui ſequitur, modum.

Digitized by Google

Neceſſarium eſt rẽ eſſe	nõ neceſſarium eſt rem eſſe	neceſſariũ eſt rem non eſſe	nõ neceſſarium eſt rem non eſſe
non poſsibile eſt rẽ non eſſe	poſsibile eſt rem nõ eſſe	non poſsibile eſt rẽ eſſe	poſsibile eſt rem eſſe
non contingit rem non eſſe	contingit rem non eſſe	non contingit rem eſſe	contingit rem eſſe
impoſsibile eſt rẽ non eſſe	non impoſsibile eſt rem non eſſe	impoſsibile eſt rem eſſe	non impoſsibile eſt rem eſſe

Vnde manifeſtum eſt mentem Ariſtot. in hac parte eſſe non ſolum conſequentias modalium conſyderare, ſed etiam æquiualentias, vt quocunque ordine diſponantur, recta ſit conſequentia, quia renera reeiprocantur, & æquiualent; quare non reprehendit priores illas conſequentias quia falſæ ſint, ſunt enim veræ, ſed ſolum dicit has poſteriores eſſe magis conſonas rationi, & conſentaneas ordini rerum, quæ in uniuerſo ſunt, nam res ſempiternæ ſunt cauſæ rerum corruptibilium, quæ poſſunt eſſe, & non eſſe, quare neceſſarium videtur eſſe tanquàm principium aliorum, proinde in primo potius loco ponendum vt alios præcedens, quàm in poſtremo vt conſequens; clara autem ſunt hæc omnia in rabella, quæ ſubſcripta eſt.

Tres ſunt rerum gradus.

Primus	Secundus	Tertius
eſt ſubſtantiarũ æternarum, quæ ſemper actu sũt, à quibus tãquã à cauſis, & principijs omnes aliæ res pendent	eſt rerum corruptibilium, quę quandoque ſunt, quandoque non ſunt, & à rebus ſempiternis pendent tanquàm à principijs & cauſis	eſt earum, quæ ſemper ſunt in porentia, & nunquàm ad perfectum actum ducuntur, vt diuiſio continui, & auctio numeri, vtraque enim procedit in infinitum
His reſponder	His reſpondent	His reſpondet
Neceſſarium, cui primus locus conuenit	poſsibile, & contingens, quibus conuenit ſecundus locus	impoſsibile, quatenus ea nunquàm poſſunt perfectũ actum conſequi, quum ſemper ſint in potenria.

Præterea illis quoq; reſpõdet impoſsibile, quæ prorſus impoſsibilia ſunt, & nullum actum, nullamque potentiam habenr, vt hominem volare; ſed hæc in nullo rerum gradu nnmerari poſſunt, quum ſint omnino extra ea, quæ ſunt, igitur impoſsibili tertius locus conueniens eſt.

IACOBI

IACOBI ZABARELLAE NOBILIS PATAVINI TABVLAE

LIBRI PRIORVM.

Propoſitio in ſyllogiſmo dicitur illa, quæ ſimpliciter, vt non reſpicit ſyllogiſmum vocatur Enuntiatio, & diuiditur

Secundum Qualitatem in affirmatiuam, negatiuam

Secundum Quantitatem in vniuerſalem, Particularem, ad quam reducitur & ſingulatis, & indefinita.

Conuertere propoſitionem eſt ex ſubiecto facere prædicatum, & ex prędicato ſubiectum, ita ut conuerſa conuertentem neceſſariò ſequatur.

Vnde fit vt in conuerſione ſemper ſeruetur eadem Qualitas propoſitionis, ſemper enim affirmatiua in affirmatiuam conuertitur, & negatiua in negatiuam, ſed non ſemper ſeruatur eadem Quantitas.

Simpliciter conuetti, ſeu in ſeipſam, ſeu in terminis propoſitio dicitnr, quando eadem quoque quantitas ſeruetur, ſcilicet quando vniuerſalis in vniuerſalem conuertitur, & particularis in particularem.

Vniuerſalis affirmatina connertitur in particnlatem affirmatiuam, nam ſi omnis homo eſt animal, neceſſe eſt aliqnod animal eſſe hominem.
Vniuerſalis negatiua conuertitur ſimpliciter, nam ſi nullus homo eſt lapis, ſequitur neceſſariò quòd nullus lapis eſt homo.
Parricularis affirmatiua conuertirur ſimpliciter, nam ſi aliquis homo eſt albus, ſequitur neceſſario quod aliquod album eſt homo.
Particularis negatiua nullam habet neceſſariam conuerſionem, ex hac enim propoſitione aliquod animal non eſt homo, non infertur quod aliquis homo non ſit animal, neque quod nullus homo ſit animal.

Quod ſi aliter, quàm prædictum ſit, conuerti aliqua propoſitio videatur, id non fit ex neceſſitate formæ, ſed propter materiam, vt quandoque videtur vniuerſalis affirmatiua ſimpliciter conuerti, nam omnis homo eſt riſibilis, & omne riſibile eſt homo, quia termini ſunt æquales, & conuertibiles. Sed non propter formam, nam ſi propter formam id fieret, in omnibus fieret, quod tamen verum non eſt, plurimæ namque vniuerſales affirmatiuæ non conuertuntur in vniuerſales, vt omnis homo eſt animal, non tamen omne animal eſt homo. Sic etiam particulatis negatiua quandoque videtur connertit, vt aliquis homo non eſt albus, & aliquod album non eſt homo, ſed id ſimiliter propter materiam euenit, non propter formam, quum non in omnibus ita ſit.

Syl-

Syllogiſmus vel eſt

- Categoricus, i. prædicatiuus, in quo tota illationis neceſsitas conſiſtit, & ad quem alia omnia inſtrumenta logica reducuntur, qui vel eſt
  - perfectus, qui non ſolum neceſsitatem illationis habet, ſed etiam euidentiam neceſsitatis — talis eſt ille, qui in prima figura fit
  - imperfectus, qui neceſsitatem quidem illationis habet, non tamen euidentem — tales ſunt illi omnes, qui fiunt in ſecunda & tertia figura, ideo egent reductione ad primam, vt fiant euidentes.
- Hypotheticus, ſiue conditionalis, qui nullam habet vim, niſi reducatur ad categoricum
  - Coniunctus
  - Diſiunctus

  De quibus poſtea ſermo fiet.

Dici de omni ſignificat quod quando aliquid prædicatur uniuerſaliter de aliquo toto, prædicatur etiam de qualibet eius parte ſubiecta.

Dici de nullo ſignificat ꝙ quando aliquid negatur vniuerſaliter ab aliquo toto, negatur etiam à qualibet eius parte ſubiecta.

Totum autem, & partẽ intelligimus ratione prędicationis, vt quicquid de aliquo prędicatur affirmatiuè, id totũ dicatur, id verò, de quo prædicatur, vocetur pars eius, vt in hac propoſitione, omnis homo eſt animal, animal eſt totum, homo verò pars; in hac autem, aliquod animal eſt homo, animal locum habet partis, homo verò totius.

Dictum de omni, & dictum de nullo ſunt radices naturales, vnde euidentiam ſumunt omnes ſyllogiſmi primæ figuræ, & ſunt tanquàm ſyllogiſmi naturales omnibus hominibus euidentiſsimi, quod ita declaratur,

De omni aliquo toto — quando accepta parte qualibet — de eadem dicitur illud prædicatũ prædicatũ dicitur eius totius

Ecce propoſitionem maiorem, vt omne animal eſt corpus.	Ecce propoſitionem minorem, vt omnis homo eſt animal	Ecce concluſionem, ergo omnis homo eſt corpus

Nam ſi de omni animali, quod eſt totum, prædicatur corpus, prędicatur neceſſario de homine, qui eſt pars animalis, ſ. de qua animal prędicatur.

De nullo aliquo toto —— quando accepta parte qualibet —— ab eadem negatur prędicatum prædicatũ dicitur eius totius illud.

Ecce propoſitionem, maiorem, ut nullum animal eſt lapis	Ecce propoſitionem minorem, vt omnis homo eſt animal	Ecce concluſionem nullus homo eſt lapis.

Nam ſi de nullo animali, quod eſt totum, prædicatur lapis, negatur neceſſariò ab homine, qui eſt animalis pars, ſ. de qua prædicatur animal.

Præcepta ad omnes figuras communiter attinentia.

Omnis ſyllogiſmus conſtat ex duabus propoſitionibus, quæ dicũtur materia ſyllogiſmi, quibus concluſio tertia ſuperuenit tanquàm forma materiam perficiens.

Conſtant duæ propoſitiones ex tribus terminis, quorum duo in concluſione colliguntur, tertius autem nunquàm concluſionem ingreditur, ſed ingreditur vtranque propoſitionem & vocatur terminus medius: aliorum autem duorum, qui concluſionem ingrediuntur, ille, qui in concluſione prædicatur, dicitur maius extremum; alter verò, qui in concluſione ſubijcitur, vocatur minus extremum. Duarum autem propoſitionum illa, quæ habet medium terminum cum maiore extremo, vocatur propoſitio maior; altera verò, quæ habet medium cum minore extremo, vocatur propoſitio minor, etiam ſi quandoque inueniatur maiori antepoſita.

Conditio eſt vniuerſalis omnium ſyllogiſmorum vt ex duabus propoſitionibus negatiuis nihil inferri poſsit, ſimiliter neque ex duabus particularibus; ſed ſemper opus ſit in propoſitionibus eſſe aliquid affirmatiuum, & aliquid vniuerſale.

Duæ propoſitiones, & concluſio in omni figura hoc diſcrimen habent quòd earum vna eſt ligata in quantitate, & libera in qualitate; alia verò ligata in qualitate, & libera in quantitate; alia demum eſt libera in vtriſque.

Omnes trium figurarum modi ſignificantur per quaſdam voces triſyllabas, quarum prima ſyllaba ſignificat propoſitionem maiorem, ſecunda minorem, tertia concluſionem.
Vocales autem in eis ſyllabis poſitæ ſignificant quantitatem, & qualitatem propoſitionis illi ſyllabæ reſpondentis, videlicet.

A. ſignificat vniuerſalem affirmatiuam
E. ſignificat vniuerſalem negatiuam
I. ſignificat Particularem affirmatiuam
O. ſignificat Particularem negatiuam.

Concluſio tum in quantitate, tum in qualitate imitatur ſemper propoſitionem ignobiliorē, nam ſi altera propoſitio ſit particularis, neceſſe eſt concluſionem eſſe particularem; ſi altera propoſitio ſit negatiua, neceſſe eſt concluſionem eſſe negatiuam.

Figurarum numerus colligitur ex diuerſo ſitu medij termini reſpectu extremorum hoc pacto.

Medius terminus vel eſt	poſitus inter extrema, i. vni extremorum ſubiectus, & de altero prædicatus		quæ eſt prima figura, in qua medium in propoſitione maiore ſubiicitur, & in minore prędicatur.
	Poſitus extra extrema, &	p̄dicatus de vtroque	quæ eſt ſecunda figura, in qua medium in vtraque propoſitione prædicatur.
		ſubiectis vtrique	quæ eſt tertia figura, in qua medium in vtraque propoſitione ſubijcitur.

De prima figura.

Quum prima figura habeat medium terminum inter duos extremos poſitum, habet actu dictum de omni, vel de nullo, nam medius terminus eſt id, quod vocabatur totum, ſub quo accepta pars eſt minus extremum, id verò, quod de toto prædicatur, vel omni, vel nullo, eſt maius extremum, quare dictum de omni, & dictum de nullo requirunt medium inter extrema locatum; propterea Ariſt. nulla alia ratione oſtendit efficaciam ſyllogiſmorum primæ figuræ, quàm per dictum de omni, vel de nullo, quod in eis euidenter inſpicitur.

Maior propoſito in prima figura eſt libera in Qualitate, poteſt enim eſſe tum affirmatiua, tū negatiua, ſed eſt ligata in quantitate, quia non poteſt eſſe niſi vniuerſalis, etenim dici de omni, & dici de nullo hoc ſignificant.

Minor propoſitio in prima figura eſt libera in Quantitate, poteſt enim eſſe tum vniuerſalis, tum particularis, ſed eſt ligata in qualitate, quia nō poteſt eſſe niſi affirmatiua, quod manifeſtum eſt per dictum de omni, & per dictum de nullo, pars enim ſub toto accipitur in propoſitione minore, at non eſſet pars, niſi de ea totum prædicaretur affirmatiuè.

Si altera harum conditionum deſit, non fit ſyllogiſmus,nam ex maiore particulari,vel ex minore negatiua in prima figura,nihil concluditur, quia tunc non adeſt dictum de omni, vel de nullo.

Concluſio in prima figura eſt omnifariam libera,vnde colligit Ariſt.perfectionem,& præſtantiam primæ figuræ,quia poteſt omnia problematum genera concludere, & vniuerſale, & particulare,& affirmatiuum,& negatiuum; nam propoſitio minor eſt ſemper affirmatiua, ideo ſi maior quoque ſit affirmatiua,neceſſe eſt concluſionem eſſe affirmatiuam; ſi verò maior ſit negatiua,neceſſe eſt concluſionem eſſe negatiuam; prolata autem propoſitione maiore, vt omne animal eſt corpus, poteſt in aſſerenda minore ſumi pars ſub toto vel vniuerſaliter,ut dicendo, omnis homo eſt animal,uel particulariter,ut dicendo,aliquis homo eſt animal,quare concluſio colligitur modo vniuerſalis,modo particularis.

Ex dictis patet non dari in prima figura alios modos vtiles,niſi quatuor,& præter hoc ceteros omnes eſſe inutiles,& nihil concludere,quod tali diuiſione facile oſtendimus.

Maior propoſitio in prima figura ſemper ē vniuerſalis, vel	affirmatiua cum minore affirmatiua	vniuerſali vnde concluſio ſeqtur vniuerſalis affirmatiua	& fit ille modus, qui dicitur BARBARA
		Particulari vnde cõcluſio ſequitur particularis affirmatiua	& fit ille modus, qui dicitur DARII
	negatiua cũ minore affirmatiua	vniuerſali vnde concluſio ſequitur vniuerſalis negatiua	& ſit ille modus, qui dicitur CELARENT
		Particularis, vnde cõcluſio ſequitur particularis negatiua	& fit ille modus, qui dicitur FERIO.

Declaratio omnium modorum primæ figuræ.

In omnibus figuris ſumit Ariſt.literas loco terminorum, vt ſint termini formales,qui omnibus materiebus aptari poſsint;ne fortè,ſi terminos materiales accepiſſet,aliquis ſuſpicatus eſſet ſyllogiſmum concludere ratione materiæ,non ratione formæ,proinde non ita concludere in omnibus materiebus. Sumit igitur in prima figura A.B.C.vt A.ſit maius extremũ, quod vocat poſitione primum, quia prædicatione ſupremum omnium eſt; & C. ſit minus extremum,quod vocat poſitione vltimum,quia prædicatione infimum eſt,quum alijs duobus ſubijciatur; B verò ſit medius terminus,qui poſitione medius eſt,ut antea dictum eſt. Nos autem facilioris doctrinæ gratia terminis materialibus vtemur.

Maior	Bar	omne animal eſt corpus
Minor	ba	omnis homo eſt animal
cõcluſio	ra	ergo omnis homo eſt corpus

Concludit euidenter per dictum de oĩ nam medius terminus, animal, eſt totum,& omnis homo minus extremum eſt eius pars, qui duo termini faciũt propoſitionem minorem; igitur ſi maius extremum corpus prædicatur de omni ipſo toto, i. de omni animalis, quæ propoſitio maior, neceſſe eſt ut prædicetur etiam de omni homine, qui eſt pars animalis,quę eſt concluſio.

Maior

Maior Ce nullum animal eſt lapis
Minor la omnis homo eſt animal
cõcluſio rẽt ergo nullus homo eſt lapis

Concludit per dictum de nullo, nam animal medius terminus eſt totū, & omnis homo minus extremum eſt eius pars, qui duo termini faciunt propoſitionem minorem; igitur ſi maius extremum lapis de nullo animali dicitur, quæ eſt propoſitio maior, neceſſe eſt, vt ſimiliter de nullo homine dicatur, quæ eſt concluſio.

Maior Da omne animal eſt corpus
Minor ri aliquis homo eſt animal
cõcluſio i ergo aliquis hõ eſt corpus

Concludit per dictum de omni, ſicuti Barbara, nam medius terminus, animal, eſt totam, & aliquis homo minus extremum eſt eius pars, qui duo termini minorem propoſitionẽ conſtituũt; igitur ſi maius extremum corpus prædicatur de omni animali, quod eſt totum, quæ eſt propoſitio maior, neceſſe eſt, vt prædicetur etiam de aliquo homine, qui eſt pars animalis, quæ eſt cõcluſio.

Maior Fe——nullum animal eſt lapis
Minor ri ——aliquis homo eſt animal
cõcluſio o ——ergo aliquis hõ non eſt lapis

Concludit per dictum de nullo, ſicuti Celarent, nam medius terminus animal, eſt totum, & aliquis homo minus extremum eſt eius pars, qui duo termini faciunt minorem propoſitionem; igitur ſi maius extremum, lapis, de nullo animali dicitur, quæ eſt propoſitio maior, neceſſe eſt vt ſimiliter negetur de aliquo homine, qui eſt pars animalis, quæ eſt concluſio.

De ſecunda figura.

Secunda figura, quum habeat medium terminum prædicatum de vtroque extremo, non habet actu dictum de omni, vel de nullo; ideo per hæc confirmari non poteſt, ſed eget reductione ad primam figuram, vt per eam ſuſcipiat illationis euidentiam ſuſcipiendo actu dictum de omni, vel de nullo: fit autem hæc reductio per conuerſionem propoſitionum; vbi verò conuerſione vti non poſſumus, fit perductionem ad impoſsibile. idem dicimus de tertia figura. in qua medium eſt ſubiectum vtrique extremo.

Maior propoſitio in ſecunda figura eſt ligata in quantitate, quia non poteſt eſſe niſi vniuerſalis, ſed eſt libera in qualitate, quia poteſt eſſe tum affirmatiua, tum negatiua.

Minor propoſitio eſt omnifariam libera, quia poteſt eſſe & vniuerſalis, & particularis, & affirmatiua, & negatiua.

Concluſio eſt libera in quantitate, quia poteſt eſſe & vniuerſalis, & particularis, ſed in qualitate eſt ligata ad partem ignobiliorem, quia non poteſt eſſe niſi negatiua, vbi apparet imperfectio ſecundæ figuræ, quæ non poteſt oſtendere concluſionem affirmatiuam.

Et quia concluſione exiſtente negatiua neceſſe eſt alteram quoque propoſitionem eſſe negatiuam, ideo hoc quoque huius figuræ conditio eſt vt alteram propoſitionem habeat negatiuam, eamque interdum maiorem, interdum minorem, alteram verò affirmatiuam. Ideo in hac figura ex duabus propoſitionibus affirmatiuis nihil concluditur; ſic neque ex maiore particulari.

Digitized by Google

His duabus conditionibus ſeruatis vtiles ſyllogiſmi fiunt,quotum non poſſunt eſſe niſi quatuor modi, vt hac diuiſione oſtenditur.

Maior propoſitio in ſecunda figura ſemper eſt vniuerſalis, vel
- affirmatiua cũ minore negatiua
  - vniuerſali, vnde concluſio infertur vniuerſalis negatiua —— Et fit ille modus, qui dicitur CAMESTRES
  - Particulari, vnde concluſio infertur particnlaris negatiua —— Et fit ille modus, qui vocatur BAROCO
- negatiua cum minore affirmatiua
  - Vniuerſali,vnde concluſio infertur vniuerſalis negatiua —— Et fit ille modus, qui dicitur CESARE
  - Particulari,vnde concluſio ſequitur particularis negatiua —— Et fit ille modus, qui dicitur FESTINO.

In his vocibus ſignificantibus quatuor modos vtiles ſecundæ figuræ,nec non etiam in ijs,quæ ſignificant modos vtiles tertiæ figuræ conſonantes quoque ſignificationem habent, videlicet,conſonans in principio vocis poſita ſignificat modum primæ figuræ,ad quem eſt facienda reductio, B.ad Barbara,C.ad celarent, D. ad Darij, F.ad Ferio.

Poſt initium aũt vocis litera S, ſignificat illam propoſitionem eſſe conuertendam ſimpliciter.

Litera P.ſignificat eam propoſitionem conuertendam eſſe in particularem.

Litera M.ſignificat faciendam eſſe tranſpoſitionem propoſitionum,ſ. ex maiore minorem, & ex minore maiorem.

Litera C, in medio vocis ſignificat non poſſe alio modo reduci ſyllogiſmum ad primam figuram, quàm per ductionem ad impoſsibile.

Declaratio omnium modotum ſecundæ figuræ,

In ſecunda figura literas M. N. X. loco terminorum accipit Ariſt.nempe M.pro medio termino, quem vocat poſitione primum, quia prædicatione ſupremum omnium eſt, quum de alijs duobus prædicetur, N. verò pro maiore extremo,& X.pro minore; nos autem reales terminos ſumemus, quia notiores ſunt.

Ceſare reducitur ad Celarent per conuerſionem maioris ſimpliciter.

maior	Ceſ	nullus lapis eſt animal	Nullum animal eſt lapis	ce
minor	a	omnis homo eſt animal	omnis homo eſt animal	la
cõcluſio	re	ergo nullus homo eſt lapis	ergo nullus hõ eſt lapis	rent

Cameſtres reducitur ad Celarent per conuerſionem duarum ſimpliciter, nempe minoris, & concluſionis,& tranſpoſitionem propoſitionum.

maior	Ca	omnis homo eſt animal	nullum aĩal eſt lapis	ce
minor	meſ	nullus lapis eſt animal	ois homo eſt animal	la
cõcluſio	tres	ergo nullus lapis eſt hõ	ergo nullus hõ ẽ lapis	rent

Feſtino

Digitized by Google

Feſtino reducitur ad Ferio per conuerſionem maioris ſimpliciter

maior	Fe	Nullus lapis eſt animal	Nullum animal eſt lapis	Fe
minor	ſti	aliquod album eſt animal	aliquod album eſt animal	ri
cõcluſio	no	ergo aliqđ albũ nõ eſt lapis	ergo aliqđ albũ nõ eſt lapis	o

Baroco nõ poteſt ad primam figuram reduci per conuerſionem propoſitionum, quia minor particularis negatiua non conuertitur; maior verò vniuerſalis aſſirmatiua conuertitur quidem, ſed in particularem, ex duabus autem particularibus nihil ſequitur; ideo reducitur ad Barbara perductionem ad impoſsibile

Maior —Ba—omnis homo eſt animal
Minor —ro—aliquod albũ non eſt aĩal
concluſio—co—ergo aliqđ albũ nõ eſt hõ

ſi quis neget hanc concluſionem ex ea propoſitionum complicatione ſemper ſequi, cogitur dicere, ꝙ ſequitur eius contradictoria, quæ eſt

oĩs hõ eſt animal —Bar
oẽ albũ eſt homo—ba-
ergo oẽ albũ ẽ aĩal—ra

ſed hæc eſt contradictoria minoris ipſius Baroco iam conceſſæ ab aduerſario, duo autẽ contradictoria non poſſunt eſſe ſimul vera, ergo ſi illa minor vera fuit, hæc concluſio falſa eſt, ſyllogiſmus autem eſt concludens, quia eſt in Barbara, ergo neceſſe eſt falſam eſſe alteram duarum propoſitionum, atqui non eſt falſa maior, quia eadem fuit maior etiam in Baroco conceſſa ab aduerſario, remanet ergo vt ſit falſa minor, quæ eſt, omne album eſt homo, ergo vera eſt eius contradictoria, quæ fuit concluſio ipſius Baroco. Sic igitur confirmata eſt concluſionis illatio in Baroco ex prima figura, ſupponitur enim aduerſarius concedere duas propoſitiones, ſed negare illationem concluſionis, quæ ſemper; & in omni materia confirmabitur prædicto modo per Barbara.

Poſſunt autem alij quoque prædicti modi reduci ad primam figuram ſimiliter perductionem ad impoſsibile, ſed quia in illis vti poſſumus via faciliore, quæ eſt cõuerſio propoſitionum, ideo ad ductionem ad impoſſibile confugere non indigemus.

De tertia figura.

Tertia figura quum habeat medium vtrique extremo ſubiectum, non habet actu dictum de omni proinde nec illationis euidentiam, hanc igitur vt recipiat, reducitur ad primam figuram, quemadmodum etiam de ſecunda figura dictum eſt.

Maior in tertia figura eſt omnino libera, nam poteſt eſſe & vniuerſalis, & particularis, & affirmatiua, & negatiua.

Minor eſt libera in quantitate, poteſt enim eſſe tum vniuerſalis, tum particularis, ſed eſt ligata in qualitate, quia non poteſt eſſe niſi affirmatiua.

Concluſio eſt libera in Qualitate, quia eſſe poteſt tum affirmatiua, tum negatiua, ſed in quantitate eſt ligata ad partem ignobiliorem, quia non poteſt eſſe niſi particularis. ob id hæc figura eſt omnium figurarum imperfectiſsima, quum oſtendere non poſsit concluſionem vniuerſalem.

Modi

Modi huius figuræ vtiles ad ſummum ſex ſunt, vt tali diuiſione oſtenditur.

Minor ī tertia figura ſemper eſt affirmatiua, vel
- vniuerſalis cū maiore
  - vniuerſali
    - affirmatiua, vnde ſequitur concluſio particularis affirmatiua —— Et fit ille modus, qui vocatur DARAPTI
    - negatiua, vnde ſequitur concluſio particularis negatiua —— Et fit ille modus, qui dicitur FELAPTON
  - Particulari
    - affirmatiua, vnde ſequitur concluſio particularis affirmatiua —— Et fit ille modus, qui vocatur DISAMIS
    - negatina, vnde ſequitur concluſio particularis negatiua —— Et fit ille modus, qui vocatur BROCARDO
- Particularis cū maiore —— vniuerſali
  - affirmatiua, vnde ſequitur concluſio particularis affirmatiua —— Et fit ille modus, qui dicitur DATISI
  - negatiua, vnde ſequitur concluſio particularis negatiua —— Et fit ille modus, qui vocatur FERISON.

Conſonantium ſignificatio in prędictis vocibus eadem eſt, quæ etiam in vocibus denotantibus modos ſecundæ figuræ.

Vtitur Ariſt. ſimiliter in hac figura literis loco terminorum, nempè P. R. S. ſumens. P, pro maiore extremo, R autem pro minore, & S. pro medio termino, quem dicit eſſe poſitione vltimum, quia prædicatione infimus omnium eſt, quum alijs ſubijciatur.

Mutat autem in ſingulis figuris literas propter varios medij termini ſitus in tribus figuris, ad vitandam confuſionem, ne eam literam in aliqua figura ſumere ad ſignificandum medium, quam in alia figura ſumpſit ad ſignificandum alterum extremorum.

Declaratio omnium modorum tertiæ figuræ

Darapti reducitur ad Darij per conuerſionem minoris in particularem.

maior	—— Da ——	omnis homo eſt riſibilis	—— omnis homo eſt riſibilis	—— Da
minor	—— rap ——	omnis homo eſt animal	—— aliquod animal eſt homo	—— ri
cōcluſio	—— ti ——	ergo aliqđ aīal eſt riſibile	—— ergo aliqđ animal ē riſibile	—— i

Felapton reducitur ad Ferio per conuerſionem minoris in particularem.

maior	—— Fe ——	nullus homo eſt lapis	—— nullus homo eſt lapis	—— Fe
minor	—— lap ——	omnis homo eſt bipes	—— aliquod bipes eſt homo	—— ri
cōcluſio	—— ton ——	ergo aliqđ bipes non eſt lapis	—— ergo aliqđ bipes nō eſt lapis	—— o

Diſamis reducitur ad Darij per conuerſionem duarum ſimpliciter, ſ. maioris, & concluſionis, & tranſpoſitionem propoſitionum.

maior	—— Diſ ——	aliquis homo eſt albus	omnis homo eſt animal	—— Da
minor	—— am ——	omnis homo eſt animal	aliquod album eſt homo	—— ri
cōcluſio	—— is ——	ergo aliqđ animal eſt albū	ergo aliqđ album eſt aīal	—— i

Datiſi

Datiſi reducitur ad Darij per conuerſionem minoris ſimpliciter

maior	—Da	—omnis homo eſt animal	—omnis homo eſt animal	—Da
minor	—tiſ	—aliquis homo eſt albus	—aliquod album eſt homo	—ri
concluſio	—i	—ergo aliquod album eſt aĩal	—ergo aliquod album eſt aĩal	—i

Brocardo non poteſt reduci per conuerſionem propoſitionum ob eandem rationẽ, ob quam etiam Baroco in ſecũda figura, reducitur autem per ductionem ad impoſsibile ad Barbara.

maior	—Bro	—aliquis homo eſt albus	oẽ aĩal eſt albũ	—Bar
minor	—car	—omnis homo ẽ animal	oĩs hõ eſt aĩal	—ba
concluſio	—do	—ergo aliqđ aĩal ñ ẽ albũ	ergo oĩs hõ ẽ al bus	—ra

ſi quis neget ſequi hanc concluſionem, fateri cogitur ſequi eius contradictoriam, quæ eſt

Sed hæc eſt contradictoria maioris ipſius Brocardo iam conceſſæ ab áduerſario, duo autem contradictoria non poſſunt eſſe ſimul vera, quare ſi illa maior vera fuit, hæc concluſio falſa eſt, ergo neceſſe eſt falſam eſſe etiam alteram propoſitionẽ ſyllogiſmi facti in Barbara, atqui non eſt falſa minor, quia fuit etiã minor in Brocardo ſimiliter conceſſa ab aduerſario, remanet igitur vt ſit falſa maior, q̃ eſt, omne animal eſt album, ergo eſt vera eius cõtradictoria, quę fuit cõcluſio in Brocardo.

Feriſon reducitur ad Ferio per conuerſionem minoris ſimpliciter

maior	—Fe	—nullus lapis eſt animal	—nullus lapis eſt animal	—Fe
minor	—riſ	—aliquis lapis eſt albus	—aliquod album eſt lapis	—ri
concluſio	—on	—ergo aliqđ album non eſt aĩal	—ergo aliqđ album non eſt aĩal	—o

De ſyllogiſmis obliquè concludentibus

Ariſt. in c. 8. primi lib. priorum duos alios modos ponit ſyllogiſmorum in prima figura concludentium quidem, ſed indirectè, quia quod videtur eſſe maius extremum, reuera eſt minus extremum, & quod videtur eſſe minus extremum, eſt maius extremum; quia loco propoſitionum directè concludentium acceptæ ſunt earum conuerſæ, & earum ordo tranſpoſitus eſt, vnde fit ut habeant minorem negatiuam; ideo fiunt directi per reductionem ad Ferio in prima figura, nam tranſpoſitione propoſitionum, & earum conuerſione ſuam rectitudinem adipiſcuntur.

Hos modos Latini vocant Fapeſmo, & Friſeſomorum, eosque in prima figura cum alijs locant; ſed rectius fecit Ariſt. eos non connumerans alijs modis primæ figuræ, quum ſint obliqui, ſed eorum mentionem faciens extra figuras

Fap	—omnis homo eſt animal	nullus homo eſt lapis	—Fe
eſ	—nullus lapis eſt homo	aliquod animal eſt homo	—ri
mo	—ergo aliquod animal nõ eſt lapis	ergo aliqđ animal non eſt lapis	—o

Friſ	—aliquis homo èſt animal	nullus homo eſt lapis	—Fe
eſ	—nullus lapis eſt homo	aliquod animal eſt homo	—ri
om	—ergo aliquod animal nõ eſt lapis	ergo aliquod aĩal non eſt lapis	—o

Alius

Digitized by Google

Alius quoque obliquos modos Latini excogitarunt, quos in prima figura poſuerunt, videlicet Baralipton, Celantes, Dabitis, quos Ariſt. in figuris nõ poſuit, nec tamen eos ignorauit, nam in ſecundo libro priorum docuit eſſe multos ſyllogiſmos in figuris, qui plures concluſiones colligunt, ſed vnam primariò, & immediatè, alias verò ſecundariò, & per illam: nam omnis ſyllogiſmus inferens concluſionem vniuerſalem affirmatiuam, ut, omnis homo eſt corpus, infert mediante hac duas particulares affirmatiuas, vnam ei ſubiectam, & alteram eius conuerſam, nam ſi oſtenſum eſt omnem hominem eſſe corpus, ſimul oſtenſum eſt aliquem hominem eſſe corpus, & aliquod cotpus eſſe hominem, non eſt tamen alius modus ſyllogiſmi, ſed idem obliquè concludens.

Bar	omne animal eſt corpus	omne animal eſt corpus	Ba
ba	omnis homo eſt animal	omnis homo eſt animal	ra
ra	ergo omnis homo eſt corpus	ergo aliquid corpus eſt hõ	lip

Hic igitũ non eſt alius modus diuerſus à Barbara, ſed idem vt ſecundariò, colligens cõuerſam concluſionis primariæ, vt indicat litera P q̃ ſignificat vniuerſalẽ eſſe conuerſam ĩ particularẽ

Similiter omnis ſyllogiſmus colligens vniuerſalem negatiuam, colligit ſimul etiam vniuerſalem negatiuam conuerſam, & duas quoque particulares negatiuas eis ſubiectas, ſed has tres ſecundariò, & vnicam primariò,

Ce	Nullum animal eſt lapis	nullum animal eſt lapis	Ce
la	omnis homo eſt animal	omnis homo eſt animal	lan
rent	ergo nullus homo eſt lapis	ergo nullus lapis eſt homo	tes

Hic igitũ non ẽ nouus modus diuerſus à celatẽt, ſed idem vt ſecũdariò colligens conuerſam concluſionis primariæ, vt indicat litera S.

Similiter ſyllogiſmus colligens particularem affirmatiuam, ſimul colligit alteram particularem affirmatiuam conuerſam, ſed ſecundariò.

Da	omnis homo eſt animal	omnis homo eſt animal	Da
ri	aliquod album eſt homo	aliquod album eſt homo	bi
i	ergo aliquod album eſt aĩal	ergo aliquod aĩal eſt album	tis

Hic igitur nõ eſt alius modus dinerſus à Darij, ſed idẽ vt ſecundariò colli-gens conuerſam concluſionisptimariæ.

Vnde patet non in prima tantum figura, ſed in alijs quoq; poſſe excogitari plurimos ſimiles modos obliquos, qui colligant connerſam concluſionis ptimatiæ, uel particularem ſubiectam vniuerſali: qui tamen non erunt appellandi alij noui modi, vt de ptima figura diximus.

De

De ſyllogiſmo hypothetico coniuncto conſtructiuo

Syllogiſmus hypotheticus an valeat necne, cognoſcitur per eius reductionẽ ad categoricũ, eſt aũt vel

- Coniunctus, qui cõſtat ex antecedente & conſequẽte coniunctis per dictionẽ (ſi) vel aliam ſimilem, & eſt vel
  - Cõſtructiu⁹, qui habet hypotheſin cõſtruentem vt ſi eſt homo, eſt animal, & fit quattuor modis
    - 1. à poſitione antecedentis ad poſitionem cõſequentis, vt
      ſi eſt homo, eſt animal — ſed eſt homo — ergo eſt animal
      Valet q̃a reducitur ad primam figuram in Barbara, vel in Darij hoc modo
      omnis homo eſt animal — hic eſt homo — ergo hic eſt animal
    - 2. à poſitione conſequentis ad poſitionem antecedentis, vt
      ſi eſt homo, eſt animal — ſed eſt animal — ergo eſt homo
      Non valet, quia reducitur ad ſecundã figurã ex duabus affirmatiuis hoc mõ
      omnis homo eſt animal — hic eſt animal — ergo hic eſt homo
  - deſtructiuus qui habet hypotheſin deſtruentẽ, vt. ſi non eſt animal non eſt homo, & fit quatuor modis, de hoc ĩfra vbi D.
    - 3. à deſtructione antecedentis ad deſtructionẽ conſequentis, vt
      ſi eſt homo, eſt animal — ſed non eſt homo, — ergo non eſt animal
      Nõ valet, quia reducitur ad primam figuram ex minore negatiua hoc modo
      omnis homo eſt animal — hic non eſt homo — ergo hic non eſt animal
    - 4. à deſtructione conſequentis ad deſtructionem antecedentis, vt
      ſi eſt homo, eſt animal — ſed non eſt animal — ergo non eſt homo
      Valet, q̃a reducitur ad ſecundã figurã i Cameſtres, aut Baroco hoc pacto
      omnis homo eſt animal — hoc non eſt animal — ergo hoc non eſt homo
- diſiũctus, de quo poſtea vbi F.

Omnes prædictæ reductiones in hoc ſunt conſtitutæ, q̃ hæc hypotheſis, ſi eſt homo, eſt aĩal, æquiualet huic vniuerſali affirmatiuæ, omnis homo eſt animal, nã vtriuſq; idem eſt ſenſus.

De ſyllogiſmo hypotetico coniuncto deſtructiuo

D
Syllogiſm⁹ hypothericus cõiunctus deſtructiuus fit quatuor modis

1. à poſitione antecedentis ad poſitionem conſequentis vt
   ſi non eſt animal, non eſt homo — at eſt animal — ergo eſt homo
   Non valet, quia reducitur ad ſecundam figuram, ex duabus affirmatiuis hoc modo
   omnis homo eſt animal — hic eſt animal — ergo hic eſt homo
2. à poſitione cõſequentis ad poſitionem antecedentis vt
   ſi non eſt animal, nõ eſt homo — at eſt homo — ergo eſt animal
   Valet, quia reducitur ad primã figuram in Barbara, vel in Darij, hoc modo
   omnis homo eſt animal — hic eſt homo — ergo hic eſt animal
3. à deſtructione antecedentis ad deſtructionem conſequentis, ut
   ſi non eſt animal, nõ eſt homo — at non eſt animal, — ergo non eſt homo
   Valet, quia reducitur ad ſecundam figurã in Cameſtres, vel in Baroco hoc modo
   omnis homo eſt animal — hoc non eſt animal — ergo hoc non eſt homo

4
à deſtructione conſequentis ad deſtructionem antecedentis, vt —— Non valet, quia reducitur ad primam figuram ex minore negatiua, hoc pacto
ſi non eſt aĩal, nõ eſt homo —— omnis homo eſt animal
ſed non eſt homo —— hoc non eſt homo
ergo non eſt animal —— ergo hoc non eſt animal

Omnes prædictæ reductiones in hoc conſtitutæ ſunt, quòd hæc hypotheſis, ſi non eſt animal, non eſt homo, æquiualet huic vniuerſali affirmatiuæ, omnis homo eſt animal, eundem. n. ſenſum habent.

De ſyllogiſmo hypotetico diſiuncto

F. Syllogiſmus hypotheticus diſiunctus cõſtat ex duobus membris inter ſe oppoſitis, vel ex plurib. reducibilib. ad duo, quę diſiunguntur per dictionẽ (aut) & fit quatuor modis, qui oẽs ſunt validi, ut patet p eorũ reductionẽ ad categoricos.

1.
à poſitione primi ad deſtructionem ſecundi, vt —— Reducuntur omnes ad primam figuram ſic
Aut eſt dies, aut eſt nox —— Quando eſt dies, non eſt nox
at eſt dies, —— nunc eſt dies
ergo non eſt nox —— ergo nunc non eſt nox

2.
à poſitione ſecundi, ad deſtructionem primi, vt
Aut eſt dies, aut eſt nox —— Quando eſt nox, non eſt dies
at eſt nox —— nunc eſt nox
ergo non eſt dies —— ergo nunc eſt dies

3.
à deſtructione primi, ad poſitionem ſecundi, vt
Aut eſt dies, aut eſt nox —— Quando non eſt dies, eſt nox
at non eſt dies —— nunc non eſt dies
ergo eſt nox —— ergo nunc eſt nox

4.
à deſtructione ſecundi, ad poſitionem primi, vt
Aut eſt dies, aut eſt nox —— Quando non eſt nox, eſt dies
at non eſt nox —— nunc non eſt nox
ergo eſt dies —— ergo nunc eſt dies

Omnes prædictæ reductiones in hoc conſtitutæ ſunt, ꝙ hypotheſis duo habet membra habentia vim contradictionis, ideo vtrolibet poſito alterum aufertur, & utrolibet ablato alterũ ponitur. Duorum autem poſteriorum modorum minores propoſitiones videntur quidem eſſe negatiuæ, tamen ſi benè confyderes, ſunt affirmatiuæ, quemadmodum etiam maiores ſunt affirmatiuæ, licèt eandem negationem habeant.

De Syllogiſmus ducente an impoſsibile

Syllogiſmus ad impoſsibile ducẽs ex duobus conſtat, alter eſt hypotheticus diſiunctus, alter verò categoricus, quem docet Ariſt. eſſe poſſe in qualibet trium figurarum: docet etiam quòd idem problema, quod monſtratur ſyllogiſmo ducente ad impoſsibile, poteſt etiam monſtrari ſyllogiſmo oſtenſiuo per idem medium, & per eaſdem propoſitiones, quo ſit ut omnis ſyllogiſmus ad impoſsibile poſsit mutari in oſtenſiuum, & omnis oſtenſiuus in ducentem ad impoſsibile, non erunt tamen in eadem figura, ſed in diuerſis; nam ſi categori-

cus

cus ducens ad impoſsibile ſit in prima figura, alter categoricus oſtēſiuus erit in ſecunda ſi fuerit negatiuus, in tertia verò ſi affirmatiuus: ſi uerò categoricus ducens ad impoſsibile ſit in ſecunda figura, oſtenſiuus erit in prima: quòd ſi ducens ad impoſsibile ſit in tertia figura, oſtenſiuus erit in prima ſi affirmatiuus fuerit, in ſecunda verò, ſi negatiuus. Quæ omnia in vno modo primæ figuræ diffusè declarare ſatis erit, eadem enim quilibet alijs omnibus aptare poterit, eos enim in præſentia breuiter exponemus.

De ſyllogiſmo ducente ad impoſsibile in prima figura.

Proponitur demonſtranda ſyllogiſmo in prima figura ducente ad impoſsibile.
Concluſio vniuerſalis negatiua——Nullum C. eſt A.

Ante omnia fit ſyllogiſmus hypoteticus diſiunctus hunc in modum

Aut eſt vera hæc, quam probare volo ——Nullum C. eſt A.
Aut eſt vera eius contradictoria, quæ eſt——aliquod C. eſt A.
Sed per te (ò aduerſari) non eſt vera illa——Nullum C. eſt A.
Ergo erit vera per te hęc contradictoria——aliquod C. eſt A.

Sumendo igitur ex aduerſario hanc poſitionem contradictoriæ, & ei apponendo maiorem propoſitionem manifeſtè veram, uel conceſſam ab aduerſario, uel à nobis confirmatam, ſi opus fuerit, ex eis duabus colligemus in prima figura concluſionem manifeſte falſam, ideſt oppoſitam alteri cuidam manifeſtè veræ, uel conceſſæ, uel, ſi opus fuerit, probatæ, & fiet ſyllogiſmus talis

Da——Omne A. eſt B. ——manifeſtè vera
ri ——aliquod C. eſt A. ——poſitio contradictoriæ
i ——ergo aliquod C. eſt B.——manifeſtè falſa, quia eſt oppoſita huic manifeſtè veræ, Nullum. C. eſt B. quare aduerſarius conſiteri cogitur falſam eſſe alteram duarum præmiſſarum; atqui non eſt falſa maior, nam ſupponitur vera, ergo eſt falſa minor, ergo vera eſt eius contradictoria, quæ eſt, Nullum C eſt A. quæ erat concluſio principalis demonſtranda per ductionem ad impoſsibile.

Reductio categorici ad impoſsibile ad categoricum oſtenſiuum ſecundæ figuræ.

Ex his patet quòd non poſſumus argumentari ad impoſsibile, niſi utamur duabus propoſitionibus manifeſtè veris, uel ſuppoſitis, abſque his enim nihil poſſumus demonſtrare; vtimur autem eis ſic, alteram ſumimus ut propoſitionem maiorem, uel minorem in ſyllogiſmo categorico ducente ad impoſsibile; alteram verò non ſumimus ut præmiſſam, ſed concludimus eius contradictoriam manifeſtè falſam, quam non poſſumus dicere falſam, niſi ſit notum, uel ſuppoſitum quod eius oppoſita vera ſit. Igitur ſi eaſdem duas propoſitiones manifeſtè veras ſimul iungamus, videlicet maiorem categorici ad impoſsibile ducentis, & oppoſitam concluſionis eius, ex ijs duabus demonſtrabimus ſyllogiſmo oſtenſiuo concluſionem principalem ab initio propoſitam, non tamen amplius in prima figura, ſed in ſecunda hunc in modum.

Ca ——omnę A. eſt B. Duæ manifeſtè veræ,
meſ ——nullum C. eſt B. vel ſuppoſitæ.
tres ——ergo nullum C. eſt A.——Concluſio principalis ad demonſtrandum propoſita.

H 2 Sic

Sic igitur varijs modis per eaſdem propoſitiones ſuppoſitas mõſtramus idem problema tum oſtenſiuè, tum per ductionem ad impoſsibile, idq; cum hoc diſcrimine quòd ſyllogiſmus oſtenſiuus recto tramite à propoſitionibus ſuppoſitis ad concluſionem propoſitam progreditur; ſyllogiſmus autem ducens ad impoſsibile videtur è conuerſo à concluſione ad propoſitionem ire, quia à contradictoria concluſionis propoſitæ procedit ad colligendam contradictoriam alterius propoſitionis ſuppoſitæ. Ideò dicitur ſyllogiſmus ad impoſsibile procedere à poſteriori ad prius.

Proponitur demonſtranda ſyllogiſmò ducente ad impoſsibile in prima figura

Concluſio particularis negatiua ——— aliquod C. non eſt A.

Bar——Omne A. eſt B. ——manifeſtè vera
ba ——omne C. eſt A. ——poſitio contradictoriæ concluſionis propoſitæ
ra ——ergo omne C. eſt B.——manifeſtè falſa quia oppoſita huic
manifeſtè veræ, aliquod C non eſt B.
ergo falſa minor, ergo eius contradictoria
eſt vera, quæ eſt, Aliquod C. non eſt A.

Reductio ad oſtenſiuum in ſecunda figura.

Ba ——omne A. eſt B. } Duæ manifeſtè veræ, uel ſuppoſitæ.
ro ——aliquod C. nõ eſt B. }
co ——aliquod C. non eſt A. ——concluſio ad demonſtrandum propoſita

Idem monſtrabitur ſi maior propoſitio A.B. quæ ſupponitur, ſumatur negatiua, fiet enim ſyllogiſmus ad impoſsibile in celarent, ſed oſtenſiuus prodibit in Feſtino hunc in modum

Syllogiſmus ad impoſsibile

Ce ——Nullum A. eſt B ——manifeſtè vera
la ——omne C. eſt A ——poſitio contradictoriæ
rent ——nullum C. eſt B ——manifeſtè falſa, quia oppoſita huic manifeſtè
vera aliquod C. eſt B.

Reductio ad oſtenſiuum in ſecunda figura

Feſ——Nullum A. eſt B. } Duæ manifeſtè veræ,
ti ——aliquod C. eſt B. } vel ſuppoſitæ
no ——ergo aliquod C. non eſt A. —— concluſio propoſita ad demonſtrandum.

Si verò in ſyllogiſmo ducente ad impoſsibile minor ſumatur manifeſtè uera, maior verò propoſitio ſit acceptio contradictoriæ concluſionis probandæ, tunc ſyllogiſmus oſtenſiuus prodibit in tertia figura hoc modò.

ſyllogiſmus ad impoſsibile

Bat——omne C. eſt A ——poſitio contradictoriæ
ba ——omne B. eſt C ——manifeſtè vera
ra ——ergo omne B. eſt A ——manifeſtè falſa, quia oppoſita huic manifeſtè veræ,
Aliquod B. non eſt A.

Reductio ad oſtenſiuum in tertia figura

Bro——aliquod B. non eſt A } Duæ manifeſtè veræ, uel ſuppoſitæ
car ——omne B. eſt C. }
do ——ergo aliquod C. non eſt A.——concluſio principalis demonſtranda

Pro-

Digitized by Google

Proponitur demonſtanda in prima figura ſyllogiſmo ducente ad impoſsibile
Concluſio particularis affirmatiua, aliquod C. eſt A.

Ce ——nullum C. eſt A ——poſitio contradictoriæ
la ——omne B eſt C. ——manifeſtè vera
rent——ergo nullũ B. eſt A. ——manifeſtè falſa, quia oppoſita huic manifeſtè veræ, aliquod B. eſt A.

Reductio ad oſtenſiuum in tertia figura

Di ——aliquod B. eſt A. } Duæ manifeſtè veræ, vel ſuppoſitæ
ſa ——omne B. eſt C.
mis ——ergo aliquod C. eſt A. ——concluſio principalis ad demonſtrandum propoſita,

Si verò in ſyllogiſmo ad impoſsibile minor manifeſtè vera ſumatur affirmatiua particularis ſyllogiſmus oſtenſiuus prodibit in Datiſi, eadem tamen concluſio monſtrabitur.

Syllogiſmus ad impoſsibile

Fe——nullum C. eſt A. ——poſitio contradictoriæ
ri ——aliquod B. eſt C. ——manifeſtè vera
o ——ergo aliquod B. non eſt A.——manifeſtè falſa, quia ſupponitur eius oppoſita manifeſtè vera, omne B eſt A.

Reductio ad oſtenſiuum in tertia figura

Da——omne B. eſt A. } Duæ manifeſtè veræ, vel ſuppoſitæ
ti ——aliquod B. eſt C.
ſi ——ergo aliquod C. eſt A.——concluſio principalis propoſita ad demonſtrandum.

Vniuerſalis affirmatiua non poteſt in prima figura monſtrari per ductionem ad impoſsibile, oportet enim ſumere eius contradictoriam particularem negatiuam ut propoſitionem maiorem, uel ut minorem; at particularis negatiua in prima figura neque poteſt eſſe propoſitio maior, neque minor.

De ſyllogiſmo ducente ad impoſsibile in ſecunda figura

Proponitur monſtranda ſyllogiſmo ducente ad impoſsibile in ſecunda figura
Concluſio vniuerſalis affirmatiua——omne C. eſt A.

Syllogiſmus ad impoſsibile.

Ba——omne B. eſt A. ——manifeſtè vera
ro ——aliquod C. non eſt A. ——poſitio contradictoriæ
co——ergo aliquod C. non eſt B.——manifeſtè falſa, quia oppoſita huic manifeſtè veræ, omne C. eſt B.

Reductio ad oſtenſiuum in prima figura

Bar——omne B. eſt A. } Duæ manifeſtè veræ, vel ſuppoſitæ
ba ——omne C. eſt B.
ra ——ergo omne C. eſt A. ——concluſio principalis ad demonſtrandum propoſita

Pro-

Proponitur demonſtranda ſyllogiſmo ducente ad impoſsibile in ſecunda figura
Concluſio particularis affirmatiua, aliquod C.eſt A.

Syllogiſmus ad impoſsibile

Ca —— omne B.eſt A. —— manifeſtè vera
meſ —— nullum C.eſt A. —— poſitio contradictoriæ
tres —— ergo nullum C.eſt B. —— manifeſtè falſa, quia oppoſita huic manifeſtè veræ; aliquod C. eſt B.

Reductio ad oſtenſiuum in prima figura.

Da —— omne B.eſt A.
ri —— aliquod C.eſt B. } Duæ manifeſtè veræ, uel ſuppoſitæ
i —— ergo aliquod C. eſt A. —— concluſio principalis ad demonſtrandum propoſita.

Proponitur demonſtranda ſyllogiſmo ducente ad impoſsibile in ſecunda figura
Concluſio vniuerſalis negatiua, nullum C.eſt A.

Syllogiſmus ad impoſsibile

Feſ —— Nullum B.eſt A —— manifeſtè vera
ti —— aliquod C.eſt A —— poſitio contradictoriæ
no —— ergo aliquod C.nō eſt B. —— manifeſte falſa, quia oppoſita huic manifeſtè veræ, omne C.eſt B.

Reductio ad oſtenſiuum in prima figura

Ce —— Nullum B eſt A.
la —— omne C. eſt B. } Duæ manifeſtè veræ, uel ſuppoſitæ
rent —— ergo nullum C. eſt A. —— concluſio principalis ad demonſtrandum propoſita.

Proponitur demonſtranda ſyllogiſmo ducente ad impoſsibile in ſecunda figura
Concluſio particularis negatiua, aliquod C.non eſt A.

Syllogiſmus ad impoſsibile

Ce —— Nullum B.eſt A —— manifeſtè vera
ſa —— omne C.eſt A —— poſitio contradictoriæ
re —— ergo nullum C.eſt B. —— manifeſtè falſa, quia oppoſita huic manifeſtè veræ, aliquod C.eſt B.

Reductio ad oſtenſiuum in prima figura

Fe —— Nullum B.eſt A.
ri —— aliquod C.eſt B. } Duæ manifeſtè veræ, vel ſuppoſitæ
o —— ergo aliquod C. non eſt A. —— concluſio principalis ad demonſtrandum propoſita.

De ſyllogiſmo ducente ad impoſsibile in tertia figura

Proponitur demonſtranda in tertia figura ſyllogiſmo ducente ad impoſsibile
Concluſio vniuerſalis affirmatiua —— omne C.eſt A.

Syl-

Digitized by Google

Syllogiſmus ad impoſsibile

Bro——aliquod C non eſt A. ——poſitio contradictoriæ
car ——omne C.eſt B. ——manifeſtè uera
do ——ergo aliquod B.non eſt A. ——manifeſtè falſa, quia oppoſita huic manifeſtè veræ, omne B.eſt A.

Reductio ad oſtenſiuum in prima figura

Bar——omne B.eſt A. } Duæ manifeſtè veræ,
ba ——aliquod C.eſt B. } vel ſuppoſitæ
ra ——ergo omne C. eſt A. ——concluſio principalis ad demonſtrandum propoſita

Proponitur demonſtranda ſyllogiſmo ducente ad impoſsibile in tertia figura Concluſio particularis affirmatiua, aliquod C.eſt A.

Syllogiſmus ad impoſsibile

Fe ——nullum C.eſt A. ——poſitio contradictoriæ
ri ——aliquod C.eſt B. ——manifeſtæ vera
ſon ——ergo aliquod B.non eſt A. ——manifeſtè falſa, quia oppoſita huic manifeſtè veræ, omne B. eſt A.

Reductio ad oſtenſiuum in prima figura

Da ——omne B eſt A. } Duæ manifeſtè veræ,
ri ——aliquod C eſt B. } vel ſuppoſitæ
i ——ergo aliquod C.eſt A. ——concluſio principalis ad demonſtrandum propoſita.

Proponitur demonſtranda ſyllogiſmo ducente ad impoſsibile in tertia figura Concluſio vniuerſalis negatiua, Nullum C. eſt A.

Syllogiſmus ad impoſsibile

Da ——omne C.eſt B. ——manifeſtè vera
ti ——aliquod C.eſt A. ——poſitio contradictoriæ
ſi ——ergo aliquod C.eſt A. ——manifeſtè falſa, quia oppoſita huic manifeſtè veræ, nullum A.eſt B.

Reductio ad oſtenſiuum in ſecunda figura

Ce ——nullum A.eſt B. } Duæ manifeſtè veræ,
ſa ——omne C.eſt B. } vel ſuppoſitæ
re ——ergo nullum C. eſt A. ——concluſio principalis ad demonſtrandum propoſita

Quòd ſi in ſyllogiſmo ad impoſsibile tranſponantur propoſitiones, ſyllogiſmus oſtenſiuus prodibit in prima figura hoc pacto.

Syllogiſmus ad impoſsibile

Di ——aliquod C.eſt A, ——poſitio contradictoriæ
ſa ——omne C.eſt B. ——manifeſtè vera
mis——ergo aliquod B.eſt A. ——manifeſtè falſa

Redu-

Digitized by Google

Reductio ad oſtenſiuum in prima figura

Ce ——Nullum B.eſt A. } Duæ manifeſtè veræ,
la ——omne C.eſt B. } vel ſuppoſitæ
rent——nullum C.eſt A. ——concluſio principalis.

Proponitur demonſtranda ſyllogiſmo ducente ad impoſsibile in tertia figura
Concluſio particularis negatiua, aliquo C. non eſt A.

Syllogiſmus ad impoſsibile

Di ——aliquod C.eſt B; ——manifeſtè vera
ſa ——omne C.eſt A. ——poſitio contradictoriæ
mis——ergo aliquod A.eſt B. ——manifeſtè falſa quia oppoſita huic manifeſtè veræ, nullum A. eſt B.

Reductio ad oſtenſiuum in ſecunda figura.

Feſ——nullum A.eſt B. ——Duæ manifeſtè veræ,
ti ——aliquod C.eſt B. —— vel ſuppoſitæ
no ——ergo aliquod C.non eſt A. ——cõcluſio principalis ad demonſtrandũ propoſita

Quòd ſi in ſyllogiſmo ad impoſsibile tranſponantur propoſitiones, ſyllogiſmus oſtenſiuus prodibit in prima figura hoc pacto.

Syllogiſmus ad impoſsibile

Da ——omne C.eſt A. ——poſitio contradictoriæ
ti ——aliquod C eſt B. ——manifeſtè vera
ſi ——ergo aliquod B.eſt A.——manifeſtè falſa

Syllogiſmus oſtenſiuus in prima figura

Fe ——nullum B eſt A. ——Duæ manifeſtè veræ,
ti ——aliquod C. eſt B. —— vel ſuppoſitæ
o ——ergo aliquod C.non eſt A. ——concluſio principalis ad demonſtrandum propoſita

De Syllogiſmo circulari in prima figura.

Syllogiſmus circularis tunc fieri dicitur, quando facto ſyllogiſmo concluſionem acipimus vt propoſitionem, & ei adiecta altera propoſitione ſimpliciter conuerſa concludimus ex ijs duabus reliquem propoſi ionem; perfectus autem circulus eſt, quando ſic vtranq; propoſitionem oſtendimus per alteram conuerſam, & concluſionem; ideo non habet locum circulus, niſi vbi termini ſint pares, & conuertibiles, oportet enim propoſitionem vniuerſalem affirmatiuam conuertere in vniuerſalem affirmatiuam, quod quidem rarò facere licet, quia huiuſmodi propoſitio talem conuerſionem non patitur, niſi per accidens ratione materiæ, Vocatur autem circulus per ſimilitudinem figuræ mathematicæ, in qua notato puncto fit ab eo tranſitus per circumferentiam donec ad idem punctum reditus fiat; ſic enim etiam in ſyllogiſmo à propoſitionibus ad concluſionem, & ab eadem concluſione ad eaſdem propoſitiones tranſitus fit. Non datur autem ſimiliter circulus in omnibus figuris, & in omnibus earum modis, nam aliqui modi perfectum circulum recipiunt, aliqui imperfectum tantummodò, aliqui verò nullum, quia neutra propoſitio poteſt oſtendi circulo. Suppoſita igitur materia conuertibili conſyderemus ſingillatim omnes figurarum modos, vt videamus quomodo circulum admittant, vel non admittant.

Perfectus

Digitized by Google

Perfectus circulus reuera non datur, niſi in ſolo primo modo primæ figuræ, qui dicitur BARBARA, in quo docet Ariſt. fieri ſex ad ſummum ſyllogiſmos ex eiſdem tribus terminis, abſolutiſsimum circulum facientes; facto enim primo ſyllogiſmo tres enuntiationes proponuntur. i. concluſio, & duæ propoſitiones, & aliæ tres harum trium conuerſæ, quæ omnes per ſex ſyllogiſmos demonſtrantur in hunc modum.

oē riſibile eſt homo
oē rationale eſt riſibile
ergo omne rationale
eſt homo

omnis hō eſt riſibilis
oē rationale eſt homo
ergo omne rationale
eſt riſibile

oē rōnale ē hō
oē riſibile eſt
rationale
ergo omne riſibile eſt homo

Bar oē rationale eſt riſibile
ba oīs homo eſt rationalis
ra ergo omnis homo eſt
riſibilis

oīs homo eſt rōnalis
omne riſibile ē homo
ergo omne riſibile eſt
rationale

oē riſibile eſt rationale
omnis hō eſt riſibilis
ergo omnis homo eſt
rationalis

In CELARENT poteſt oſtendi maior negatiua ex concluſione negatiua, & minore affirmatiua conuerſa ſimpliciter hoc pacto

Ce — Nullum riſibile eſt lapis
la — omnis homo eſt riſibilis
rent — ergo nullus homo eſt lapis

nullus homo eſt lapis
omne riſibile eſt homo
ergo nullum riſibile eſt lapis

Maiorem verò affirmatiuam ex concluſione, & maiore negatiuis colligere non poſſumus, quia ex duabus negatiua nihil ſequitur, nedum concluſio affirmatiua. Ariſt. tamen excogitauit modum; quod id fiat commutando propoſitionem negatiuam in affirmatiuam hoc modo, nullum riſibile eſt lapis. i. omne id, cui nulli riſibile ineſt, eſt lapis; hæc autem commutatio rariſsimè fieri poteſt ratione materiæ, nam ſi termini habeant inter ſe oppoſitionem contradictoriam, vel æquiualentem contradictoriæ, vera eſt hæc traſmutatio, ſin minus, non eſt vera; nam in terminis iam memoratis falſa eſt, uerum enim eſt quod nullum riſibile eſt lapis, falſum tamen quòd omne id, cui nulli ineſt riſibile, ſit lapis, ſi quidem æquus non eſt lapis; at ſi dicamus, nullus numerus par eſt impar, poſſumus hanc tranſmutare in vniuerſalem affirmariuam veram omnis numerus, cui nulli ineſt par, eſt impar, & huius quoque conuerſam ſumere, quæ eſt, omnis numerus, cui nulli ineſt impar, eſt par. Hoc autem ſupponere perinde eſt ac ſupponere vniuerſalem affirmatiuam conuerti ſimpliciter, quia nec hoc, nec illud verum eſt, niſi aliquando ratione materiæ. Hoc autem facere voluit Ariſt. ne aliquem modum intactum omitteret, quo ſyllogiſtica forma circularem oſtenſionem admittat. Hoc igitur fundamento conſtituto minor affirmatiua in CELARENT oſtendetur circulo per concluſionem, & maiorem conuerſam, ac mutatam in affirmatiuam hoc modo.

Ce — Nullum par eſt impar
la — Omnis numerus in duo æqualia diuiſibilis eſt par
rent — ergo nullus numerus in duo æqualia diuiſibilis eſt impar

omnis numerus, cui nulli ineſt impar, eſt par
nulli numero in duo ęqualia diuiſibili ineſt impar
ergo omnis numerus in duo æqualia diuiſibilis eſt par

De hac tranſmutatione propoſitionis negatiuæ in affirmatiuam mentionem facit Ariſtot. etiam in alijs modis negatiuis figurarum, ſed nobis ſatis ſit ſemel eam declaraſſe, quia reuera hic eſt valde impropriè dictus circulus, quia non eſt idem negatiua, & affirmatiua, in quam mutatur, tum quoniam non eſt idem earum ſenſus, vt patet quum in aliqua materia vna ſint vera, altera falſa, tum etiam quoniam etiam

Huius aūt ſyllogiſmi minor habet vim huius affirmatiuæ, oīs numerus ī duo ęqualia diuiſibilis ē id, cui nulli ineſt īpar.

ſi omnino æquiualerent, differunt tamen in forma, quia vna eſt affirmatiua, altera negatiua, quare non fit reuerſio ab eadem concluſione, quæ oſtenſa fuerat, neque ignorauit hoc Ariſt. ſed adducere voluit omnem excogitabilem modum, quo fieri dicatur circularis oſtenſio, ſiue propriè dictum, ſiue imppropriè, quemadmodum diximus, ideo in hoc modo prædictæ figuræ non datur reuera perfectus circulus.

In DARII non poteſt fieri circulus perfectus, quia ex concluſione, & minore particularibus non poteſt colligi maior uniuerſalis; ſed ex concluſione, & maiore conuerſa ſimpliciter poteſt colligi minor hunc in modum.

Da—omnis homo eſt riſibilis	omne riſibile eſt homo
ri —aliquod album eſt homo	aliquod album eſt riſibile
i —ergo aliquid album eſt riſibile	ergo aliquod album eſt homo

In FERIO circulus nullo modo datur, quia ex concluſione, & minore particularibus non poteſt colligi maior vniuerſalis; neque ex concluſione, & maiore negatiuis poteſt colligi minor affirmatiua; niſi ad commutationem negatiuæ in affirmatiuam confugiamus, ut fecimus in Celarent.

De circulari ſyllogiſmo in ſecunda figura.

In CAESARE circulus reuera non datur, quia ex concluſione, & maiore negatiuis oſtendi non poteſt minor affirmatiua; ex concluſione autem, & minore affirmatiua conuerſa colligi quidem poteſt maior negatiua, ſyllogiſmus tamen non erit amplius in ſecunda figura, ſed in prima, neque concludetur immediatè ipſamet maior, ſed eius conuerſa, quam ipſa ex neceſsitate inſequitur; hic autem non eſt propriè dictus circulus, quia verus circulus eſt quando ipſammet propoſitionem oſtendimus, non eius conuerſam; quare in hoc modo nō datur reuera vllus circulus.

Ce—Nullus lapis eſt riſibilis	Ce —nullus homo eſt lapis
ſa —omnis homo eſt riſibilis	la —omne riſibile eſt homo
re —ergo nullus homo eſt lapis	rent —ergo nullum riſibile eſt lapis, ergo nullus lapis eſt riſibilis.

In CAMESTRES datur circulus, ſed non perfectus, nam ex concluſione, & minore negatiuis maior affirmatiua oſtendi non poteſt; ſed ex concluſione, & maiore conuerſa colligitur minor negatiua, & erit aliter quoque ſyllogiſmus in Cameſtres, hoc pacto

Ca —omnis homo eſt riſibilis	omne riſibile eſt homo
meſ—nullus lapis eſt riſibilis	nullus lapis eſt homo
tres—ergo nullus lapis eſt homo	ergo nullus lapis eſt riſibilis

In FESTINO nullus datur circulus ob eaſdem cauſas, ob quas dictum eſt in Ferio primæ figuræ non dari circulum.

In BAROCO non datur circulus perfectus, quia ex concluſione, & minore negatiuis particularibus non poteſt oſtendi maior vniuerſalis affirmatiua, ſed ex maiore conuerſa, & concluſione colligitur minor, & eſt ſyllogiſmus ſimiliter in Baroco, hunc in modum,

Ba—omnis homo eſt riſibilis	omne riſibile eſt homo
ro—aliquod album non eſt riſibile	aliquod album non eſt homo
co—ergo aliquod album non eſt hō	ergo aliquod album non eſt riſibile

De Syllogiſmo circulari in tertia figura

In DARAPTI & in FELAPTON nullus circulus datur, quum enim vtraque propoſitio ſit vniuerſalis, neutra ex concluſione particulari oſtendi poteſt.

In DISAMIS datur circulus, ſed non perfectus, quia ex concluſione, & maiore particularibus minor vniuerſalis oſtendi non poteſt, ſed ex concluſione, & minore uniuerſali conuerſa oſtenditur maior, & ſeruatur idem modus.

De

Digitized by Google

Di ——aliquod animal eſt album	aliquod ſenſitiuum eſt album
ſa ——omne animal eſt ſenſitiuum	omne ſenſitiuum eſt animal,
mis——ergo aliqđ ſenſitiuum eſt album	ergo aliquod animal eſt album

In DATISI non datur reuera circulus,quia ex concluſione, & minore particularibus non poteſt colligi maior vniuerſalis; ex concluſione autem, & maiore colligitur quidem conuerſa minoris, ſed non ipſamet minor, licèt hæc illam ex neceſsitate inſequatur; neq; etiã ſeruatur in eadem figura, quia ſecundus ſyllogiſmus eſt in figura prima.

Da——omnis homo eſt animal	Da——omne animal eſt homo
ti ——aliquis homo eſt albus	ri ——aliquod album eſt animal
ſi ——ergo aliquod album eſt animal	i ——ergo aliquod album eſt homo, ergo aliquis homo eſt albus.

In BROCARDO datur circulus,ſed non perfectus,quia ex concluſione,& maiore particularibus negatiuis oſtendi non poteſt minor vniuerſalis affirmatiua; ſed ex concluſione, & minore conuerſa poteſt colligi maior, ſeruata eadem figura, & eodem modo, vt

Bro——aliquis homo non eſt albus	aliquod animal non eſt album
car ——omnis homo eſt animal	omne animal eſt homo,
do ——ergo aliquod animal non eſt album	ergo aliquis homo non eſt albus

In FERISON nullus datur circulus, ſicuti,neque in Ferio, neque in Feſtino, & propter eaſdem cauſas.

De Enthymemate.

Enthymema eſt ſyllogiſmus imperfectus conſtans ex veriſimilibus, vel ex ſignificatione actus eſt quia deeſt ei altera propoſitio vel maior, vel minor, quæ vt nota omittitur, vnde etiam dictum eſt enthymema quaſi en thymo,i.in animo, quia propoſitio,quæ omittitur, in animo manet. Altera verò propoſitio,quæ exprimitur,vocatur veriſimile,vel ſignum,in vſu enim eſt enthymema apud oratorem,qui ex veriſimilibus, & ex ſignis argumentatur.

Diſcrimen verò inter veriſimile, & ſignum in hoc conſiſtit, quòd veriſimile dicitur illud, quod ſciunt homines ita vt plurimum euenire,non tamen ſemper, ideo profertur ut propoſitio non neceſsaria, ſed probabilis. ſignum verò profertur vt propoſitio neceſsaria,& demonſtratiua,licèt non ſemper ſit neceſsaria,ſed quandoque etiam probabilis.

Enthymema
- ex veriſimili,vt——qui odio habetur,vicisſim odio habet——veriſimile
  ergo hic illum odio habebat
  ſit ſyllogiſmus perfectus,ſi hæc minor addatur
  hic ab illo odio habebatur
- ex ſigno
  - inſolubili,&——quando ſit In prima figura,vt
    demonſtratiuo Hæc mulier habet lac——ſignum
    ergo hæc mulier concepit
    ſit ſyllogiſmus perfectus adiecta maiore nota
    quæcunque mulier habet lac, concepit
  - ſolubili, quod ſit
    - in ſecunda figura,vt
      Hæc mulier eſt pallida——ſignum
      ergo hæc mulier peperit
      omiſsa eſt hæc maior nota
      quæcunque peperit,eſt pallida
    - in tertia figura, vt
      Pittacus eſt bonus————ſignum
      ergo omnis ſapiens eſt bonus
      omiſsa eſt hæc minor nota
      Pittacus eſt ſapiens

Signum in prima figura dicitur inſolubile, ac demonſtratiuum propter formam, eſt enim in prima figura, quare ſi vtriuſque propoſitionis veritas nota ſit, & omni difficultate careat, ratio ſit inſolubilis, Quæ verò in alijs figuris fiunt, dicuntur ſigna ſolubilia propter inuali ditatem formę, ita enim ſunt in ſecunda figura, vel in tertia, vt nó poſsint reduci ad primã, quia forma praua eſt, vt in prædictis exemplis patuit, nam ſecundum ſignum reducitur ad modum inutilem ſecundæ figuræ ex duabus affirmatiuis, ideo conceſſa etiam propoſitionum veritate ratio ſolui poteſt, quia non concludit. ſimiliter tertium ſignum colligit concluſionem vniuerſalem in tertia figura, quod in illa figura fieri non poteſt, ideo ſimiliter ſolui poteſt, etiam ſi veritas propoſitionum manifeſta ſit.

De Inductione.

Nemo eſt, qui ignoret inductionem eſſe logicum inſtrumentum, quo ex particularibus notioribus oſtenditur vniuerſale ignotius, eam que duplicem eſſe.

Perfectam, quæ neceſſario concludit, quia ſumit omnia particularia, vt ſi ſupponamus non dari alium indiuiduum hominem pręter hos tres, Petrum, Socratem, & Platonem, hæc erit inductio perfecta	Imperfectam, quæ non neceſſario cócludit, quia non ſumit omnia particularia, vt ſi ſupponamus dari alios ſingulares homines præter Petrum, Socratem, & Platonem, hæc erit inductio imperfecta

Petrus, Socrates, & Plato ſunt bipedes
ergo omnis homo eſt bipes

Sed cum Ariſt. profundius inductionis naturam, & vim conſyderando dicimus inductionem oſtendere primum ineſſe medio per tertium, & inductionem quidem perfectam ad rectam ſyllogiſmi formam, & vtilem primæ figuræ modum redigi, imperfectam verò ad modum inutilem, & non concludentem; quia vt hic ait Ariſt.) neceſſe eſt omne logicum inſtrumentum, quod ex noto alicuius ignoti fidem faciat, redigi ad prædictas ſyllogiſmorum figuras. Hæc autem omnia vt clariora fiant, ſumamus prædictum exemplum, & ſupponamus non dari alium hominem ſingularem præter illos tres iam memoratos, in hac inductione tres termini in conſyderationem cadunt ita naturaliter diſpoſiti.

A.	Bipes	Primum, ideſt maius extremum
B.	Homo	Medium, i. qđ ſecundum naturam deberet eſſe medium
C.	Petrus, Socrates, & Plato	Tertium, i. minus extremum ſecundùm naturam.

Certum eſt quòd bipes, & omne aliud prædicatum, quod vniuerſaliter dicatur de homine, prius ſecundùm naturam ineſt homini ſpeciei, deinde per hominem ineſt indiuiduis hominibus: ideò ſi ſecundùm rerum naturam ratiocinari velimus, oſtendendum eſt C. eſſe A. per medium B. i. indiuiduos homines eſſe bipedes per hominem medium, & hæc reuera eſt ſyllogiſmi natura, & eius præcipuus ſcopus, dirigitur enim ad res naturaliter ignotas, ignotæ autem dicuntur ſecundùm naturam illæ quæ habent medium, per quod innoreſcant, quum per ſeipſas non ſint cognoſcibiles. Inductio autem, quamuis ad ſyllogiſmi formam reducatur, in hoc tamen deuiat quodammodo a natura ſyllogiſmi, quòd ex poſterioribus probat priora, tanquàm ex notioribus nobis ignotiora, probat enim maius extremũ ineſſe medio, i. illi, quod ſecundùm naturã deberet eſſe medium, & pro medio ad hoc probandum ſumit illud, quod ſecundùm naturam eſt tertium, i. minus extremum, quē admodum pro minore extremo accipit illud, quod naturaliter eſt medium, probat enim hominem eſſe bipedem per indiuiduos homines. At ſyllogiſmus naturaliter procedens, & ſeruans rectum ordinem prædicationis terminorum, probaret indiuiduos homines eſſe bipedes

pedes per hominem medium. Vnde colligit Ariſt. quòd inductio eſt inſtrumentum, quo declarantur prima principia, & propoſitiones immediatæ, quum enim nullum medium habeant, per quod oſtendatur prædicatum ineſſe ſubiecto, ſumuntur indiuidua poſteriora ſecundum naturam, & loco medij ponuntur ad probandam propoſitionem vniuerſalem. Quæ omnia ſic facilè declarabuntur non recedendo ab exemplo antea menorato.

Syllogiſmus itaque ſecundùm naturam terminorum ita formabitur——omnis homo eſt bipes
Petrus, Socrates, & Plato ſunt homines
ergo Petrus, Socrates, & Plato ſunt bipedes.

Inductio autem naturalem ordinem non ſeruans, ſed ordinem noſtræ cognitionis, ita formabitur—Petrus, & Socrates, & Plato ſunt bipedes,
ergo omnis homo eſt bipes

Hanc inductionem ad formam ſyllogiſmi redigimus addendo hanc minorem notam —— ſupponitur enim hos ſub homine contineri

Petrus, & Socrates, & Plato ſunt bipedes
Petrus, & Socrates. & Plato ſunt homines
ergo omnis homo eſt bipes

Sed hic ſyllogiſmus, quum ſit in tertia figura, non poteſt ratione ſuę formæ habere vim concludendi vniuerſalem concluſionem, quia in tertia figura non poteſt concluſio eſſe vniuerſalis; tamen concludit ratione materiæ, quia minorem habet conuertibilem ſimpliciter, qua facta conuerſione ſyllogiſmus eſt in prima figura concludens; ſupponimus enim non dari alium hominem præter illos tres, proinde ſumpta eſſe omnia indiuidua, atqui indiuidua omnia ſimul ſumpta æqualia ſunt ſpeciei, & cum ea reciprocantur; quemadmodum etiam ſpecies omnes ſimul ſumptæ æquales ſunt ſuo generi; ſyllogiſmus igitur in prima figura concludens ita formabitur

Petrus, Socrates, & Plato ſunt bidedes,
omnis homo eſt Petrus, Socrates, & Plato
ergo omnis homo eſt bipes

Hinc ſumitur ratio cur inductio perfectà concludat neceſſario, imperfecta verò non neceſſario concludat; perfecta enim ſumit omnia indiuidua, ideo in ſyllogiſmo tertiæ figuræ minor conuertibilis eſt, vnde ratio fit in prima figura; ſed in inductione imperfecta non ſumuntur omnia indiuidua ſpeciei propoſitæ, ſed aliqua, ſic autem non ſunt æqualia ſuæ ſpeciei, quum ſpecies latius pateat, quàm aliqua ſua indiuidua, minor igitur non poteſt amplius cōuerti, proinde ratio manet in tertia figura non concludens, quia eſt in modo inutili qui ad primam figuram redigi non poteſt.

Fit autem duobus modis inductio perfecta

Quandoque nominantur ſingillatim, & expreſsè omnia indiuidua, vt ſi omnium hominum, qui nunc extant, nomina exprimamus, & poſtea colligamus omnem hominem eſſe bipedem

Quandoq; nō nominantur omnia expreſsè, ſed aliqua tantum exprimuntur, reliqua verò implicitè denotamus breuitatis gratia per dictionem aliquam diſtributiuam, vt dicendo, Petrus eſt bipes, & Socrates eſt bipes, & quilibet alius, ſeu ſingulus alius homo eſt bipes, ergo omnis homo eſt bipes. Talis eſt inductio Ariſt. in principio primi libri poſteriorum, ſcientiæ mathematicæ fiunt ex præcedente cognitione, & ſic vnaquęque aliarū ſcientiarum, ergo omnis ſcientia acquiritur ex præcedente cognitione.

DE

Digitized by Google

DE EXEMPLO.

Exemplum dicitur quando oſtendimus particulare ignotum per aliud particulare ſimile notum, vel per plura, vt ſi dicamus——Thebanis contra finitimos bellum gerere fuit malum
ergo Athenienſibus contra finitimos bellum gerere malum erit

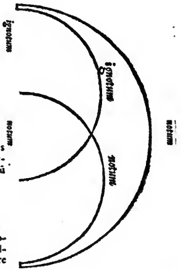
Ariſt. autem diligenter vim Exempli conſyderans ita ipſum definiuit, Exemplum eſt inductio imperfecta oſtendens primum ineſſe medio per ſimile tertio; ad cuius intelligentiam hi quatuor termini ſtatuendi ſunt.

Primum, i. maius extremum —— A —— Malum

Medium—————————B——contra finitimos bel-lum gerere

Tertium, quod eſt ſingulare, de quo probandum eſt quòd ſit malum——C——Athenienſes contra Thebanos bellũ gerere

Alterum indiuiduum ſimile tertio, & iam notum quòd fuit malum——D——Thebanos cõtra phocenſes bellum gerere

Probandum eſt quòd C. eſt A. i. quòd Athenienſibus contra Thebanos bellum gerere malum erit, per hoc quòd D. eſt A. quia Thebanis contra Phocenſes bellum gerere malum fuit, probatio autem ex duabus partibus conſtat, vna eſt inductio imperfecta, quæ præcedit, altera eſt ſyllogiſmus particularis in prima figura, qui ſubſequitur; nam ante omnia inductione probamus hanc propoſitionem vniuerſalem, omne B. eſt A. i. contra finitimos bellum gerere eſt malum, hoc pacto ————————— Thebanis contra Phocenſes bellum gerere malum fuit,
ergo vniuerſaliter contra finitimos bellum gerere eſt malum.

Quæ inductio reducitur ad ſyllogiſmum tertiæ figuræ per additionem minoris hunc in modum,

Thebanis contra Phocenſes bellum gerere malum fuit,
Thebanos contra Phocenſes bellum gerere fuit contra finitimos bellum gerere
ergo vniuerſaliter contra finitimos bellum gerere eſt malum,

Hæc

Hæc igitur eſt inductio, per quam dicit Ariſt. oſtendi primum de medio per ſimile tertio, i. A. de B. per D. & eſt Imperfecta, quia non ſumit omnia particularia, i. omnia bella contra finitimos, ſed vel vnum, vel plura, iam enim ſupponitur vnum indiuiduum dubium, & controuerſum, quod eſt bellum ab Athenienſibus inferendum Thebanis ideo ſyllogiſmus ex inductione formatus debilis eſt, & non neceſſario concludens, quia tertia figura non poteſt inferre concluſionem vniuerſalem, & eius reductio ad primam figuram fieri non poteſt, quum minor propoſitio non ſit conuertibilis, quod ſupra in cap. de inductione diximus in omni imperfecta inductione euenire.

Poſtquàm autem hac inductione oſtendimus hanc vniuerſalem propoſitionem omne B. eſt A. eam ſumimus, vt maiorem cui minorem particularem addendo colligimus concluſionem particularem, quæ totius exempli ſcopus eſt, & in prima figura ita argumentamur.

Da—Vniuerſaliter contra finitimos bellum gerere eſt malum
ri —Athenienſes contra Thebanos bellum gerere eſt contra finitimos bellum gerere
i —ergo Athenienſibus contra Thebanos bellum gerere erit malum

Quare à primo ad vltimum probamus tertium per ſimile tertio, ex vno enim particulari ſimili, & noto, probauimus aliud ignotum, videlicet
C. eſt A. ergo D. eſt A. i. —— Thebanus contra Phocenſes bellum gerere malum fuit, ergo etiam Athenienſibus contra Thebanos bellum gerere malum erit.

Hoc enim dicitur ab omnibus exemplum; ſed Ariſt. conſiderauit non poſſe fieri tranſitum a ſingulari ad ſingulare, niſi per medium vniuerſale, in quo hæc ſingularia continentur; ideo dixit prius fieri aſcenſum à ſingulari ignoto ad vniuerſale dubium per inductionem imperfectum, deinde fieri deſcenſum ab vniuerſali ita oſtenſo ad aliud ſimile ſingulare ignotum, quod probandum proponebatur.

Sed dignum conſyderatione eſt quòd ſi priorem exempli partem ſpectemus, quæ eſt inductio imperfecta, per eam probamus primum ineſſe medio per ſimile tertio. i. A. de B per D. ſi verò poſteriorem, quæ eſt ſyllogiſmus in prima figura, per eam probamus primum ineſſe tertio per medium, i. A. de C. per B. At ſi reſpicimus quidnam à primo ad vltimum oſtendatur, oſtenditur primum ineſſe tertio per ſimile tertio, i A de C. per D. Cur igitur Ariſt. in definitione exempli ſpretis alijs duabus conſyderationibus primam ſolam reſpexit? per ſolam enim priorem partem definiuit exemplum dicens eſſe inductionem perfectam, quæ oſtendit primum ineſſe medio per ſimile tertio.

Ratio fuit quia poſterior exempli pars, quæ eſt ſyllogiſmus, nullam fidem facit, niſi ex ſuppoſitione propoſitionis maioris vniuerſalis, quæ reuera dubia eſt, ideo tota vis exempli in ea parte conſiſtit, per quam probatur illa maior, hæc autem probatur per inductionem imperfectam, igitur exemplum non habet aliam vim, quàm inductionis imperfectæ, Ariſt igitur non dixit exemplum eſſe ſyllogiſmum, ſed dixit eſſe inductionem imperfectam: exprimeret autem in definitione id, quod à primo ad vltimam oſtenditur eſt inartificioſum, quia nemo id ignorat, ideo Ariſt. voluit per eam definitionem profundè exprimere totam exempli naturam, quæ eſt natura inductionis imperfectæ; alteram verò partem ſatis habuit implicitè ſignificare, dicens enim oſtendi primum ineſſe medio per ſimile tertio, denotauit præter hos tres terminos quartum quoque adeſſe, quod eſt ipſum tertium, cuius mentiò in inductione non fit, ſed in ſyllogiſmo, vt dictum eſt. Conſyderantibus autem patet diſtingui definitionem exempli à definitione inductionis, nam inductio oſtendit primum ineſſe medio per tertium; at exemplum oſtendit primũ ineſſe medio per ſimile tertio, ideo eſt quidem inductio, ſed diſtracta à proprio fine, i. à cognitione uniuerſalis, & aptata ad cognitionem ſingularis ignoti.

Ex

Ex his omnibus, quæ de inductione, ac de exemplo dicta ſunt colligere poſſumus diſcrimen inter ductionem, & exemplum, vt ſubſcripta tabella declarat.

A ſingularibus notis ad vniuerſale ignotum procedēdo, vel procedimus

- ab omnibus — & dicitur inductio perfecta
- ab vno, vel à pluribus
  - vt in ipſius vniuerſalis cognitione quieſcamus — & dicitur inductio imperfecta, finis enim inductionis eſt cognoſcere vniuerſale, ideo eo oſtenſo gradum ſiſtit, nec progreditur vlterius.
  - vt cognito vniuerſali ab eo deſcendamus ad oſtendendum aliud ſingulare ignotum ſimile primo, vel primis — Et dicitur exemplum, nam finis exempli non eſt cognoſcere vniuerſale, ſed ſingulare ignotū, ad quod dirgit ipſam cognitionem vniuerſalis; ideo in eo inuento gradum non ſiſtit, ſed ab eo ad aliud ſingulare deſcēdit, quod Ariſt. vocat aptare ſyllogiſmum ad extremum, ideſt ad minus extremū ſingulare.

Ex his, quę de exemplo dicta ſunt, diſcas cur Ariſt. in primo contextu primi libri Poſteriorem dicat Exemplum eſſe inductionem.

FINIS.

A 01 1454175